

Full City-havariet: Kortsiktige effekter av oljeforurensning på friluftsliv

Forprosjekt

Hogne Øian
Margrete Skår
Odd Inge Vistad
Oddgeir Andersen

LAGSPILL

ENTUSIASME

INTEGRITET

KVALITET

NINAs publikasjoner

NINA Rapport

Dette er en elektronisk serie fra 2005 som erstatter de tidligere seriene NINA Fagrapport, NINA Oppdragsmelding og NINA Project Report. Normalt er dette NINAs rapportering til oppdragsgiver etter gjennomført forsknings-, overvåkings- eller utredningsarbeid. I tillegg vil serien favne mye av instituttets øvrige rapportering, for eksempel fra seminarer og konferanser, resultater av eget forsknings- og utredningsarbeid og litteraturstudier. NINA Rapport kan også utgis på annet språk når det er hensiktsmessig.

NINA Temahefte

Som navnet angir behandler temaheftene spesielle emner. Heftene utarbeides etter behov og serien favner svært vidt; fra systematiske bestemmelsesnøkler til informasjon om viktige problemstillinger i samfunnet. NINA Temahefte gis vanligvis en populærvitenskapelig form med mer vekt på illustrasjoner enn NINA Rapport.

NINA Fakta

Faktaarkene har som mål å gjøre NINAs forskningsresultater raskt og enkelt tilgjengelig for et større publikum. De sendes til presse, ideelle organisasjoner, naturforvaltningen på ulike nivå, politikere og andre spesielt interesserte. Faktaarkene gir en kort framstilling av noen av våre viktigste forskningstema.

Annen publisering

I tillegg til rapporteringen i NINAs egne serier publiserer instituttets ansatte en stor del av sine vitenskapelige resultater i internasjonale journaler, populærfaglige bøker og tidsskrifter.

Norsk institutt for naturforskning

Full City-havariet: Kortsiktige effekter av oljeforurensning på friluftsliv

Forprosjekt

Hogne Øian
Margrete Skår
Odd Inge Vistad
Oddgeir Andersen

Øian, H., Skår, M., Vistad, O.I. og Andersen, O. 2010. Full City-havariet: Kortsiktige effekter av oljeforurensning på friluftsliv. NINA Rapport 573, 89 s.

Lillehammer, april 2010

ISSN: 1504-3312

ISBN: 978-82-426-2150-4

RETTIGHETSHAVER

© Norsk institutt for naturforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

TILGJENGELIGHET

[Åpen]

PUBLISERINGSTYPE

Digitalt dokument (pdf)

KVALITETSSIKRET AV

Kirstin Fangel

ANSVARLIG SIGNATUR

Børre K. Dervo (sign.)

Forskningssjef

OPPDRAKSGIVER(E)

Kystverket

KONTAKTPERSON(ER) HOS OPPDRAGSGIVER

Morten Hauge og Rune Bergstrøm

FORSIDEBILDE

Krogshavn, Langesund

NØKKEWORD

- Full City havariet, etterundersøkelser, oljeforurensning, friluftsliv, media

KONTAKTOPPLYSNINGER

NINA hovedkontor

7485 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00

Telefaks: 73 80 14 01

NINA Oslo

Gaustadalléen 21

0349 Oslo

Telefon: 73 80 14 00

Telefaks: 22 60 04 24

NINA Tromsø

Polarmiljøsentret

9296 Tromsø

Telefon: 77 75 04 00

Telefaks: 77 75 04 01

NINA Lillehammer

Fakkeltgården

2624 Lillehammer

Telefon: 73 80 14 00

Telefaks: 61 22 22 15

www.nina.no

Sammendrag

Øian, H., Skår, M., Vistad, O.I. og Andersen, O. 2010. Full City-havariet: Kortsiktige effekter av oljeforurensning på friluftsliv. NINA Rapport 573, 89 s.

Denne studien er del av miljøundersøkelsene etter Full City-forliset. Studien undersøker de kortsiktige effektene av oljeforurensning på friluftsliv, det vil si fra det tidspunktet da ulykken skjedde den 31. juli 2009 og fram til vinterens ankomst samme år. Rapporten er resultat av et forprosjekt som er del av en større studie der konsekvenser av Full City havariet på friluftsliv og reiseliv på lengre sikt skal undersøkes. I løpet av sensommeren 2010 vil det bli gjennomført en survey blant befolkningen i studieområdet som vil følge opp dette forprosjektet. Spørreundersøkelsen vil belyse hvordan folk har tatt friluftslivsområdene i bruk igjen etter vinteren 2009/2010, om det er endring i friluftslivsbruken på dette tidspunktet i forhold til bruken før hendelsen og hva slags holdninger som avspeiles i befolkningen i forhold til oljeforurensning.

For å kunne si noe om eventuelle effekter av båthavariet for friluftsliv i influensområdet har det vært nødvendig å etablere best mulig kunnskap om friluftslivet i området før forliset av Full City. Det foreligger lite tallfestet datamateriale om friluftslivsbruk i området før ulykken. Likevel har noe statistisk materiale over antall døgn i gjestehavner, antall båtplasser, antall hytter, antall medlemmer i friluftslivsorganisasjoner etc. bidratt til å etablere en referansesituasjon i studien. Den viktigste kilden for å beskrive før-situasjonen i området og å foreta vurderinger av de kortsiktige virkningene av oljeforurensningen er likevel intervjuer med personer i området, det vil si representanter for ulike lag og foreninger, miljøforvaltningen og andre ressurspersoner.

Denne rapporten redegjør for før-situasjonen både gjennom beskrivelser av viktige friluftslivsområder og av ulike friluftslivsaktiviteter. Videre vurderes de kortsiktige effektene båthavariet hadde på de ulike friluftslivsaktivitetene. Her beskrives og drøftes også folks opplevelse av selve båthavariet knyttet til aktuelle teoretiske tilnærminger for folks vurdering av risiko, forbundet med dramatiske hendelser som akutt miljøforurensning kan oppleves som. Media er en viktig informasjonskanal og formidler av perspektiver og kunnskap rundt hendelser som dette. Med et spesielt fokus på friluftslivet, har det som en del av denne rapporten blitt foretatt en analyse av hvordan lokale, regionale og nasjonale aviser i løpet av sensommeren og høsten 2009 har framstilt båthavariet.

Friluftsliv i influensområdet før havariet av Full City

Situasjonen før Full City havarerte, preges av at studieområdet (Kragerø, Bamble og Larvik kommuner) særlig på sommerstid har vært gjenstand for en intensiv friluftslivsmessig bruk. Kyst- og skjærgårdstrekkningene det er snakk om utgjør et nærområde for en folketett region med et meget stort antall potensielle friluftslivsutøvere. I tillegg kommer det et stort antall hytteiere og andre turister som søker til området spesielt om sommeren. Det er god grunn til å anta at for de fleste ferierende er friluftsliv i form bading, soling og båtutfart helt sentrale dimensjoner ved ferien. Slik sett er det mye som taler for at kysten som ble forurenset av olje tilnærmelsesvis utgjør et nasjonalt viktig friluftslivsområde om sommeren.

Turgåing, bruk av strender og utfart i fritidsbåter, samt hytte- og campingliv, ser ut til å være de mest dominerende aktivitetene. Ut fra de mange havnene i studieområdet er det vanligvis mye friluftslivsrelatert trafikk ut i skjærgården. I tillegg er det en rekke andre aktiviteter som utøves både i kjerneområdene (Jomfruland, Krogshavn/Steinvika og Mølen-Nevlunghavn) og i studieområdet for øvrig. Fuglekikking, padling, dykking, bølgesurfing, brettseiling, kiting, jakt, fiske og annen sjømathøsting er aktiviteter som riktignok har en varierende grad av tilslutning, men som bedrives ved flere lokaliteter. Selv om en del øyer og holmer er berørte av oljeforurensning, er hovedvekten av områder med mye oljepåslag i Larvik og Bamble kommuner representert gjennom landfaste lokaliteter. For å komme til Jomfruland er man derimot avhengig av båt. Overfarten dit er stor sommerstid, både gjennom ferge eller taxibåt og ved bruk av fritidsbåter.

Folks opplevelse av hendelsen og endring i reaksjonsmønster

Forprosjektet viser at havariet av Full City hadde negativ innvirkning på utøvelse av friluftsliv i studieområdet. I særlig grad gjelder dette den første uken etter forliset ettersom mye av den friluftslivsmessige bruken i stoppet umiddelbart helt opp da ulykken ble kjent. Graden av forurensning på ulike steder la selvsagt de sterkeste premissene for muligheten til å ta områdene i bruk igjen. Tidspunktet for påbegynt og avsluttet opprensning spiller imidlertid også en rolle. Andre faktorer, som at noen aktiviteter er mer avhengige av spesielle lokaliteter enn andre og dermed sårbare for oljesøl, må også vektlegges. Utøvelse av friluftsliv henger dessuten nært sammen med folks tilknytning til steder, noe som innvirker på personers motivasjon for å ta områder i bruk igjen. Flere steder kan det se ut til at det har tatt lang tid før områdene ble tatt i bruk på samme måter som før. Det har trolig ikke bare sammenheng med praktiske følger av forekomster av oljeforurensningen, men også usikkerhet og de følelsesmessige reaksjoner som var knyttet til hendelsen.

Informantsamtalene viser at reaksjonsmønsteret knyttet til båthavariet etter ganske kort tid endret seg fra å være preget av følelser som sinne, fortvilelse og sorg til etter hvert å bli preget av optimisme og tro på framtida. Teoretiske funderte analyser av folks risikooppfatninger av dramatiske hendelser som for eksempel akutt miljøforurensning viser at den første fasen ofte har karakter av raske, instinktive og intuitive reaksjoner, mens neste fasen får mer preg av mer logiske, begrunnede og rasjonelle overveielser (Slovic et. al 2004). I dette ligger en viktig tidsdimensjon som også er overførbart til situasjonen etter havariet av Full City. Vårt hovedinntrykk fra intervjuene er at det skjedde en generell endring i folks reaksjonsmønster fra å være preget av sorg, sinne og fortvilelse til gradvis å bli preget av optimisme og lettelse. Flere uttrykker at de umiddelbart hadde en følelse av å bli frarøvet noe svært betydningsfullt, der kystens verdi som rekreasjonsområde var et viktig element.

Utviklingen i reaksjonsmønster over tid finner vi igjen på ulike hold. Mediestudien viser en utvikling i fokus fra dramatikk, frustrasjon og sinne de første dagene til et mer optimistisk fokus. Samtidig som fokus i media og i folks bevissthet gradvis ble endret fra dramatikk til optimisme og lettelse, begynte folk å ta friluftslivsområder i bruk igjen. Dette skjedde parallelt med framdriften i oppryddingsaksjonen. Det faktum at folk med egne øyne så at noen tok ansvar for å ta vare på deres mest betydningsfulle rekreasjonsområder, ga folk tro på framtida. Svært mange trodde høsten 2009 at forholdene for friluftsliv i influensområdet skulle være tilnærmet lik en normalsituasjon igjen sommeren 2010.

Flere informanter legger også vekt på betydningen av informasjon og visshet som etter hvert kom på plass. Spesielt de første dagene etter havariet var det uklare omkring proporsjonen ved ulykken. Dermed var det også stor grad av usikkerhet med hensyn til konsekvensene. I lys av de svært pessimistiske bilder som mange ser ut til å ha dannet seg de aller første timene og dagene - som ble dannet i en situasjon av engstelse og sinne og mangel på informasjon og kunnskap om omfang og konsekvenser - bidro selve oppryddingsaksjonen og en viss oversikt over forurensningens art og omfang utvilsomt til at manges følelse av avmakt ble erstattet av tro på framtida.

Effekter av båthavariet på ulike friluftslivsaktiviteter

Vurderingene av virkningene på friluftslivet inndeles i to faser. Den første er den *umiddelbare* fasen. Denne viser til perioden som varte fram til folk oppfattet at de hadde en viss oversikt over omfanget av oljesølet, både når det gjelder forskjellige lokaliteter og med tanke på umiddelbare konsekvenser for utøvelse av friluftsliv. Den andre fasen gjelder det som her benevnes *kortsiktige virkninger* og betegner tidsrommet fram til vinteren. Tidspunktet for når den umiddelbare fasen opphører vil i noen grad variere med hvilke aktiviteter og lokaliteter det er snakk om. Dette har igjen sammenheng med at de adferdsmessige endringene påvirkes av forskjeller i befolkningens risikovurderinger.

Vi skiller mellom grader av negative konsekvenser: A = svært negativ effekt, B = negativ effekt, C = lite negativ effekt, D = ingen negativ effekt (tabell A).

Bruk av fritidsbåter

Vårt hovedinntrykk er at bruken av fritidsbåter i hele studieområdet skal ha blitt merkbart mindre de første dagene etter at Full City havarerte. I hvilken grad fritidsbåttrafikken framsto som lavere enn normalt for årstiden synes å variere mellom de tre kommunene. I Kragerø skal bruken av fritidsbåter ha tatt seg forholdsvis raskt opp igjen, mens den i Bamble og Larvik skal ha vært mindre enn normalt resten av sesongen.

Det kan synes som om kjerneområdene i Larvik kommune ble mest rammet fordi båthavnene i Nevlunghavn ble stengt for resten av sesongen. Effektene settes her til *svært negativ* (A) for både den umiddelbare og kortsiktige fasen. Kjerneområdet i Bamble (Krogshavn og Steinvik) har ikke egne båthavner. Det skal likevel forekomme at folk legger til med småbåter der, og Full City-havariet førte til at denne muligheten ble borte for resten av sesongen. I tillegg ble viktige utfluktsmål i nærheten av dette kjerneområdet rammet av oljesøl, og mye tyder på at hendelsen i seg selv gjorde at båttrafikken langs kysten og skjærgården sørvestover fra Langesund stoppet mer eller mindre opp de aller første døgnene. Enkelte steder ble båter stengt inne av lenser som ble lagt ut. Konsekvensene settes følgelig også her til *svært negativ* (A) for den umiddelbare fasen. Utover august tok båttrafikken imidlertid seg noe opp, spesielt blant fastboende som er godt kjent i skjærgården fra Langesund til Kragerø. De kortsiktige virkningene for båttrafikken settes i dette tilfellet derfor til *negativ* (B). På Jomfruland finner det meste av båttrafikken sted fra innsiden av øya der oljepåslagene var små. Likevel var nedgangen i båttrafikken til Jomfruland dramatisk de to-tre første dagene. Ettersom båttrafikk langt på vei er en forutsetning for friluftslivet på Jomfruland, vurderes de virkningene i dette tilfellet til *svært negativ* (A) for den umiddelbare fasen. Ettersom båttrafikken ser ut til å ha tatt seg raskt opp igjen, settes de kortsiktige virkningene til *lite negativ* (C) for Jomfrulands del.

Turgåing

Med unntak av folk som tok seg fram til de forurensede strandområder for å få en oversikt over omfanget av oljeutslippet, er det lite som tyder på at det foregikk turgåing i vanlig forstand ved strendene i kjerneområdene i den umiddelbare fasen. Muligheten til å gå turer helt nede langs stranda ble spesielt de første ukene begrenset flere steder i studieområdet, både av selve forurensningen og av opprydningsaksjonen. Båthavariet ser ut til å ha hatt mest negative konsekvenser for turgåing ved Mølen-Nevlunghavn og i kjerneområdet ved Langesund. For disse to kjerneområdene settes virkningene til *svært negativ* (A) for turgåing i den umiddelbare fasen. På den ene siden ser det ut til at en god del personer relativt raskt aksepterte at det med noen tilpasninger var mulig å gå turer langs etablerte stier i områdene. På den andre side er det mye som taler for at selve turopplevelsen for mange ble forringet ettersom deler av de mest brukte stiene ligger tett inntil sterkt forurensede områder. De kortsiktige effektene på turgåing betraktes derfor som *negativ* (B) i dette tilfellet. Når det gjelder Jomfruland er det i første rekke et noe mindre benyttet turområde som ble skadelidende av oljeforurensning. Effekten vurderes derfor samlet sett for denne lokaliteten som *lite negativ* (C), både med tanke på den umiddelbare fasen og når det gjelder effekter fram til vintersesongen startet.

Bademuligheter

Bading, soling og strandopphold er blant de aller viktigste friluftslivsaktivitetene i influensområdet om sommeren fordi den utøves av svært mange. Muligheten til bading ser ut til å ha blitt oppfattet som umulig når det gjelder den umiddelbare fasen i kjerneområdene i Bamble og Larvik. For denne fasen vurderes følgelig effektene som *svært negativ* (A) når det gjelder Mølen-Nevlunghavn, Krogshavn og Steinvika. De to badestedene ved Langesund forble stengt resten av badesesongen, mens det etter hvert skal ha forekommet bading ved Oddane sand. Følgelig settes de kortsiktige virkningene for Mølen-Nevlunghavn til *negativ* (B). Virkningen av oljeforurensningen var noe mindre direkte på Jomfruland. Riktignok stoppet overfarten av sommergjester mer eller mindre opp de aller første dagene. Som en følge av dette ble det svært få folk å se på strendene på innsiden av øye, som ellers er mye brukt. Like fullt var det i følge in-

formanter enkelte som badet ved den mest brukte badestranden på Jomfruland, Tårnbrygga, allerede dagen etter forliset. Virkningene på bademulighetene i den umiddelbare fasen settes på denne bakgrunn til *negative* (B). De få som pleier å bade på den oljeforurensede yttersiden skal imidlertid ha avstått fra dette resten av sesongen. På denne bakgrunn settes de kortsiktige virkningene når det gjelder bademuligheter på Jomfruland til *liten negativ* (C).

Hytter, camping og annen overnatting

Båthavariet hadde ulike effekter på hytte- og campinglivet, ettersom det varierer hvor nære oljeforurensing hyttene og campingplassene befinner seg. I denne sammenhengen skiller Mølen-Nevlunghavn seg særskilt ut, ettersom dette er det eneste kjerneområdet i studien der et større hytteområde og en campingplass befinner seg ved en av de aller mest forurensede lokalitetene. Virkningene i den umiddelbare fasen vurderes her som *svært negativ* (A). Med tanke på de kortsiktige effektene er disse mindre dramatiske ettersom enkelte av de aktivitetene som gjerne knyttes til hytteliv (som for eksempel turgåing) gradvis ble muliggjort. De kortsiktige effektene vurderes her som *negative* (B). Til tross for at det finnes forholdsvis mange hytter nære strender med oljepåslag på Jomfruland, vurderes virkningene der totalt sett som noe mindre enn ved Mølen-Nevlunghavn. Dette har sammenheng med at oljeforurensningen var avgrenset til deler av øya som er mindre sentrale når det gjelder typiske aktiviteter knyttet til hyttelivet. Følgelig vurderes effekten av oljeforurensningen på hyttelivet på Jomfruland derfor som *liten negativ* (C) for begge faser. Ved kjernelokaliteten i Langesund er det ingen hytter og effekten må således vurderes som *ikke negativ* (D).

Bølgesurfing, brettseiling og kiting

Bølgesurfing, brettseiling og kiting er aktiviteter som er avhengige av gode lokaliteter og derfor sårbare for oljesøl. Så snart opprenskningsaksjonen var avsluttet, skal området ved Saltstein i Larvik ha blitt tatt i bruk igjen. Saltstein ved Mølen har en unik status for surfere og motivasjonen for å ta dette området i bruk til tross oljeforurensing var derfor trolig spesielt høy. Like fullt vurderes i dette tilfellet effektene som *svært negativ* (A) for både den umiddelbare og kortsiktige fasen. Dette har sin årsak i at arbeidet med sanering i dette området varte til over midten av september, samtidig som et urensset referanseområde ble avsatt her. Det siste skal ha medvirket til at brettene ofte ble tilgriset. Det skal bare i svært begrenset grad ha forekommet brettseiling med utgangspunkt i Krogshavn og Steinvika før Full City-havariet. Siden disse områdene ble avstengt for lengre tid, settes umiddelbare og kortsiktige effekter likevel til *liten negativ* (C). Når det gjelder Jomfruland later det til at bølgesurfing, brettseiling og kiting ikke forekom under den umiddelbare fasen, men at det i løpet av september/oktober i noen grad ble gjenopptatt. Effekten i den først nevnte fasen settes derfor til *svært negativ* (A), mens den kortsiktige virkningen settes til *liten negativ* (C).

Padling

Flere yndede mål for padlerne (f.eks. Bramskjæra, Såstein og Stråholmen) ble forurensset av olje. Det skal ikke ha vært padleaktivitet i studieområdet de aller første dagene etter båthavariet. Virkningene for havpadling i akuttfasen settes til *svært negativ* (A) i alle kjerneområder. Med visse tilpasninger til oljeforurensningen skal havpadling i løpet av en uke eller to blitt aktuelt igjen. Vissheten om omfang og konsekvenser av forurensningen skal likevel ha lagt en klar demper på aktivitetene for mange og de kortsiktige effektene vurderes som *negative* (B). Det siste gjelder for padling med utgangspunkt i kjerneområdene i Larvik og Bamble. Jomfruland ble mindre berørt i denne sammenhengen ettersom padling i hovedsak foregår på innsiden av øya. I akuttfasen skal enkelte ha padlet i Jomfrulandsrenna, men rapportene går ut på at man stedvis møtte på oljefilm. Virkningene av oljeforurensning fra Full City på havpadling vurderes i akuttfasen som *negativ* (B). Senere i løpet av sensommeren og høsten skal padling ha blitt opplevd som forholdsvis uproblematisk med tanke på oljeforurensning. Likevel forteller padlere om at opplevelsen kunne arte seg annerledes i den forstand at man under padleturen stadig rettet oppmerksomheten mot spor av oljeforurensning, samt at ilandstigning innover i Skjærgården enkelte steder medførte kontakt med olje. På denne bakgrunn settes virkningene for padling ved Jomfruland likevel til *liten negativ* (C).

Sjømathøsting, fiske og jakt

Fritidsfiske fra båt og fra land skal ha stoppet opp de aller første dagene etter båtforliset. Jakt på ærfugl ble i hele influensområdet avlyst høsten 2009, og i studieområdet skal det generelt ha blitt jaktet mindre på sjøfugl enn vanlig. Mattilsynet anbefalte 7.9.2009 at det ikke fiskes/fangstes i synlig oljeforurensset område, og at fisk og sjømat som lukter/smaker olje ikke skulle spises. Dette rådet varte fram til mars 2010. I alle tre kjerneområdene ser det ut til at virkningene av oljeforurensningen var svært negativ (A) i den umiddelbare fasen. En tid hersket det stor usikkerhet i befolkningen om hvor vidt det var tilrådelig å spise fisk og annen sjømat, og det kan virke som en god del avsto fra fritidsfiske langt utover det som kan regnes som den umiddelbare fasen. Fritidsfiske fra land ble umuliggjort i de delene av kjerneområdene som ble avstengt i flere måneder. I Nevlungshavn ble havna stengt for lengre tid. Dette umuliggjorde fritidsfiske med båt som til vanlig finner sted med utgangspunkt i båthavnene der. For Mølen-Nevlungshavn settes på denne bakgrunn effekten på sjømathøsting, jakt og fiske til svært negativ (A) når det gjelder den første fasen og til negativ (B) når det er snakk om kortsiktige effekter. Fritidsfiske i båt med utgangspunkt i Krogshavn/Steinvika forekommer vanligvis i liten eller ingen grad, og jakt på sjøfugl foregår mest ute i skjærgården. Ettersom det i hovedsak bare er snakk om fiske fra land, settes effekten av oljeforurensningen negativ (B) for begge fasene. Når det gjelder Jomfruland er selve øya lite aktuell med tanke på jakt. Fiske har fra før blitt mindre attraktivt ettersom det skal være lite fisk å få i farvannene rett utenfor øya. Derimot skal det her være svært vanlig å plukke blåskjell og fange krabber. Dette ble det slutt på resten av dette året. Virkningene av oljeforurensningen settes for dette kjerneområdet derfor også her til negativ (B) for begge fasene.

Dykking

Båthavariet ser ut til å ha lagt sterke begrensninger på de sedvanlige mønstrene i dykkeaktiviteten i studieområdet den første uken etter oljehavariet. Når det gjelder den umiddelbare fasen vurderes effektene følgelig som *svært negativ* (A). Etter noen få dager ble det foretatt dykk blant medlemmene i lokale dykkerklubber. Som en tilpasning til oljeforurensningen fant imidlertid disse i mange tilfeller sted på alternative lokaliteter. Mye brukte dykkersteder (Bramskjæra og Såstein) ble hardt rammet av oljeforurensning. De kortsiktige effektene for dykking vurderes som *negativ* (B) for kjerneområdene i Larvik og Bamble. Vi har i løpet av arbeidet med rapporten ikke blitt gjort kjent med at det foretas dykk med utgangspunkt i lokaliteter på selve Jomfruland. Under forutsetning av at dette er riktig, vurderes effektene på dykking i dette kjerneområdet for begge faser som *ikke negativ*.

Fuglekikking

Fuglekikking ble viktig i tiden etter båthavariet, og ornitologisk interesserte bidro med sin kompetanse både i arbeidet med å redde skadet fugl og i å telle fugler. Den aktiviteten som amatørornitologer og andre fuglekikkere bedrev i tiden etter Full City-havariet var primært orientert mot konsekvensene for fuglelivet. Følgelig fikk aktiviteten et annet og negativt innhold enn den ellers ville ha hatt. I alle tre kjerneområder settes den umiddelbare effekten av oljesølet til *negativ* (B). Fugletrekkene i løpet av høsten 2009 skal derimot ha blitt observert mer eller mindre som normalt. Ettersom fokuset på hvilke skader oljeforurensning kunne påføre fugl varte langt utover den umiddelbare fasen settes de kortsiktige virkningene til *liten negativ* (C) i alle kjerneområdene.

Medieanalysen

Det er brukt ulike metoder for få fram ulike mediers oppslag om havariet, og om konsekvensene av dette. Vi har lagt hovedvekten på de tre lokale avisene Varden, Telemarksavisa (begge Skien) og Østlands-Posten (Larvik). I tillegg belyser vi "utenfra-perspektivet" ved å studere riksmidier (NRK) og Osloaviser (særlig Aftenposten og VG). En leserundersøkelse presentert i Dagbladet på nyåret viste at Full City-saken lå på fjerdeplass i landet blant saker i 2009 som hadde gjort størst inntrykk. I NRK Telemark (ved årsskiftet) blir saken nevnt først blant tre-på-topp sakene i 2009. Det er ikke slik i nabofylkene Vestfold og Aust-Agder, der det også var oljesøl og oljepåslag.

Vi identifiserer tre hovedfaser i måten mediene dekker saken, men det er ikke skarpe overganger mellom fasene. Den første fasen kaller vi **"Den akutte fasen"** og den er egentlig todelt. Den starter med en **"Katastrofefase"** som går over i en **"Frustrasjonsfase"**. Slik vi identifiserer hele Fase 1 i mediene så varer den ca to uker. Den starter katastrofepreget pga. **den umiddelbare sjokkreaksjonen** når oljen slår på land og store ord som "katastrofe" og "tragedie" blir brukt, kombinert med feite bokstavtyper og dramatiske bilder (ikke minst av oljetilsølt fugl). Media uttrykker sterke følelsesreaksjoner, med sorg og sinne. Men fokuset utvikler seg ganske fort til en frustrasjonsfase: Til tross for mye informasjon i avisene så melder mange at de ikke forstår prioriteringene i redningsarbeidet, lenser kommer for seint på plass, og de får ikke selv delta i arbeidsinnsatsen for å renske opp i sine nære og kjære kystområder. Avisinnlegg uttrykker frustrasjon over at friluftsområdene og "der folk bor" må vente. Naturvernområder, sjøfugl og den store profesjonelle innsatsen har prioritet i "Den akutte fasen". Fase 2 kaller vi **"Frivillig grovrensing"** og strekker seg fra midten av august til midten av september. I denne perioden blir frustrasjonen mer og mer avløst av optimisme. Den store innsatsen på verneområdene blir avløst av innsats på friluftsområder, de frivillige blir sterkt engasjerte og gjør en kjempejobb. Media følger framdriften, og stor innsats fra de frivillige blir fulgt av tydelig (og avisformidlet) effekt og forbedring i strandområdene. Optimismen får tak. Fase 3 kaller vi **"Finrensking"** og strekker seg fra midten av september og fram til arbeidet tar vinterpause. Da er det ennå synlig olje igjen, men det er en udiskutabel optimisme og det blir uttrykt glede over hvor bra det har blitt. Det blir til og med uttrykt i avisene at opprensking til så godt resultat kan virker mer positivt enn negativt på hvordan folk vil vurdere Telemarkskysten framover. Krogshavn og Steinvika blir åpna for bruk igjen. Nå håper en at høst- og vinterstormer vil hjelpe på med enda mer finrensking.

Det er en klar parallell i hva som blir fokusert og når, mellom de lokale og **de nasjonale mediene**. Det er tendenser også i de nasjonale til både å dramatisere og avdramatisere det som har skjedd og skjer i påslagsområdet, og omkring effektene av påslaget. Det gjelder for eksempel måten faglige kilder blir referert eller vinklet. Det er en særlig dramatiserende effekt i måten VG og Aftenposten bruker kart, som gir inntrykk av at oljepåslaget er svært omfattende. Dette alvorspreget står ikke i perspektiv til medienes egen referering (som riktignok kommer seinere) av de kartleggingene som er gjort og som sier at 5 % av samlet strandlinje i Telemark fikk oljepåslag. Allerede i det vi kaller "katastrofefasen" er både VG, Aftenposten og Dagbladet ute med de første beroligende oppslag: Dette er ingen miljøkatastrofe. Og utover i august og tidlig september: ... mindre skader enn først antatt, ... vellykket ryddeaksjon, ... sårbare rullesteinstrender, men robuste økosystem. Og i november kommer de samme oppsummeringer og positive framtidsvurderinger som i Telemarksavisene: Vinterpause i opprenskningsaksjonen, og en håper på renseshjelp fra vinterstormene.

Vårt hovedinntrykk er at friluftsliv fikk en forholdsvis stor plass i medias framstilling etter Full City havariet. Men selve friluftslivet var mer underforstått og sporadisk nevnt; det var tilstanden i de viktige friluftsområdene i strandsonen som fikk oppmerksomheten. I "den akutte fasen" var dette med negativt fortegn ("*tragedie*"-oppslag om oljesøl, oljelukt, ikke mer bading i år, osv), men fra midten av august og utover kom oppslagene som ros om stor innsats og effektiv opprensking som gir gode resultater på tilsølte strender.

Det er en forskjell mellom de tre fylkene med oljepåslag (Telemark, Vestfold, Aust-Agder), i hvilken oppmerksomhet oljesølet, opprenskingsarbeidet og derved friluftsområdene får i mediene. Og mengden oppslag avspeiler hvor omfattende skadevirkningene har vært i de ulike områdene. Vi kan ikke se at det er systematiske forskjeller mellom de tre "hovedavisene" Telemarksavisa, Varden og Østlandsposten i hvordan de vinkla temaet oljesøl og friluftsområder.

Slik media har vinkla Full City-saken og særlig utviklinga gjennom høsten (både de tre største lokalavisene og Osloavisene), så er det sannsynlig at en heller har bygget en forestilling om at neste sesong blir "som i gamle dager", enn en forestilling om at områdene er ødelagt for lang tid.

Tabell A: Grader av effekter av båthavariet på de ulike fritidsaktivitetene innenfor de tre kjerneområdene, i akuttfasen og videre de kortsiktige effektene:
 A = svært negativ effekt, B = negativ effekt, C= liten negativ effekt, D= ingen negativ effekt.

Aktivitet	Mølen-Nevlunghavn		Krogshavn-Steinvika		Jomfruland	
	Umiddelbare effekter	Kortsiktige effekter	Umiddelbare effekter	Kortsiktige effekter	Umiddelbare effekter	Kortsiktige effekter
Båtliv	A	A	A	B	A	C
Turgåing	A	B	A	B	C	C
Bading	A	B	A	A	B	C
Hytteliv	A	B	D	D	C	C
Bølgesurfing, brettseiling og kiting	A	A	C	C	A	C
Padling	A	C	A	C	B	C
Jakt og fiske	A	B	B	B	B	B
Dykking	A	B	A	B	D	D
Fuglekikking	B	C	B	C	B	C

Hogne Øian, NINA Lillehammer, hogne.oian@nina.no
 Margrete Skår, NINA Lillehammer, margrete.skår@nina.no
 Odd Inge Vistad, NINA Lillehammer, oddinge.vistad@nina.no
 Oddgeir Andersen, NINA Lillehammer, oddgeir.andersen@nina.no

Abstract

Øian, H., Skår, M., Vistad, O.I. and Andersen, O. 2010. The Full City loss: Short term effects of oil pollution upon outdoor recreational activities. NINA Rapport 573, pp.89.

In the aftermath of the Full City loss several academic reports will assess the effects from the oil spill upon different aspects of the nature environment, but also upon human activities within this kind of surroundings. In this report the short term effects upon outdoor recreational activities will be evaluated. *Short term* refers to the period from the oil spill was first observed (July 31th 2009) and until winter arrived. The report is the end product of a pilot project that has been carried out prior to a more comprehensive study where *long term* effects upon outdoor recreational activities are to be assessed. In the late summer months of 2010 a survey among the population of the most severely affected areas will be implemented. The survey will clarify to what extent people have take popular areas for outdoor recreation into use again and whether there are any changes in the patterns of outdoor recreation, compared to the situation before the oil spill. In addition the survey will illuminate people's attitude to oil pollution along the coast line.

In order to assess the effects from oil spill upon outdoor recreation, it has been essential to establish knowledge about the outdoor life in the relevant areas as it was before the Full City loss. Albeit some statistical materials exist on marinas, numbers of second homes, memberships in clubs and associations etc., available quantified data material have been rather insufficient. The most important source of data has subsequently been found in interviewing a fairly large number of persons. The interview subjects either offered extraordinary insights into specific outdoor activities, or spoke as representatives of the relevant councils and county authorities, whose responsibilities are connected to the management of nature environment and outdoor recreation. In addition to providing an overview of the outdoor recreation patterns, and to assess the concrete effects upon different activities, the report takes peoples risk perception into consideration. In this connection the media represent an important channel of information, knowledge and perspectives. Hence, this report also includes an analysis how the Full City loss has been portrayed in the local, regional and nation press.

Outdoor recreation in the municipalities of Kragerø, Bamble and Larvik

Before the Full City loss the coast of the municipalities of Kragerø, Bamble and Larvik was characterized by extensive outdoor recreational activities performed by the population of a larger region, including nearly 120 000 inhabitants, and by second home owners and visiting tourist from various parts of Norway. Consequently, the coast line that was polluted by the oil spill from Full City represents an important recreational area for people who are resident outside the region. In addition to walking, swimming, beach picnic and boat rides, a considerable number of people used to take part in bird watching, kayaking, surfing and kiting. Fishing, and to some degree hunting, were also important activities. Second home stays during weekends and vacations should in this context be included as a recreational activity. Not only does it imply frequent performances of at least some of the activities mentioned above. Moreover, enjoying leisure in second homes along the coast also seems to give rise to a particular and more or less constant attention to the nature environment.

People's perception of the incidents and changes in the reaction pattern

The results of this pilot project show that the Full City loss had negative effects upon outdoor recreational activities. This applies especially to the first week after the incident, as most shore and off shore activities, of leisurely kind, terminated abruptly. The degree of pollution was of course the most decisive factor concerning to what extent people found that parts of the polluted area could still serve their recreation needs. However, the time of when the clean up

started and was completed, the kind of activities in question, the degree of place attachment and the emotional reactions to the accident also affected how people evaluated the oil spill and its consequences.

The main impression is that people's reactions to the oil spill at first were characterized by anger and despair, and even grief. A common immediate reaction was that one's own highly appreciated landscapes and nature areas were destroyed. As information became available, and people could see for themselves that the cleanup operation was well under its way, along with experience that some activities could rather easily be resumed in many areas, peoples' perspectives appeared to gradually change from grief and pessimism to relief and optimism. This process became most notable from about a week after the Full City loss and onwards. A parallel process in the media reflected this development, where focus changed from worries over damage inflicted upon the nature and criticism of the standards of the emergency organization of the government, to a more optimistic focus on the relative successful cleanup operation.

The Full City loss' effects upon different outdoor recreational activities

The evaluation of the oil spill's negative impacts upon the outdoor life is divided into two phases, the immediate and the short term. The immediate phase refers to the more acute situation where people's perception of the oil spill were characterised by lack of information, uncertainty and even fear and grief. The short term phase refers to the period from where the immediate phase faded out and until winter arrived. The assessment of the effects upon each individual activity is done with reference to three different core localities, chosen partly due to their popularity and partly because they were among the most severely affected places. The core locations are the island of Jomfruland in the municipality of Kragerø, Krogshavn and Steinvika in Bamble municipality and Mølen-Nevlunghavn in the municipality of Larvik. The grading of effects is represented in A= major negative effect, B= some negative effect, C= minor negative effect, D= no negative effect (table A)

Boating

During the first few days after oil spilled out from Full City there were considerably fewer boats to be seen along the coast and among the numerous small island and islets in the archipelago. The effects of the oil spill in the immediate phase are therefore clearly *major negative* (A) for all core localities. With respect to the short term phase, the core localities in the municipality of Larvik seem to have been most severely affected by the oil spill as the two main marinas were cordoned off by lenses for a longer period, preventing locals and second home owners from using their boats for fishing and other leisurely purposes. The effects are in this case assessed as *major negative* (A). There are no marinas in core areas in the municipality of Bamble, Krogshavn and Steinvika. The nature of boating implies that the evaluation of the effects upon this activity should not be restricted to the focus upon one on shore locality alone. In this case we have also taken into consideration the fact that popular routes along coast south-westwards from Krogshavn and Steinvika were rather decisively limited by the oil spill. The consequences have for this reason assessed as *some negative* (B). At the island of Jomfruland the traffic of boats resumed to a more or less normal level within few days. The pollution was less severe here, and since several neighbouring islands, with many first and second homes, only can be reached by boat, it is reason to believe that people were less reluctant to take up their boating again. The effects are thus assessed to be *minor negative* (C) in the short term phase.

Walking

In the core localities of Mølen-Nevlunghavn and Krogshavn/Steinvika, important walking paths were partly condoned because of the oil spill and the cleanup operations. The immediate effects are clearly *major negative* (A). It seems that many rather shortly resumed walking, but with certain adaptation to both the barriers put up by the government and in some instances the occurrence of visible oil. As some parts of the trails brought the walkers very close to heavily oil polluted sites, the overall experience of walking tended to be impaired. The short term effects upon walking are assessed as *some negative* (B). The third core locality, Jomfruland, was in general little affected by oil spill except from the pebble beaches on the eastern shores.

Even though just a handful of people used to walk these beaches on a regular basis, we should make it count that this activity hardly occurred after the Full City loss and until the arrival of winter. Effects upon walking are here assessed as *minor negative* (C) for both phases.

Swimming and other beach activities

During the immediate phase swimming was perceived as impossible in the core localities of Bamble and Larvik municipalities. The effects within this phase are accordingly assessed as *major negative* (A). Krogshavn and Steinvika remained closed to the public for the rest of the season, while after an intensive cleanup operation swimming and sun bathing were taken up again by a few at the popular beach Oddane sand in the municipality of Larvik. Consequently, the effects in the core localities of Bamble is *major negative* (A) also for the short term phase, while in Larvik the corresponding assessment is *some negative* (B). At Jomfruland the most popular beaches were not affected by oil spill. Nevertheless the beaches were not much visited during the very first days. The most likely cause is reluctance of most people to go there by boat during this phase. When boating activities resumed after two or three days the beaches were more or less used as before. Those who under normal circumstances used to go swimming from the pebble beaches, did however not do so for the rest of the season. The effects of the oil spill upon swimming and other beach activities are accordingly assessed to be *some negative* (B) in the immediate phase and at *minor negative* (C) during the short term phase.

Second homes and camping sites

Mølen-Nevlunghavn stands out when assessing the effects upon second homes. In this area a rather large number of second homes, but also a popular camping site, could be found in close proximity to heavily polluted beaches. The immediate effect is *major negative* (A). Within the short term phase some of the activities that seem to be typical among second home owners could partly be resumed. The short term effect is therefore *some negative* (B). Concerning Jomfruland, the effects appear to be less severe, since oil pollution in general was less critical. Both phases are hence characterized by an effect that is assessed to be *minor negative* (C). There are no second homes within the core areas of Bamble and there can subsequently be *no negative* effects (D).

Surfing and kiting

The Mølen-Nevlunghavn area hosts one particular site, Saltstein, which is well-known among surfers and kites. Some of them hold Saltstein to be the only proper location for surfing and kiting in the south-eastern part of Norway. Although the surfers and kites returned to the beaches during the autumn, they complained about poor conditions since remains of the oil spill polluted their garments and boards. Both phases are assessed as *major negative* (A) in this case. The core localities of Bamble are of little relevance to surfers and kites. Since some wind surfers nevertheless sometimes could be observed outside Krogshavn and Steinvika before the Full City loss, the effect of the oil spill has still to be assessed as *minor negative* (C). At Jomfruland there was no surfing or kiting during the immediate phase, while these activities were to some extent resumed during the short term phase. The immediate effect is here assessed as *major negative* (A) and the short term effect as *minor negative* (C).

Sea kayaking

Some of the most attractive sites for kayaking were polluted by oil. One of these sites is Sårstein, the location of the Full City loss. During the immediate phase no kayaking is known to have taken place within the oil polluted area, and the effect from the oil spill is set to be *major negative* (A) in all three core locations. During the short term phase kayaking was resumed by most kayakers. Most of them became nevertheless more selective about where to go, and the very knowledge of kayaking in waters recently being polluted by oil spill in itself tended to impair the experience. The short term effects are consequently held to be *some negative* (B) in the Larvik and Bamble core localities, while effect at the lesser polluted Jomfruland is assessed as *minor negative* (C).

See food harvesting, fishing and hunting

The hunt on eiders was terminated for the whole hunting season of 2009. In general hunters report that fewer than normal took part in hunting of the other sea bird species during the season. In view of the fact that some popular sites for on shore angling were polluted and even closed, and many people were reluctant to, or prevented from, using their boats for off shore fishing, fishing in the oil polluted areas was brought to a halt the first days after the Full City loss. Some people felt unsure about the health risk of eating the catch, and recreational angling did not resume to normal standards during the short term phase. It belongs to the larger picture, however, that those who went fishing tended to seek waters well outside the polluted areas, implying longer boat rides or travels by car. The effect upon fishing and hunting in the immediate phase seems to be *major negative* (A) in core localities in Larvik, while they are *some negative* (B) in the two other core locations. The corresponding assessment for the short term phase is *some negative* (B) in all three core locations.

Diving

Attractive sites for diving in the region, like Sårstein and Bramskjæra, were severely polluted by the oil spill and the immediate phase implied that several planned dives had to be cancelled. The effect is here *major negative* (A). During the short term phase, diving occurred as frequently as before, although more often than earlier at alternative and distant sites. The assessment is *some negative* (B) in this case. These evaluations apply for the core area in Larvik and Bamble only. As far as we know diving does not normally occur at Jomfruland. To the extent this is correct, the effect of the oil spill upon diving is *not negative* (D).

Bird watching

Bird watchers tended to be more active than normal after the Full City loss, as they were concerned with the possible damaging impacts upon the birds. The immediate effects are therefore assessed as *some negative* (B) in all core locations. The bird migration during the autumn was not influenced directly by the oil spill. Since the bird watchers' worries over the ability of the birds to cope with the oil pollution seem to have persisted during the season, the short term effect is nevertheless assessed to *minor negative* (C).

The media analyses

In addition to three local/regional newspapers, three different national news media were chosen for the analysis. The manner in which the media covered the Full City loss can be divided into three phases; firstly the acute (and seemingly chaotic) phase with priority on professional cleanup in nature conservation areas (until mid August 2009), secondly a phase dominated by the initial cleanup process in recreational areas, where voluntary personnel took part (from mid August to mid September 2009) and the final cleanup process, still with many volunteers. Along these three stages there is a notable and gradual change from pessimism and criticism to optimism and praise. In both the local and national press, the coverage changed within a rather short time span from the use of dramatic terms, like 'catastrophe' and 'tragedy', to presentation of relieving optimistic scenarios for the next year, primarily due to the good results from the cleanup. In a number of new bulletins and reportages the development at popular recreational sites were reviewed. Even though implicitly and sporadically mentioned, outdoor recreation activities thus received a fair amount of media attention. There are some differences between the three affected counties (Telemark, Vestfold, Aust-Agder) regarding the attention given to the oil spill, the cleanup operation and outdoor life. The amount of news bulletins and reportages moreover reflects variation with respect to how severely each county's coastline was affected by the oil spill. In conclusion the overall media coverage seems to have contributed to the belief that things will return to normal next year, rather than to a scenario where the damaging effect of the Full City oil spill will be present for many years to come.

Table A: Grading of the effect of the oil spill from Full City upon different outdoor recreational activities in the three core localities, assessed according to the immediate phase and the short term effects: A= major negative effects, B= some negative effects, C= minor negative effects, D= no negative effects.

Activities	Mølen-Nevlunghavn		Krogshavn-Steinvika		Jomfruland	
	Immediate effects	Short term effects	Immediate effects	Short term effects	Immediate effects	Short term effects
Boating	A	A	A	B	A	C
Walking	A	B	A	B	C	C
Swimming	A	B	A	A	B	C
Second homes	A	B	D	D	C	C
Surfing Kiting	A	A	C	C	A	C
Kayaking	A	C	A	C	B	C
Fishing Hunting	A	B	B	B	B	B
Diving	A	B	A	B	D	D
Bird-watching	B	C	B	C	B	C

Hogne Øian, NINA Lillehammer, hogne.oian@nina.no
 Margrete Skår, NINA Lillehammer, margrete.skår@nina.no
 Odd Inge Vistad, NINA Lillehammer, oddinge.vistad@nina.no
 Oddgeir Andersen, NINA Lillehammer, oddgeir.andersen@nina.no

Innhold

Sammendrag	3
Innhold	15
Forord	18
1 Innledning	19
2 Metode	23
2.1 Avgrensninger av og studieområder	23
2.2 Data, informasjon og vurderinger	27
3 Friluftslivet før oljeutslippet fra Full City	28
3.1 Viktige friluftslivslokaliteter i studieområdet	28
3.2 Skjærgårdsparken og Skjærgårdstjenesten	28
3.3 Kommunevis oversikt over friluftslivsområder i kjerneområdene	31
3.3.1 Friluftslivsområder i kjerneområdene i Larvik kommune	31
3.3.1.1 Nevlunghavn	31
3.3.1.2 Oddane sand	31
3.3.1.3 Nevlungstranda og Saltstein	31
3.3.1.4 Mølen	31
3.3.1.5 Bramskjæra	32
3.3.1.6 Kyststien i Larvik	32
3.3.2 Bamble	33
3.3.2.1 Krogshavn	33
3.3.2.2 Steinvika	34
3.3.2.3 Langesundstangen	34
3.3.2.4 Bamblekysten forøvrig	34
3.3.3 Kragerø	34
3.3.3.1 Øitangen	35
3.3.3.2 Tårnbrygga, Aakvik camping og brygge	35
3.3.3.3 Tårnbukta og Saltstein	35
3.3.3.4 Skagerakstrand, Skadden og Løkstadbukta	35
3.3.4 Oppsummering av før-situasjonen	36
3.4 Friluftslivsaktiviteter i kjerneområdene før Full City-havariet	36
3.4.1 Bruk av fritidsbåt	36
3.4.1.1 Larvik	37
3.4.1.2 Bamble	37
3.4.1.3 Jomfruland og Kragerø	38
3.4.2 Turgåing	39
3.4.2.1 Larvik	39
3.4.2.2 Bamble	39
3.4.2.3 Kragerø	39
3.4.3 Strandliv	40
3.4.3.1 Larvik	40
3.4.3.2 Bamble	40
3.4.3.3 Jomfruland	40
3.4.4 Hytter, campingplasser og andre overnattingsmuligheter	41
3.4.4.1 Larvik	42
3.4.4.2 Bamble	42
3.4.4.3 Jomfruland	42
3.4.5 Padling	43

3.4.5.1	Larvik.....	43
3.4.5.2	Bamble.....	43
3.4.5.3	Jomfruland	43
3.4.6	Bølgesurfing, brettseiling og kiting.....	44
3.4.6.1	Larvik.....	44
3.4.6.2	Bamble.....	44
3.4.6.3	Jomfruland, Kragerø	44
3.4.7	Sjømathøsting, fiske og jakt.....	44
3.4.7.1	Larvik.....	45
3.4.7.2	Bamble.....	45
3.4.7.3	Jomfruland	46
3.4.8	Dykking	46
3.4.8.1	Larvik.....	46
3.4.8.2	Bamble.....	46
3.4.8.3	Jomfruland, Kragerø	46
3.4.9	Fuglekikking	47
3.4.9.1	Larvik.....	47
3.4.9.2	Bamble.....	47
3.4.9.3	Jomfruland	47
4	Kortsiktige virkninger av Full City-havariet på ulike friluftslivsaktiviteter	48
4.1	Oljeforurensning i studieområdet	48
4.1.1	Oljepåslag i Larvik kommune.....	48
4.1.2	Oljepåslag i Bamble kommune.....	48
4.1.3	Oljepåslag i Kragerø kommune	49
4.2	Folks opplevelser av oljeutslippet.....	49
4.2.1	Noen teoretiske tilnærminger til vurdering av risiko	50
4.2.2	Natur og friluftsliv, identitet og følelser	51
4.2.3	Fra pessimisme til optimisme	52
4.2.4	Variasjoner i oppfattelse og vurderinger av risikobildet ved oljeutslippet	53
4.3	Effekter på bruk av fritidsbåter.....	54
4.3.1	Gjestedøgn i båthavner som indikasjon på endringer i båttrafikk	55
4.3.2	Studieområdet i Larvik kommune	55
4.3.3	Studieområdet i Bamble kommune	56
4.3.4	Studieområdet i Kragerø kommune.....	56
4.4	Effekter på turgåing	58
4.4.1	Kjerneområdet i Larvik kommune.....	58
4.4.2	Kjerneområdet i Bamble kommune	59
4.4.3	Kjerneområdet i Kragerø kommune	59
4.5	Effekter på bademuligheter	59
4.5.1	Kjerneområdet i Larvik kommune.....	59
4.5.2	Kjerneområdet i Bamble kommune	60
4.5.3	Kjerneområdet i Kragerø kommune	60
4.6	Effekter på hytte- og campingliv	60
4.7	Effekter på padling.....	62
4.8	Effekter på bølgesurfing, brettseiling og kiting	62
4.9	Effekter på sjømathøsting, fiske og jakt	62
4.10	Effekter på dykking	63
4.11	Effekter på fuglekikking	64
5	Hvordan media presenterer Full City havariet og mulige konsekvenser for friluftslivet og berørte friluftsområder	65
5.1	Innledning	65
5.2	Metode.....	66
5.3	Medieanalyse.....	67

5.4 Ulike mediefaser: Fra oljeutslipp, gjennom opprenskning og fram til senhøstes/vinteren 2009-10.....	69
5.4.1 Fase 1: "Den akutte fasen"	70
5.4.1.1 Fase 1a: "Katastrofen". Oljepåslag, sorg og sinne	70
5.4.1.2 Fase 1b. Frustrasjon. Vilje, risiko og håp	71
5.4.1.3 Kort oppsummering.....	73
5.4.2 Fase 2: Frivillig grovrenskning. Full City dras av skjæret.....	73
5.4.2.1 Kort oppsummering.....	75
5.4.3 Fase 3: Finrenskning. Full City til Göteborg.	75
5.4.3.1 Kort oppsummering.....	76
5.5 Oslo-avisene: Utenfra-perspektivet	76
5.5.1 Kort oppsummering	78
5.6 Avsluttende vurdering.....	78
6 Konklusjon	82
6.1 Endringer i reaksjonsmønstre knyttet til friluftsliv	82
6.2 Friluftslivsutøveres tilpasningsformer	83
6.3 Effekter på ulike fritidsaktiviteter.....	84
6.3.1 Bruk av fritidsbåter	84
6.3.2 Turgåing.....	85
6.3.3 Bademuligheter.....	85
6.3.4 Hytter, camping og annen overnatting.....	85
6.3.5 Bølgesurfing, brettseiling og kiting.....	85
6.3.6 Padling	86
6.3.7 Sjømathøsting, fiske og jakt.....	86
6.3.8 Dykking	87
6.3.9 Fuglekikking	87
6.4 Mediaanalysen.....	87
7 Referanser	89
Appendiks	90
Appendiks 1	90
Liste over foreninger, organisasjoner og offentlige instanser som de forskjellige informantene er representanter for.....	90
Appendiks 2.....	92
Stedsnavn i henhold til tallreferanser i oversiktkartene (figur 5 og 6) for Skjærgårdsparken i hhv. Bamble og Kragerø kommune	92
Appendiks 3.....	94
Liste over figurer (kart og grafer).....	94
Appendiks 4.....	95
Telemark, august og ut 2009.....	95
Appendiks 5.....	103
Vestfold, august og utover høsten 2009	103
Appendiks 6.....	108
Aust-Agder, i august/september 2009.....	108
Appendiks 7.....	110
Oslopressen og riksdekkende media, fra 1. august og ut 2009.....	110

Forord

Denne studien er del av miljøundersøkelsene etter Full City-forliset, og er skrevet på oppdrag av Kystverket. Studien undersøker de kortsiktige effektene av oljeforurensning på friluftsliv, det vil si fra det tidspunktet da ulykken skjedde den 31. juli 2009 og fram til vinterens ankomst samme år. Rapporten er resultat av et forprosjekt som er del av en større studie der konsekvenser av Full City havariet på friluftsliv og reiseliv på lengre sikt skal undersøkes. I løpet av sensommeren 2010 vil det bli gjennomført en survey blant befolkningen i studieområdet som vil følge opp dette forprosjektet. Spørreundersøkelsen vil belyse hvordan folk har tatt friluftslivsområdene i bruk igjen etter vinteren 2009/2010, om det er endring i friluftslivsbruken på dette tidspunktet i forhold til bruken før hendelsen og hva slags holdninger som avspeiles i befolkningen i forhold til oljeforurensning.

Studien i sin helhet omfatter også en reiselivsdel som utføres av Østlandsforskning. Her vil virkninger for reiselivet og tilhørende næringer av Full City ulykken vurderes.

Vi takker alle informanter i studieområdet som velvillig har stilt opp for intervjuer og befaringer. Mange har også bidratt med formidling av informasjon og erfaringer over telefon.

I dette forprosjektet har Hogne Øian bidratt som hovedforfatter. Odd Inge Vistad har hatt ansvar for medieanalysen. Oddgeir Andersen har bidratt i arbeidet med innsamling av kvantitative data for å etablere en før-situasjon i studien. Margrete Skår har vært prosjektleder og bidratt som medforfatter i studien.

Margrete Skår, prosjektleder

Lillehammer, 15. april 2010

1 Innledning

Det Panama-registrerte lasteskipet "Full City" gikk 31. juli 2009 på grunn ved Såstein utenfor Langesund i Telemark. Full City er et cargoskip som ble bygget i 1995. Skipet har en vekt på 26 758 tonn og er 167 meter langt og 26 m bredt. Ved forliset hadde skipet et mannskap på 23 om bord og det hadde 1120 kubikkmeter tungolje om bord. Det ble umiddelbart meldt om store skader på skroget, og det var oljelekkasje fra skipet som etter hvert kom mot land. De første områdene som ble berørt var Krogshavn og Steinvika i Bamble kommune. De neste døgnene gikk oljeutslippet med strøm og vind over til Vestfoldkysten og tilbake sørover i retning Stråholmen og Jomfruland. Fjordområdene nedover Telemarkskysten i retning Aust-Agder ble dermed også berørt. Langesundfjorden og Langangsfjorden og området nordover mot Grenlandsbyene ble forskånet. Fra og med 12. august gikk opprenskningsaksjonen over fra en akutfase til en strandrensefase.¹

Denne rapporten skal vurdere hvilke kortsiktige virkninger oljeforurensingen fra Full City havariet hadde på friluftslivet. I den forbindelse tar vi utgangspunkt i noen av de meste brukte, men også mest forurensede, områdene (figur 1). Disse utgjøres nærmere bestemt av Jomfruland i Kragerø kommune, Krogshavn og Steinvika ved Langesund i Bamble kommune og strekningen Mølen-Nevlunghavn i Larvik kommune.

Med *kortsiktige virkninger* vises det her i hovedsak til perioden fra Full City havarerte og fram til vinteren ankom. Denne forstudien har også som formål å danne et kunnskapsgrunnlag for en spørreundersøkelse i befolkningen som skal gjennomføres når sommersesongen er over i 2010. Denne undersøkelsen skal belyse hvordan folk har tatt friluftslivsområdene i bruk igjen etter vinteren 2009/2010, om det er endring i friluftslivsbruken på dette tidspunktet i forhold til bruken før hendelsen og hva slags holdninger som avspeiles i befolkningen i forhold til oljeforurensning.

Friluftsliv som begrep viser i denne sammenheng til all fritidsaktivitet som utøves med natur-omgivelser som en sentral kontekst. Dette er en vid definisjon som gir oss muligheten til å la begrepet dekke de formene for friluftsliv som finnes i området. Samtidig kan begrepet også inkludere ulike kategorier utøvere. Ettersom kyststrekningen det her er snakk om tiltrekker seg mange tilreisende, er også hyttefolk, campinggjester og andre ferierende i denne sammenheng inkludert som friluftslivsutøvere, på linje med lokalt og regional bosatte. Friluftsliv kan på den ene siden vise til aktiviteter som representerer fysisk bevegelse og mosjon, anstrengelser og prestasjoner. Men det bør også inkludere mer "passive" former der oppmerksomheten rettes mot opplevelsen av naturomgivelsene. I den forstand kan det å sitte på verandaen og nyte havutsikten også ses på som friluftsliv.

Samtidig må vi ta hensyn til at friluftslivet er i endring. I løpet av de 2-3 siste tiårene har vi sett en utvikling som gjerne karakteriseres gjennom begreper som differensiering, spesialisering og kommersialisering (Odden 2008). Denne utviklingen gjelder likevel langt fra alt friluftsliv. De aktivitetene som fortsatt er de mest vanlige, som turgåing i nærområdene eller bading på strender eller fra svaberg, er relativt uspesialiserte og lite differensierte former for friluftsliv som heller ikke fordrer et utstrakt vareforbruk. Forskjeller mellom det alminnelige friluftslivet og det mer spesialiserte kan imidlertid være relevant når effekter av oljeforurensning skal vurderes. Dette kan både ha med engasjement en utøver legger i ulike fritidsaktiviteter, men også relateres til i hvilken grad en aktivitet av praktiske eller identitetsmessige grunner er bundet til en eller flere bestemte lokaliteter. Det siste viser forøvrig til at barrierene for å ta forurensede områ-

¹ Sanering av oljeforurensede strender deles inn i disse fire fasene: Fase 1: Opprydning Fase 2: Oppsamling Fase 3: Grovsanering Fase 4: Restaurering. Se www.kystverket.no.

der i bruk igjen ikke alene handler om praktisk-funksjonelle forhold knyttet til forekomst av olje, men at en hel rekke andre forhold også kan spille inn. Eksempler på det siste kan være grad av stedstilknytning, friluftslivsaktivitetenes personlige og sosiale betydning og hvordan Full City-ulykken som hendelse skapte emosjonelt formidlede inntrykk hos folk. Media kan være en viktig informasjonskanal og formidler av perspektiver og kunnskap rundt hendelser som dette. Med et spesielt fokus på friluftslivet, har det som en del av denne rapporten blitt foretatt en analyse av hvordan lokale, regionale og nasjonale aviser i løpet av sensommeren og høsten 2009 har framstilt båthavariet.

Figur 1: Kartet markerer Jomfruland i Kragerø kommune, Krogshavn og Steinvika ved Langesund i Bamble kommune og Mølen-Nevlunghavn i Larvik kommunen innringet i blått. I tillegg er åstedet for Full City-havariet innringet i samme farge, men med et rødt merke.

Turgåing, bruk av strender og utfart i fritidsbåter, samt hytte- og campingliv, ser ut til å være de mest dominerende aktivitetene i studieområdet. Ut fra de mange båthavnene i studieområdet er det vanligvis mye friluftslivsrelatert trafikk ut i skjærgården. I tillegg er det en rekke andre aktiviteter som utøves både i kjerneområdene og i studieområdet for øvrig. Fuglekikking, padling, dykking, bølgesurfing, brettseiling, kiting, sjømathøsting, jakt og fiske er aktiviteter som riktignok har en varierende grad av tilslutning, men som bedrives i flere lokaliteter. Kyst- og skjærgårdsstrekningene det her er snakk om utgjør nærområdet for en etter norske forhold folketett region. Kommunene Bamble og Kragerø regnes sammen med Drangedal, Siljan, Skien og Porsgrunn som en del av distriktet Grenland. Til sammen utgjør disse kommunene en befolkningsmengde på mer enn 117 000. Legger vi til Larvik kommune som har mer enn 42 000

innbyggere, står vi ovenfor et befolkningsområde med nærmere 160 000 personer. Studieområdet (Kragerø, Bamble og Larvik kommuner) har altså et meget stort antall potensielle friluftslivsutøvere. I tillegg kommer det et stort antall hytteeiere og andre turister som søker til området, spesielt om sommeren.

Generelt kan det hevdes at de kyststrekningene det er snakk om utgjør en sentral feriedestinasjon spesielt for befolkningen på Østlandet, men også i andre deler av landet. Det er god grunn til å anta at for de fleste ferierende er friluftsliv i form bading, soling og båtutfart helt sentrale dimensjoner ved ferien. Slik sett er det mye som taler for at kysten som ble forurenset av olje utgjør et nasjonalt viktig friluftslivsområde om sommeren.

Totalt skal det ha lekket ut om lag 200 tonn råolje fra Full City. Bare fram til 12. august ble 728 kubikkmeter olje tatt opp fra skipet, fra sjøen rundt skipet og fra strender (www.kystverket.no). Til sammenligning lakk det eksempelvis ut ca. 370 tonn utved Server-forliset ved Fedje 2007. Ser vi på mye omtalte oljeutslipp fra forliste tankere lenger sør langs Atlanterhavskysten, snakker vi om helt andre dimensjoner. Ved Amoco Cadiz-ulykken utenfor Bretagne i 1978 rant ca. 223 000 tonn råolje ut. Da Braer forliste utenfor Shetland i 1993 rant omlag 85 000 tonn ut, mens Erika-utslippet i Biscayabukta i 1999 dreide seg om ca. 20 000 tonn. I 2002 sank oljetankeren Prestige utenfor Galicia og ca. 63 000 tonn rant ut.

Konsekvensene av utslippene påvirkes ikke alene av mengde olje, men også av forhold som avstand til land, samt vind, bølger og strømrørninger. Ved Full City ulykken er trolig nærhet til land en viktig faktor, samtidig som omstendigheter ved vindforholdene og strømrørninger bidro til at hovedpåslagene ble relativt konsentrerte. Et annet vesentlig forhold for konsekvensene av et oljeutslipp kan være i hvilken utstrekning oljepåslagene finner sted ved sandstrender eller svaberg og om det dreier seg om områder utsatt for vind og bølger eller lokaliteter som er mer beskyttet for det siste (Føyn 2005).

I forbindelse med havariet av Full City har både naturverninteresser og friluftslivsinteresser vært med på å legge premisser for prioriteringer mellom arealer i opprenskningsaksjonen etter forliset. Influensområdet har høy verdi som friluftslivsområde både for de fastboende, hyttefolk og turister, og viktige rekreasjonsområder som Krogshavn og Steinvika ble hardt rammet av oljeforurensning. I flere friluftslivsområder er det satt inn store ressurser for å få områdene tilbake til sin opprinnelige tilstand. Men store ressurser er også satt inn på å redde naturverninteresser, først og fremst oljeskadet sjøfugl. Prioriteringer mellom naturvern- og friluftslivsinteresser kan i følge Kystverket² også bli en problemstilling i det videre opprenskningsarbeidet, fordi både sjøfugl og oljeskadet strandvegetasjon er sårbar for menneskelig ferdsel.

Tidligere etterundersøkelser etter oljeutslipp fra skip i kystnære farvann har i liten eller ingen grad fokusert på konsekvenser for friluftsliv. I den grad friluftslivsaktiviteter er inkludert i analysene er det gjort i sammenheng med vurdering av økonomiske tap i turisme- og handelsnæringen. Et unntak vi har funnet er Bonnieux og Rainelli (2003) som undersøker variasjoner i fritidsfiskeres tilpasning til oljeforurensning i området rundt Nantes etter *Erika*-ulykken i 1999.

Det kan være flere årsaker til at effektene på friluftsliv ikke har blitt fokusert. Et forhold er at konsekvensene for naturverdier, ikke minst for sjøfugl, har blitt vurdert som mer alvorlige. Et annet forhold, som delvis henger sammen med det første, er at både Rockness og Server slapp ut olje utenfor kystområder som i relativt liten grad er benyttet til friluftslivsformål. En tredje årsak kan ligge i at friluftsliv som ikke er knyttet til reiselivsvirksomhet vanskelig kan måles i økonomiske verdier. Friluftsliv er dessuten ofte dårlig tallfestet i statistisk materiale som gjen-

² Pers.medd. Rune Bergstrøm, Kystverket 8.4.2010

speiler lokal friluftslivsbruk, slik at en sammenligning mellom før- og ettersituasjon blir en utfordring.

I forbindelse med gjennomføring av petroleumslovens intensjoner ble det nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe for konsekvensutredninger av petroleumsvirksomhet, AKUP. I den forbindelse bidro forskere ved Høgskolen i Lillehammer og NINA med flere rapporter der man vurderte konsekvenser av et eventuelt oljeutslipp i Skagerrak for kysten langs Sørlandet og Bohuslän (Holmgren 1992, Kleiven 1993, Kleiven og Mossberg 1995). Ved hjelp av brukerundersøkelser og reiselivstatistikk kom man fram til at 52 % av campinggjestene og 42 % av hotellgjestene ville forlate området dersom det ble rammet av oljeforurensning. Videre ble fokuserte man i disse undersøkelsene på sårbarhet når det gjaldt fritidshytter og rekreasjon, og hvordan ulike typer turister ville bli rammet av et utslipp både i sommer og vintersesongen. I disse rapportene er friluftslivet i hovedsak studert innenfor konteksten av turisme og reiseliv.

For å kunne si noe om eventuelle effekter av båthavariet for friluftsliv i influensområdet har det vært nødvendig å etablere best mulig kunnskap om friluftslivet i området før forliset av Full City. Det foreligger lite tallfestet datamateriale om friluftslivsbruk i området før ulykken. Riktignok finnes det noe statistisk materiale over antall døgn i gjestehavner, antall båtplasser og antall medlemmer i friluftslivsorganisasjoner. Dette har vært viktige bidrag i arbeidet med å etablere en referansesituasjon. Den viktigste kilden for å beskrive før-situasjonen i området og med tanke på å foreta vurderinger av de kortsiktige virkningene av oljeforurensningen har likevel vært intervjuer med personer i området, det vil si representanter for ulike lag og foreninger, miljøforvaltningen og andre ressurspersoner. I rapporten blir før-situasjonen redegjort for både gjennom beskrivelser av viktige friluftslivsområder og av ulike friluftslivsaktiviteter. Videre vurderes de kortsiktige effektene båtforliset hadde på de ulike friluftslivsaktivitetene. Her beskrives og drøftes også folks opplevelse av selve båtforliset i relasjon til hvordan risikobildet ble vurdert. I konklusjonen blir konsekvensene av oljeforurensningen som følge av Full City-havariet vurdert, kategorisert og summert opp i en tabell for hver enkelt friluftslivsaktivitet innen for hvert enkelt kjerneområde i de tre kommunene.

2 Metode

Hensikten med denne rapporten er todelt. For det første skal den gi en oversikt over situasjonen når det gjelder friluftslivet *før* oljeutslippet fant sted. For det andre skal rapporten representere en vurdering av de kortsiktige virkningene. Med kortsiktige virkninger vises det for det første til de helt umiddelbare reaksjonene og tilpasningsformene hos de som befant seg i studieområdet på det tidspunktet oljeutslippet fant sted. For det andre viser det til effekter oljeforurensningen har hatt på de ulike friluftslivsaktivitetene fram til vinteren kom. Et formål med rapporten er for øvrig å danne et kunnskapsgrunnlag for en befolkningsundersøkelse som skal kartlegge virkningene av oljeforurensningen når sommersesongen 2010 er over.

2.1 Avgrensninger av og studieområder

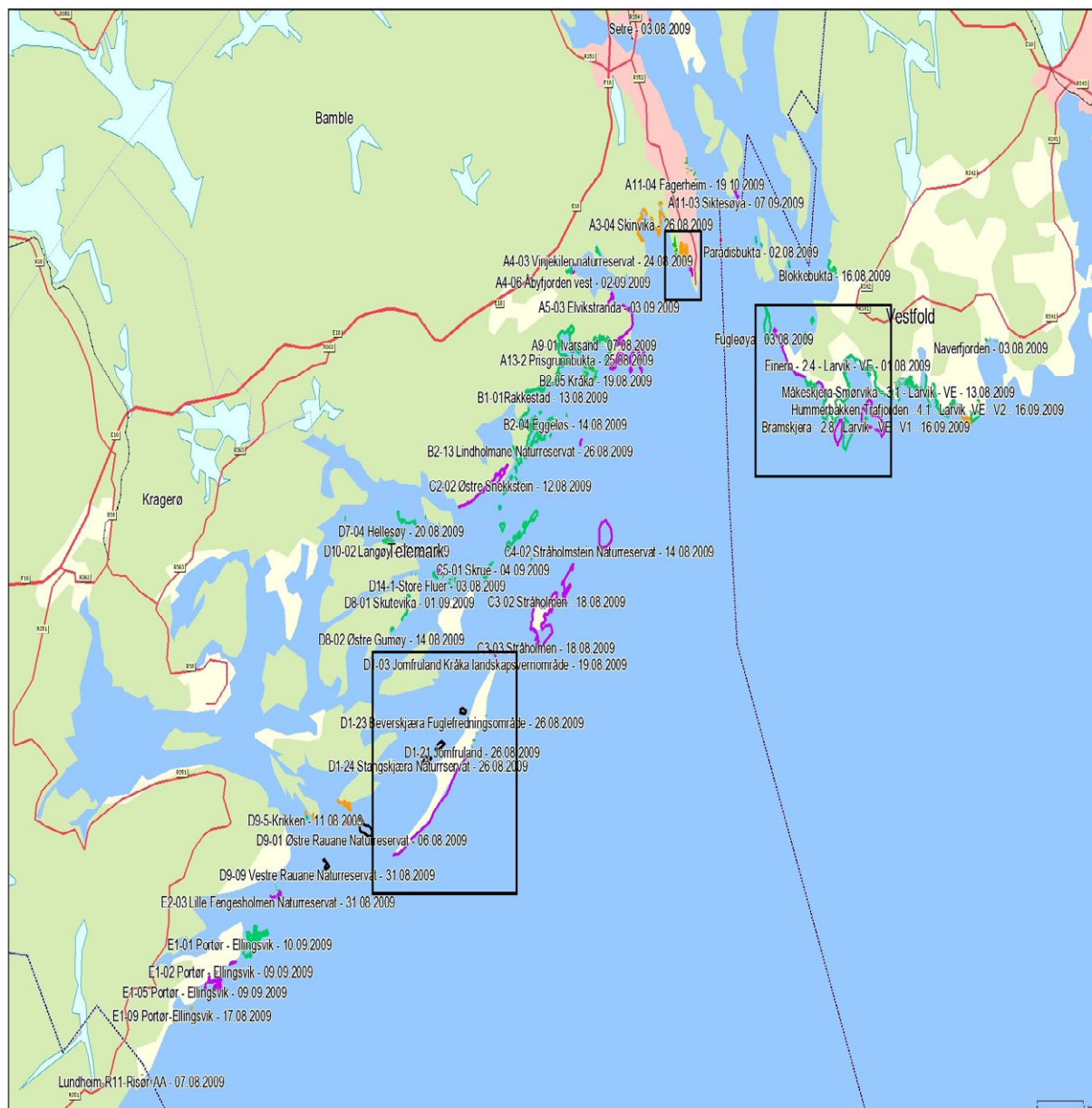
I henhold til Kystverkets registreringer var det påslag av olje fra helt sør i Tvedestrand kommune til Naverfjorden i Larvik kommune (se figur 2). Graden av forurensning varierer imidlertid stort. Fra Kragerø og sørover er påslagsregistreringen små og lite sammenhengende, mens det langs skjærgården i Kragerø og Bamble (sør for Langesund) dreide seg om større områder. Likevel er det her snakk forholdsvis små påslag, ofte i form av mindre oljeflekker, oljefilm og oljeskum. Det samme gjelder området nord for Mølen, inn mot Helgeroa, Håøya og Arøya. Noen lokaliteter skiller seg ut ved at oljepåslaget var betydelig større. Dette dreier seg om Krogshavn og Steinvika ved Langesund i Bamble kommune, området Mølen-Nevlunghavn i Larvik kommune og yttersiden av Jomfruland i Kragerø kommune. Her var påslagene betydelige og nødvendiggjorde en langvarig og arbeidskrevende innsats for å fjerne oljen. Områdene ble helt eller delvis avstengt utover sommeren og høsten.

På bakgrunn av dette foretas det her et skille mellom

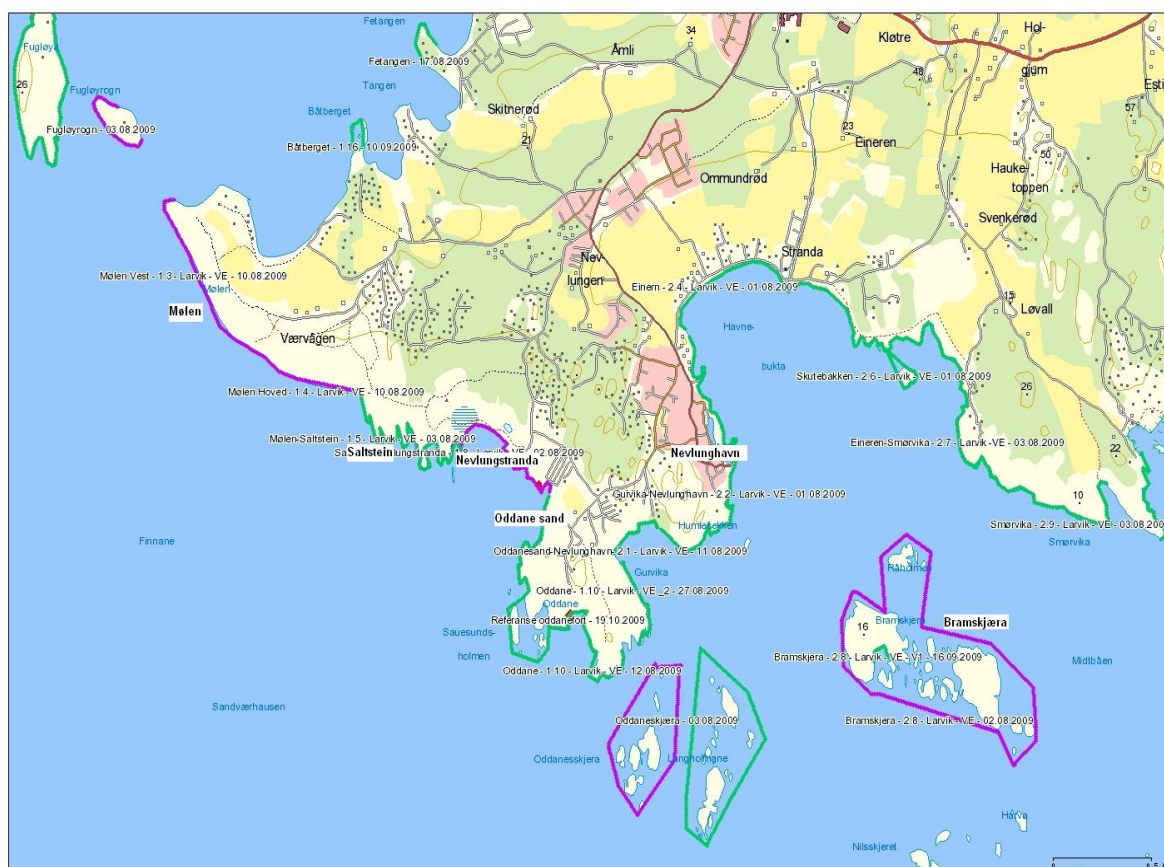
1. Influensoområdet
2. Studieområder
3. Kjerneområder

Influensoområdet viser til hele det området som i en eller annen grad forurenses av oljen som stammer fra Full City (figur 2). I denne sammenhengen refererer *studieområder* til de tre kommunene som er mest rammet av oljeforurensningen. De tre kommunene er Kragerø, Bamble og Larvik. *Kjerneområdene* viser til dybdestudier i noen sentrale friluftslivsområder innenfor studieområdet som også ble rammet av oljepåslag. Disse *kjerneområdene* er: Krogshavn og Steinvika ved Langesund i Bamble kommune, Mølen-Nevlunghavn i Larvik kommune og Jomfruland i Kragerø kommune (figur 3, 4 og 5).

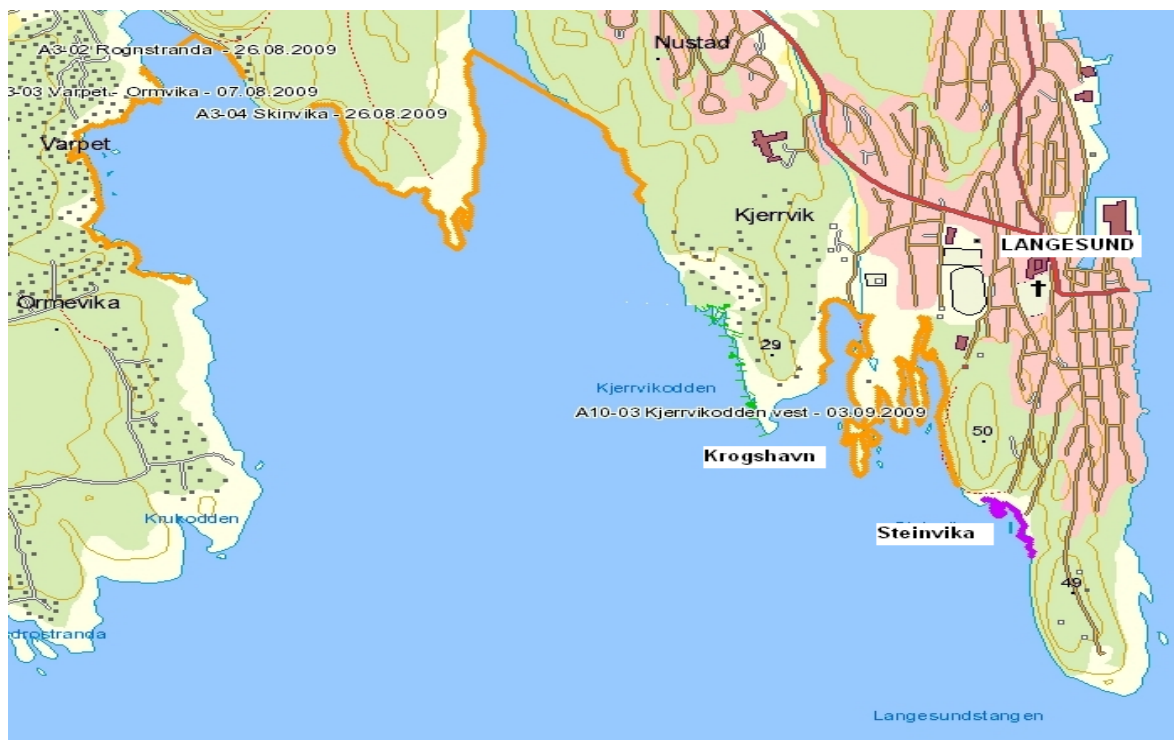
Selv om vurderingen av effektene av oljeforurensningen etter Full City-havariet skal ta utgangspunkt i disse tre kjerneområdene, vil vi i en viss utstrekning inkludere andre relevante deler av studieområdet. Årsaken til dette er primært at friluftslivsaktivitetene ikke alltid kan sees isolert i de lokalitetene som kjerneområdene utgjøres av. For eksempel kan det tenkes at lokaliteter i studieområdet påvirkes av at aktiviteter i kjerneområdene flyttes dit. En del friluftslivsaktiviteter, som for eksempel padling eller bruk av fritidsbåter, er dessuten i liten grad bundet til bestemte lokaliteter eller typer lokaliteter. Et annet forhold er at innenfor studieområdet er det enkelte lokaliteter som er mer brukt i friluftslivssammenheng enn andre. Noen av disse har i tillegg blitt rammet av betydelige oljepåslag. Dessuten er det visse typer aktiviteter som er mer sårbare for oljeforurensning enn andre. På denne bakgrunn vil blant annet en del badestrender, øyer og holmer, spesielt langs Bamblekysten, bli trukket inn når det gjelder beskrivelse av før-situasjonen og vurdering av konsekvenser av oljeforurensningen med tanke på friluftsliv.

Figur 2: Påslagskart over influensområdet med kjerneområdene innrammet. Lilla og grønne fargekoder markerer hhv grov- og finsanerte områder. Oransje står for områder der grovsanering pågår eller er planlagt. Datoangivelsene representerer tidspunkt for den angitte statusen. (Kilde: Kystverket).

Figur 3: Kartet viser kjerneområdet Mølen-Nevlunghavn i Larvik kommune. Lilla og grønne fargekoder markerer hhv grov- og finsanerte områder. Datoangivelsene representerer tidspunkt for den angitte statusen. (Kilde: Kystverket).

Figur 4: Kartet viser kjerneområdene Krogshavn og Steinvika ved Langesund i Bamble kommune. Lilla fargekode markerer områder hvor grovsanering er utført, mens oransje viser til områder der grovsanering fortsatt pågår. Datoangivelsene representerer tidspunkt for den angitte statusen. (Kilde: Kystverket)

Figur 5: Kartet viser Jomfruland som er kjerneområdet i Kragerø kommune. Lilla fargekode markerer områder hvor grovsanering er utført. Datoangivelsene representerer tidspunkt for den angitte statusen. (Kilde: Kystverket).

2.2 Data, informasjon og vurderinger

Det finnes relativt lite tallfestet materiale tilgjengelig når det gjelder den friluftslivsmessige førbruken i studieområdet eller kjerneområdene. Det er heller ikke foretatt tellinger som befester friluftslivsbruk *etter* havariet. Materialet som ligger til grunn for vurderingene i denne rapporten er hovedsakelig samlet inn gjennom intervjuer med ulike aktører i offentlig miljøforvaltning, representanter for ulike private organisasjoner og foreninger og noen uavhengige ressurspersoner. En liste over representanter for informanter som er intervjuet finnes i appendiks 1. De fleste intervjuene er foretatt etter en strukturert intervjuguide på telefon, et mindretall er foretatt på stedet i slutten av august og begynnelsen av desember 2009. I tillegg har det blitt innhentet informasjon og data gjennom bruk av internett og ikke minst gjennom tre befaringer i studieområdet. Metodisk tilnærming i medieanalysen redegjøres for i kapittel 6..

For å få et best mulig bilde av før-situasjonen i studieområdet har vi på ulike måter prøvd å samle inn tallfestet materiale av ulik friluftslivsbruk. Vi har blant annet hentet inn statistikk over søppeltømming og søppelrydding foretatt av Skjærgårdstjenesten. Disse tallene er imidlertid mangelfulle og er i noen tilfeller ført ved hjelp av svært forskjellige mål, og dermed lite verdifulle i denne sammenhengen. I den grad det foreligger har vi hentet inn statistikker når det gjelder bruk av båthavner og gjestehavner. Dette gir i seg selv et bilde av bruken av fritidsbåter, noe som er av betydning ettersom mye av friluftslivet er knyttet til båtutfart. Det er også hentet inn passasjerbåttrafikk, befolkningsstatistikk, hyttestatistikk og campingstatistikk. Vi har også benyttet oss av Miljøstatus Telemark som er utarbeidet av miljøvern avdelingen hos Fylkesmannen i Telemark. Her gis det en oversikt over alle sikrede friluftslivsområder langs kysten og i skjærgården i Kragerø og Bamble, der naturkvaliteter, tilrettelegging og besøksfrekvens er angitt.

Mange av de intervjuede personene var i en posisjon til å overlevere presis og faktabasert informasjon, som for eksempel medlemstall i foreninger eller om administrative og politiske tiltak i forhold til friluftsliv. Like fullt har vi også vært avhengige av disse personenes skjønnsmessige vurderinger av friluftslivsbruken før og etter båthavariet. Personene som er intervjuet har blitt valgt ut på bakgrunn av innsikter og kunnskaper de har, enten i kraft av en yrkesmessig eller organisasjonsmessig befatning med friluftsliv eller som erfarne utøvere av friluftsliv i bestemte lokaliteter eller områder. Selv om det derfor er all grunn til å ha tiltro til vurderinger som gjøres, kommer man ikke bort fra at disse er skjønnsmessige. Avhengig av posisjoner og interesser vil de som intervjues vektlegge ulike ting og dermed foreta vurderinger som kan avvike fra hverandre. Dette gjelder naturlig nok i størst grad i forhold til hvordan friluftslivsutøvere tilpasset seg oljeforurensningen, og i mindre grad når det gjelder beskrivelser av før-situasjonen. I denne sammenhengen har det vært et viktig redskap å sammenholde de ulike personlige vurderingene med opplysninger som framkommer gjennom dokumenter og i media for å danne et så helhetlig og korrekt bilde som mulig.

3 Friluftslivet før oljeutslippet fra Full City

I dette kapitlet vil vi beskrive hvordan ulike friluftslivsaktiviteter i studieområdet artet seg før oljeutslippet fant sted. Først gis det en kort gjennomgang av de viktigste områdene for friluftslivsutøvelse. Deretter beskrives mer inngående egenskaper ved de ulike friluftslivsaktivitetene. Studieområdet – og ikke minst kjerneområdene – preges av en omfattende og variert friluftslivsmessig bruk.

3.1 Viktige friluftslivslokaliteter i studieområdet

Friluftslivet i kystområdene preges av en relativt variert bruk og inkluderer aktiviteter som turgåing, bading og soling, padling, sjømathøsting, jakt og fiske, brettseiling, bølgesurfing, kiting og fuglekikking. Ikke minst i forbindelse med bading, soling og strandliv, samt bruk av fritidsbåter skal det være mange fra Grenlandsområdet som oppsøker kysten i de tre kommunene som ble rammet av oljeforurensning etter Full City havariet.

3.2 Skjærgårdsparken og Skjærgårdstjenesten

Gjennom en lengre prosess har flere områder i de tre kommunene blitt sikret som friluftslivsområder de siste tiårene. Disse områdene betjenes av en egen skjærgårdstjeneste, i første rekke med tanke på renovasjon, vedlikehold og tilrettelegging. Mange områder langs kysten i de tre kommunene har følgelig fått en mye større brukervennlighet med tanke på friluftsliv.

Skjærgårdsparken er betegnelsen på et område på strekningen Bamble–Lindesnes der en gjennom servituttavtaler har sikret kystområdene for allmennheten. På de arealene som omfattes av skjærgårdsparken skal det i prinsippet ikke anlegges campingplasser, oppføres ytterligere bebyggelse eller foretas andre inngrep som kan skade skjærgårdsmiljøet. Parkering med bil og campingvogner er regulert, og det er også restriksjoner og reguleringer for tenning av bål. Det er utarbeidet ferdselsregler for områdene, og myndighetene har oppført brygger, toalettanlegg m.m. Parken er opprettet gjennom frivillige avtaler mellom Miljøverndepartementet og grunneierne. Grunneierne beholder eiendomsretten og kan bruke området med visse begrensninger. Staten har på sin side forpliktet seg til å tilrettelegge områdene for friluftsliv og etablere oppsyn. Når skjærgårdsparken i Bamble ble etablert i 1985/86 ble det inngått servituttavtaler mellom grunneier og Miljøverndepartementet for om lag 1800 da friluftslivsområder (se figur 6). Tilsvarende ble gjort i Kragerø i perioden 1993/94 for til sammen 3000 da skjærgårdsparkområder (se figur 7). Liste over de ulike friluftslivsområdene følger i appendiks 2. De øvrige sikra arealer er ervervet av stat, fylkeskommune eller kommune. Pr. 2006 omfatter Skjærgårdsparken totalt ca. 52 000 dekar med ca. 650 ulike friluftslivsområder. (Fylkesmannen i Telemark 2006).

Figur 6: Oversiktskart over Skjærgårdsparken i Bamble kommune. Tallreferansene representerer de forskjellige lokaliteter/områder parken er delt inn i. Navnene framgår av liste i appendiks 2. (Kilde: Fylkesmannen i Telemark 2006).

Figur 7: Oversiktskart over Skjærgårdsparken i Kragerø kommune, inkludert Jomfruland. Tallreferansene representerer de forskjellige lokaliteter/områder parken er delt inn i. Navnene framgår av liste i appendiks 2. (Kilde: Fylkesmannen i Telemark 2006).

3.3 Kommunevis oversikt over friluftslivsområder i kjerneområdene

3.3.1 Friluftslivsområder i kjerneområdene i Larvik kommune

Studieområdet i Larvik kommune dekker i hovedsak kysten fra Helgeroa i nordvest til utløpet av Naverfjorden i sørøst. Kjerneområdet utgjøres av en strekning av Brunlaneskysten fra Mølen og sør til Nevlungshavn (figur 5). Dette er et område som er mye brukt i svært forskjellige friluftslivssammenhenger og består av lokaliteter med til dels ulike egenskaper også når det gjelder naturkvaliteter og bruk.

3.3.1.1 Nevlungshavn

Nevlungshavn tettsted ligger ytterst på neset av Langesundsfjordens østside og utgjør Vestfolds ytterste utpost mot Skagerrak. Som et opprinnelig fiskevær og loshavn er stedet på UNESCOs internasjonale liste over verneverdige tettsteder. Nevlungshavn er et populært ferieområde med mange hytter og sommerhus og har en mye brukt gjestehavn. Til daglig bor det ca. 650 mennesker i her, mens det sommerstid trolig er mer enn 4 000 personer som oppholder seg i området.

3.3.1.2 Oddane sand

Mindre enn en kilometer vest for Nevlungshavn, på den andre siden av neset ligger Oddane sand. Denne lokaliteten regnes blant de beste sandstrendene langs Skagerrak- og Oslofjordkysten. Strandlinjen er på rundt 225 meter og området utgjør til sammen ca 18 dekar. Oddane sand camping (KNA) har 21 utleiehytter og 400 campingenheter og ligger nært knyttet til stranda.

3.3.1.3 Nevlungstranda og Saltstein

På yttersiden, noen hundre meter nordvestover fra Oddane sand finner vi Nevlungstranda og Saltstein. Området utgjør omlag 300 dekar og består av strandpartiet med bergstrand, svaberg og rullesteinkyst med mindre sandstrandpartier i beskyttede bukter og vikene. Friluftslivet dreier seg her om turgåing, bading og fisking. I tillegg forekommer det bølgesurfing, brettseiling og kiting. Ved Nevlungstranda er det svartorskog med tilhørende strandvegetasjon og deler av området er vernet som naturreservat.

3.3.1.4 Mølen

Rett nord for Saltstein/Nevlungstranda ligger den store rullesteinstranda Mølen. Mølen er del av en endemorene fra istiden, det store ræet som strekker seg fra Finland gjennom Sverige og langs norskekysten helt til Kolahalvøya. På bakgrunn av disse geologiske særegenhetene er Mølen del av Gea Norvegica Geopark som er Skandinavias første UNESCO-godkjente geopark³. Ved Mølen er det også gamle kongegraver, særegen botanikk og et spesielt rikt fugleliv. Området er utfluktsmål både for vanlige turgåere og for spesielt interesserte (fuglekikking, geologi, botanikk og kulturminner). De fleste er individuelt besøkende, men Mølen besøkes også i

3 En Europeisk Geopark er et avgrenset geografisk område som viser en viktig del av Europas geologi. De utvalgte geoparkene fremhever seg med et geologisk mangfold som er enestående i europeisk målestokk. Hensikten med geoparkene er å formidle kunnskap til lokalbefolkning og besøkende om geologiens betydning for landskap, biologisk mangfold, landbruk, bosetning, industriutvikling, samferdsel og kultur. Gea Norvegica Geopark omfatter kommunene Larvik og Lardal i Vestfold, samt seks kommuner i Telemark, Bamble, Kragerø, Nome, Porsgrunn, Siljan og Skien. Park ble åpnet i 2008.

forbindelse med organiserte opplegg. I de siste tilfellene dreier det seg om alt fra pensjonistturer, rundreiseturister i busser og turlag og turistforeninger.

Mølen strategiske plassering helt ut mot Skagerrak gjør at dette området er svært godt egnet for fuglekikking. Rundt 320 forskjellige fuglearter er påvist på Mølen. Av disse er nær 100 funnet hekkende. *Mølen fuglefredningsområde* omfatter farvannet rundt Mølenhalvøya fra vestsida av Oddane og nord til Arøya og Stokkøya. Fuglefredningsområdet omslutter også Fugløyrogn naturreservat (sjøfuglkoloni) og Langholmane fuglereservat (sør for Brunlaneskysten). Hele området er et spesielt og svært viktig trekk- og overvintringsområde for de fleste grupper vannfugl, som kan opptre i store ansamlinger. Det er registrert mange sjeldne arter i Fuglefredningsområdet.

3.3.1.5 Bramskjæra

Friluftsområdet Bramskjæra omfatter Østre Bramskjær (ca. 100 dekar) og Vestre Bramskjær (ca. 80 dekar), samt småholmene og skjærene mellom dem. Dette er et populært båtutfarts- og badested. Øyene er dominert av svaberg med sprekkevegetasjon og mindre sletter. Terrenget er forholdsvis jevnt og lett å bevege seg i. Nord for den markert bukten på Vestre Bramskjær finnes en større sammenhengende slette. Teltning kan finne sted i henhold til Friluftslovens bestemmelser. Området er tilrettelagt av Skjærgårdstjenesten, blant annet med gangbro over til mindre skjær og toaletter.

Figur 8: Kart over kyststien i Larvik kommune (Kilde:Larvik Kommune)

3.3.1.6 Kyststien i Larvik

Kyststien er ca. 33 km lang og starter i øst ved Stavern og ender via Nevlunghavn og Mølen ved Barkevik nord for Helgeroa. Stien har kommet i stand gjennom frivillige avtaler med en rekke grunneiere og ble ferdigstilt i 1991. Den blir brukt mye av fastboende i kommunen på ettermiddagene, men hyttefolk og campinggjester har i økende grad også benyttet seg av stien. I tillegg kommer en del tilreisende fra Grenlandsområdet og andre kommuner i Vestfold på helgeutflukter. Kyststien følger ferdselsveier som har vært i bruk over lang tid. De letteste partiene er mest brukt, og enkelte partier er egnet for bevegelseshemmede. Helgeroa, Mølen og Nevlunghavn har parkeringsmuligheter like ved stien. Ansvarlige for vedlikeholdet av stien rapporterer at det de siste årene har vært en jevn økning i ferdsel på stien. For kort tid tilbake ble Rakke fort, som ligger i retning Stavern, åpnet opp for allmennheten etter at Direktoratet for naturforvaltning overtok ansvaret. En del installasjoner har her blitt revet, mens det som er ka-

tegorisert som bevaringsverdig er sikret. Kyststien gjør dette svabergsområde relativt lett tilgjengelig.

3.3.2 Bamble

Studieområdet i Bamble kommune omfatter hele kyst- og skjærgårdsstrekningen fra Langesundtangen sørvestover til grensen til Kragerø kommune. Kjerneområdet består her av Krogshavn og Steinvika i Langesund. Langesundtangen bør imidlertid inkluderes i dette kjerneområdet ettersom et stisystem knytter Krogshavn og Steinvika til dette populære turområdet. I studieområdet ellers har det relativt sett vært mindre og varierende grad av oljeforurensning. Miljøstatus Telemark (MST)⁴ har registrert og kategorisert de lokalitetene som omfattes av Skjærgårdsparken og brukes til friluftslivsformål og som tilrettelegges og vedlikeholdes av Skjærgårdstjenesten. I alt er det 40 slike lokaliteter med lav, middels eller høy besøksfrekvens. De tre lokalitetene i kjerneområdet, Krogshavn, Steinvika og Langesundtangen har alle høye besøksfrekvenser. Det samme gjelder for 12 andre lokaliteter som befinner seg i studieområdet, det vil si i skjærgården og langs kysten i retning Kragerø. Dette er mye brukte friluftslivsområder som i varierende grad har hatt oljepåslag. I Bamble kommune velger vi derfor å inkludere denne delen av studieområdet i beskrivelsen av før-situasjonen og vurdering av effekter av oljeforurensningen.

3.3.2.1 Krogshavn

Frrområdet Krogshavn er en av de mest brukte badestedene i området. Stedet har lange tradisjoner ettersom det gamle badhotellet Langesund Bad ligger i umiddelbar nærhet. Arealet som benevnes Krogshavn (109 dekar) består av store grøntarealer, flere sandstrender, små vikar og odder med svaberg. Området ble i år 2000 valgt til kommunens tusenårssted. Krogshavn ble i den forbindelse utviklet med en høy grad av tilrettelegging for friluftsliv. En følge av dette er blant annet at stedet er godt egnet for bevegelseshemmede. I tillegg til turgåing, bading og fiske, er det vanlig med piknik og grilling her. Stedet har servicebygg med dusj og toalett tilpasset handikappede. Området omfatter også fotballbaner, en asfaltert håndballbane og lekeapparater. I følge tall vi har fått fra Bamble kommune ser det ut til at rundt regnet 3 000 biler betaler parkeringsavgift ved parkeringsplassen ved Krogshavn. Dette gjelder bare for den perioden skoleferien varer, ettersom det ellers i året ikke er parkeringsavgift. Som det går fram av tabell 1. varierer det totale antall solgte parkeringsavgifter noe fra år til år. Det er grunn til å tro at det i hovedsak er været som forårsaker disse forskjellene. Juni måned i 2009 hadde spesielt fint sommervær, og hovedparten av de 2 926 solgte parkeringsavgiftene dette året skal dreie seg om denne måneden. Dersom vi ut fra et forsiktig anslag går ut fra at hver bil representerer 2,5 personer, vil 3 000 parkerte biler i løpet av en 60 dager lang skoleferie i gjennomsnitt utgjøre 125 besøkende hver dag. I tillegg kommer Langesundsbeboere som tar seg dit til fots eller med sykkel.

⁴ http://telemark.miljostatus.no/msf_themepage.aspx?m=406

Tabell 1. Tabellen viser antall biler som har betalt avgift ved parkeringsplassen ved Krogshavn i Bamble kommune i løpet av skoleferiene i tidsrommet fra og med 2004 til og med 2009. (Kilde: Bamble kommune).

År	Antall biler
2004	3 000
2005	1 865
2006	3 578
2007	-
2008	-
2009	2 926

Gjennom samtaler med innbyggere i Langesund kommer det fram at stedet har en spesiell betydning for innbyggerne. De som har vokst opp i Langesund, spesielt på nord og vestsiden av sentrum har hatt Krogshavn som sitt badested siden de var barn. Gjennom de siste årene har Krogshavn vært arena for flere utendørskonserter, ofte med verdenskjente artister. Dette har bidratt til denne lokalitetene har fått en særegen status med tanke på stedsidentitet.

3.3.2.2 Steinvika

Steinvika (44 dekar) er mye brukt som geologisk ekskursjonsområde. Området preges også av en særpreget vegetasjon, og det finnes botaniske verneinteresser. Steinvika er også en populær badeplass. I tillegg er det mange som går tur forbi her. Selv om området i større grad enn Krogshavn brukes mest av Langesunds befolkning, skal det likevel være en god del personer fra lenger ut i regionen som søker hit. Området har derfor regional verdi og har i følge HST høy besøksfrekvens. Ved sterk vind er det populært å søke seg til Steinvika for å betrakte bølgene som bryter mot bergmassene der.

3.3.2.3 Langesundstangen

Langesundstangen (140 dekar) er Langesunds sørligste landfaste punkt. Området rommer sjeldne plantearter (bl.a. flueblomst, rød skogfrue, hyasint, reinrose og barlind). Langesundstangen er del av et større stisystem som inkluderer Steinvika og Krogshavn og kan lett nås fra Langesund sentrum. Det er derfor mange som går tur her, også på hverdager. Fra vestsiden starter stien i Krogshavn vest for sentrum av Langesund og går i skogkanten via Steinvika og rundt enden av Langesundtangen til Langesund sentrum på østsiden av halvøya. Denne ruten skal være brukt av Langesunds befolkning hele året og store deler av døgnet. Flere steder langs stien rundt Tangen er det fine utsiktspunkter. Tangen fort, som ligger på høyden ytterst på tangen, var stengt for allmennheten i 57 år helt til det ble lagt ned i 1996.

3.3.2.4 Bamblekysten forøvrig

Innenfor studieområdet i Bamble kommune finner vi 14 lokaliteter som i følge MST har stor regional eller lokal verdi og høy besøksfrekvens. Når det gjelder landfaste lokaliteter med høy besøksfrekvens, dreier det seg om Jyleviktangen, Rognstranda, Daumannsbukta, Hvitodden, Rødlandet, Rønningstranda, Kjønneøya og Ivarsand som er spesielt mye brukte og godt tilrettelagte badestrender og som inngår i mye brukte turområder. I tillegg kommer mye brukte badesteder som Breivikstranda og Hydrostranda, som ikke inngår i Skjærgårdsparken. Lokaliteter som ikke er landsfaste og har høy besøksfrekvens er Kråka, Såstein, Skarveset og Toner.

3.3.3 Kragerø

Jomfruland bør i denne sammenheng betraktes som en og samme lokalitet ettersom store deler av øya brukes til friluftslivsformål. Selv om det i første rekke er Skagerakstrand som har hatt

det største påslaget av olje, er det rapportert om mindre forurensningstilfeller andre steder på øya. Bruken av Skagerakstrand inngår dessuten i mange tilfeller som en del av en mer vidstrakt friluftslivsmessig bruk av øya. Mer detaljerte og konkrete opplysninger og vurderinger når det gjelder selve den friluftslivsmessige bruken vil framgå under beskrivelsen av de ulike friluftslivsaktivitetene. Jomfruland tiltrekker seg mange dagsbesøkende på grunn av bade- og turmuligheter. I tillegg er det mange som tiltrekkes av det særegne kulturlandskap på øya. I denne sammenhengen blir ofte landskapets kontraster poengtert. På yttersiden er det "vill" natur med rullestein og bråttsjø, mens innsiden har en mild form med sandstrender og rolig farvann. I midten er det særegen vegetasjon. I tillegg framhever mange det rike og spesielle fuglelivet. På grunn av den varierte vegetasjonen er det forholdsvis mange fuglearter som hekker på øya. Det er til sammen registrert 92 hekkende arter, hvorav ca 40-50 trolig hekker årlig. Lokalitetene for fuglekikking strekker seg over hele øye og i skjærgården ute i Jomfrulandsrenna. Skadden sjøfuglereservat er lokalisert på rullesteinsodde på sørspissen av øya der det er hekkende sjøfugler. Tidligere var det en større måkekoloni i reservatet. I dag hekker enkelte par med sjøfugler, men området er særlig interessant som rasteplass for vannfugler høst, vinter og vår. På innsiden av øya er flere holmer og skjær vernet som sjøfuglereservater. Det er tette bestander av hekkende sjøfugler, og mellom 15.april og 15. juli er det ferdselsforbud.

3.3.3.1 Øitangen

En stor del av nordspissen av Jomfruland (560 dekar) har siden 1978 blitt vernet gjennom forskrifter for landskapsvernområde. Hovedhensikten med vernet er i første rekke å bevare sjeldne forekomster av edelløvskog med tilhørende dyreliv, samt egenartede kvartærgeologiske forekomster. De rike forekomstene av edelløvskog dekker i dag nesten halve arealet i landskapsvernområdet og utgjøres i hovedsak av eikeskog, samt noe hassel, ask og svartor. Mange anser eikeskogen ved Øitangen som en av de mest verdsette delene av landskapet på Jomfruland.

3.3.3.2 Tårnbrygga, Aakvik camping og brygge

Tårnbrygga er i dag den havnen på Jomfruland som tar flest båter. Fram til og med 2009 har det vært anløp av ferge her. Strandlinja er opparbeidet med 240 meter sandstrand. Tårnbrygga Kystkultursenter, som er en del av Kragerø kommunes satsning på kystkultur, holder til i en restaurerte sjøbu på Tårnbrygga. Det er en samling av eldre båtmotorer der, samt informasjon om øyas kulturhistorie. Det er en del kunstnere som oppholder seg på Jomfruland om sommeren og ved Tårnbrygga kultursenter og Haga Vertshus er det salgsutstillinger om sommeren. Det gamle fyrtårnet fyrvokterboligen som ligger i nærheten er åpent for besøkende på sommertid og er én av hovedattraksjonene for besøkende som går turer på øya. Blant annet arrangeres det konserter og andre kulturevenement her.

3.3.3.3 Tårnbukta og Saltstein

Tårnbukta ligger på yttersida av øya. Her finnes mye oppskylt tang og tare som trekker til seg fugl, deriblant en del sjeldne arter som vannpiplerke og svartstrupe. Saltstein er et av få steder med fast fjell på øya. Området brukes derfor også til soling og bading fra svabergene. Saltstein er preget av kulturpåvirket eng, samt kratt- og skogkantsamfunn. Strandlinja består av svaberg og rullestein. Strandlinja ligger vindeksponert mot Skagerrak. Dette området er mye brukt til bading, fisking og turgåing.

3.3.3.4 Skagerakstrand, Skadden og Løkstadbukta

Skagerakstrand ligger sørøst på Jomfruland mot Skagerrak. Hele området består av rullestein med sparsom vegetasjon i form av krattsamfunn i de øvre deler av området og driftvollsamfunn ned mot strandlinja. Området er vindutsatt mot Skagerrak. Lokaliteten har i følge MST middels stor besøksfrekvens. På den ytterste odden er det i henhold til verneforskriftene for naturreservatet ferdselsforbud i hekketida. Tidligere var det en større måkekoloni i reservatet. I dag hek-

ker enkelte par med sjøfugler, men området er særlig interessant som rasteplass for vannfugler høst, vinter og vår. Løkstadbukta har strandeng der det også er mye vannfugl, samt rastende spurvefugl og enkelte vadere.

3.3.4 Oppsummering av før-situasjonen

Situasjonen før Full City havarerte er preget av at studieområdet særlig på sommerstid var gjenstand for en intensiv friluftslivsmessig bruk. Turgåing, bruk av strender og utfart i fritidsbåter, samt hytte- og campingliv virker å være de mest dominerende aktivitetene. I tillegg er det en rekke andre aktiviteter som gjør seg relevant både i kjerneområdene og i studieområdet for øvrig. Fuglekikking, padling, dykking, bølgesurfing, brettseiling, kiting, sjømathøsting og jakt og fiske er aktiviteter som riktignok har en varierende grad av tilslutning, men som bedrives i flere lokaliteter. Kjerneområdene i Larvik og Bamble kommuner består i hovedsak av landfaste lokaliteter. Spesielt når lokaliteter er lett tilgjengelig med bil, har de også blitt mye brukt av folk fra nabokommunene. For å komme til Jomfruland er man derimot avhengig av båt. Overfarten dit er stor sommerstid, både som bruk av ferge eller taxibåt og ved bruk av fritidsbåter. I Bamble og Larvik er det i mindre grad båttrafikk ut fra kjerneområdene. Unntaket er båthavna i Nev-lunghavn. Imidlertid finnes det en rekke båthavner i studieområdet generelt. Ut fra disse havnene er det vanligvis mye friluftslivsrelatert trafikk ut i skjærgården.

3.4 Friluftslivsaktiviteter i kjerneområdene før Full City-havariet

I denne delen av rapporten gis en mer inngående beskrivelse av friluftslivet i kjerneområdene slik de artet seg fram til oljen slapp ut fra Full City. De ulike kjerneområdene skiller seg i utgangspunktet lite fra hverandre i dette henseendet. Likevel er det i en del tilfeller egenskaper ved hvert enkelt kjerneområde som bidrar til at både forekomsten av en fritidsaktivitet og måten den utøves har variert en del. Følgelig blir hver enkelt aktivitet hovedsakelig belyst i forhold til de lokaliteter eller områder de utøves innenfor.

3.4.1 Bruk av fritidsbåt

Ved inngangen til 2010 er det i småbåtregisteret registrert til sammen 23 042 båter i Kragerø, Bamble, Skien, Porsgrunn og Larvik kommuner. I denne statistikken inngår også båter som er kondemnert, sunket, stjålet eller avregistrert. Registrering av båter i småbåtregisteret er frivillig. Det er Larvik og Kragerø som har flest registrerte båter, henholdsvis 6 496 og 5 389. I Bamble er det snakk om 4 834 registrerte båter, mens tilsvarende tall for Porsgrunn er 4 494. I Skien er det registrert 1 829 båter. I løpet av treårs perioden fra 20. desember 2006, til 3. januar 2010, er antall registrerte båter økt med 16,5 % i de fire kommunene (Larvik var ikke med i oversikten for 2006). Hvor mange av disse båtene som ikke lenger er i bruk, finnes det ingen oversikt over.

Tabell 2: Antall registrerte båter i Skien, Porsgrunn, Bamble, Kragerø og Larvik kommuner pr. 3. januar 2010

Kommuner	Antall båter
Skien	1 829
Porsgrunn	4 494
Bamble	4 834
Kragerø	5 389
Larvik	6 496
Totalt	23 042

Antall småbåtplasser i enkelte kommuner ble rapportert i 1987 i forbindelse med brukerundersøkelsen for Grenlandsfjorden (Guldbrandsen m. fl. 1987). I 1987 var det 1290 småbåtplasser i Porsgrunn, utenom spredte båtplasser og fortøyninger i bøyer. I Bamble var det til sammen 630 småbåtplasser i Stathelle og Langesund, mens i Skien kommune var ikke antallet småbåtplasser kjent. Når det gjelder Larvik finnes det ikke tilsvarende statistikk fra dette året.

I tillegg til båtene som befinner seg i båthavner, må vi også regne med at en god del tilreisende tar med båten på tilhenger. Dette kan gjelde folk som er bosatt i regionen, hyttefolk og i noen tilfeller folk som har campingvogn stående fast på campingplasser. Det er imidlertid vanskelig å gi noe presist overslag over hvor mange dette gjelder. Til sist er det alle fritidsbåtene trafikkerer kyststrekningen mellom Oslofjorden og kommuner lenger sør på Sørlandet. En god del av disse bruker gjestehavnene.

3.4.1.1 Larvik

Innenfor Larvik kommune skal det i dag finnes omlag 5 000 båtplasser. Halvparten av disse båtplassene skal finnes langs Brunlaneskysten. Det siste gjelder spesielt området mellom Omretranda (rett øst for Nevlunghavn) og Stavern. Her skal det ha vært en stor utvikling de senere årene med etableringen av flere private båthavner. Når det gjelder kjerneområdet dreier det seg om tre båthavner som til sammen har 330 plasser. Legger vi til Helgeroa, der båtforeningen disponerer 360 båtplasser, blir det til sammen nærmere 690 båtplasser. I følge de ansvarlige for båthavnene disponeres ca. 2/3 av disse plassene av hyttefolk. De fleste av båtene er derfor mest i aktivt bruk i juni og juli, mens mer enn halvparten av båtene til vanlig tas opp i løpet av august måned.

Hyttefolk og fastboende har pleid å bruke båter til utflukter til øyene inn mot Langangsfjorden og Eidangerfjorden, samt sør og østover mot Bramskjæra og i retning Stavern. Det har også vært vanlig og ta overfarten til Langesund, og sørover kysten mot Kragerø, eller sette kurs mot Stråholmen og Jomfruland. Mange har brukt båt i forbindelse med fiske.

Når det dreier seg om gjestehavner er det Nevlunghavn og Bramskjæra som befinner seg innenfor kjerneområdet. Helgeroa i nord er nærmeste større gjestehavn innenfor studieområdet i kommunen. Det finnes ikke nøyaktig statistikk over antall gjestedøgn pr. dag eller uke i noen av disse gjestehavnene. Nevlunghavn gjestehavn hadde ca. 3 500 gjestedøgn i 2009, men har vanligvis 6-700 gjestedøgn i sesongen. Disse tallene skal imidlertid være noe usikre. Gjestehavna i Helgeroa hadde 1 154 gjestedøgn i 2009, mens det i Stavern til sammenligning var totalt 3 120 gjestedøgn. Oppsummert kan vi si at bruken av gjestehavnene er stor og at bruken virker å være stabil over tid. Det er imidlertid stor variasjon mellom høy- og lavsesonger, og en økning i helgene.

3.4.1.2 Bamble

Båttrafikken er stor langs Bamblekysten. Her skal det dreie seg om lokale folk fra nærliggende kommuner og hytteeiere. I tillegg er det i sommermånedene stor trafikk av fritidsbåter som passerer langs sørlandskysten. Spesielt sommerstid, i ferier og helger, er utfarten stor. Båttra-

fikken skal generelt ha endret seg både i omfang og form de senere årene, i den forstand at båtene er flere, større og mer hurtiggående. Delvis som følge av at Skjærgårdsparken har bidratt til økt tilrettelegging og delvis på grunn økt båttrafikk, har øyer og holmer langs kysten i mye større grad enn tidligere blitt brukt som utfluktsmål i forbindelse med båtutfart.

I 1985 ble det gjennomført en registrering av både private og felles båtplasser i Bamble. Totalt ble det den gang registrert 3 123 båtplasser i kommunen. Det finnes ingen eksakt oversikt over antall småbåtplasser senere enn 1985, men det skal ha vært en stor økning de senere årene. Dette har blant annet sammenheng med framvekst av private brygger, som også i noen tilfeller fungerer som gjestehavner. Det siste gjelder private båthavner på Valle, Rølandet, Tjønnøya (Hafsund landhandel), Hydrostranda feriesenter og Breivikstranda. I dag skal det anslagsvis være 2 225 båtplasser bare ved kommunale brygger. I tillegg til båthavna i Langesund er det 11 større og mindre båthavner langs kysten og i skjærgården ned til Kragerø kommune.

3.4.1.3 Jomfruland og Kragerø

Det går daglige fergeavganger fra Kragerø til Aakvik brygge på Jomfruland. I sommerhalvåret er det også kveldsruter. Man kan ta taxibåt fra Valle og Kragerø. Jomfruland gjestehavn, eller Tårnbrygga, ligger på innsiden av øya, og er den havnen de fleste med småbåter benytter. Havna ved Tårnbrygga består i dag av en indre del som er skjermet av en steinmolo, samt en ytre havn med betongbrygger med utriggere på begge sider. Det er til sammen 65 gjesteplasser her. I tillegg finnes det en del mindre private brygger på øya, blant annet i tilknytning til overnattingssteder og gårder. Enkelte har dessuten lagt til med småbåter ved svalberg og strender og der det er mulig ved rullesteinstrender.

Det har funnet sted endringer når det gjelder transport de senere årene. Fjordbåtselskapet gikk for noen år tilbake til innkjøp av en større ferge. Samtidig har antall småbåter økt i antall, både blant dagsbesøkende og hyttefolk. Ansatte i kommunen, samt fastboende og hytteeiere på Jomfruland gir alle uttrykk for at det er flere som bruker egen båt i forbindelse med dagsbesøk på øya. Dette har medvirket til at antall besøkende har økt betraktelig de senere årene. Følgelig har det også blitt stor etterspørsel når det gjelder båtplasser. I utgangspunktet er det ikke tillatt å oppføre nye brygger på innsiden av øya, men ved en gård nord for Tårnbrygga har det blitt etablert ny marina, samtidig som Aakvik brygge har blitt utvidet med 100 båtplasser. Til tross for dette er det fortsatt mangel på plasser til båter. Det siste har også sammenheng med at hytteeierne på Jomfruland gjennom de siste årene skal ha blitt mer aktive hva båtlivet angår. Fram til en gang på 90-tallet skal det sjelden ha vært mer enn én båt knyttet til en og samme hytte, mens det fram til i fjor ikke var uvanlig at en hytteeier disponerte en seilbåt, jolle og motorbåt.

Som det går fram fra tall fra havnevesenet i Kragerø, er bruken av gjestehavner på Jomfruland og i Kragerø relativt stabile (tabell 3). Det er en generell tendens til at flere i løpet av sommere med dårlig vær søker til gjestehavnen i Kragerø, mens det motsatte er tilfellet under gode sommere.

Tabell 3. Tabellen viser totalt antall registrerte gjestedøgn i perioden 2007-2008 for gjestehavnene i Kragerø og Jomfruland. (Data fra Havnevesenet i Kragerø).

År	Jomfruland	Kragerø
2007	2 901	3 848
2008	3 264	3 045

3.4.2 Turgåing

Det finnes ingen undersøkelser eller tallfestet materiale som viser omfanget av turgåing før Full City havarerte. Generelt har turgåing hatt en jevnt økende popularitet de siste 20-25 årene (Odden 2008). Flere informanter framholder at ikke alle innbyggerne er like ivrige båtfolk og at mange like gjerne foretrekker å oppleve kysten og havet fra land. Et hovedinntrykk er at folk som bor lenger inn i landet bruker marka om vinteren, mens de i større grad legger turene til kysten om sommeren (se også Tennøy 2006). Spesielt om våren har mange søkt seg til kysten ettersom snøen forsvinner tidligere der. I studieområdet er det mange muligheter for turgåing på stier med varierende tilretteleggingsgrad. I takt med økende båtutfart til øyer i skjærgården skal det ha blitt vanligere og gå turer også der. På flere lokaliteter har Skjærgårdstjenesten tilrettelagt for det siste i form av skilt, stirydding og benker.

3.4.2.1 Larvik

Turgåing var før båthavariet en viktig aktivitet i kjerneområdet i Larvik kommune. I tillegg til utstrakt bruk av kyststien, har det vært vanlig å gå turer langs mindre stier og over svabergene. Her snakker vi ikke bare om fastboende, men i vel så stor grad om campingsgjester og hyttefolk. Larvik og omland turlag arrangerer en til to ganger i året tur langs kyststien. På disse turene er det også deltakere fra Grenland og i noen tilfeller fra andre områder på Østlandet. Kyststien har også blitt kjent gjennom arrangementet "Jentene på kyststien". Flere hundre kvinner deltar hvert år i en mars langs stien fra Stavern, inn i Naverfjorden og fram til Anvik Gård nord for Helgeroa. Der er det tilbud om overnatting og matservering.

3.4.2.2 Bamble

Når det gjelder turgåing i Bamble kommune er det i denne sammenhengen stinettet på Langesundstangen som er mest relevant. Dette området brukes i hovedsak av innbyggerne i Langesund, men oppsøkes også en del av turister og tilreisende fra regionen. Dette gjelder blant annet på dager med uvær da Steinvika ofte blitt oppsøkt av tilreisende for å se bølgene bryte der. Det har også vært rike og mye brukte turmuligheter med utgangspunkt i Jyleviktangen. I tillegg har mindre spaserturer på øyene ute i skjærgården i forbindelse med båtutfart. I slike sammenhenger er det enkelte som har overnatter i telt. Brevikstranda og Ivarsand har også representert populære turområde, spesielt for barnefamilier. En sti mellom Ivarsand til Prissgrunn skal i denne sammenheng ha vært mye benyttet.

Ulike lokaliteter på Bamblekysten har fra tid til annen vært mål for organiserte turer i regi av Porsgrunn og omland turforening og Telemark Turistforening og andre turlag i regionen. Porsgrunn og omland turistforening (POT) har over 6 500 medlemmer. Mer enn 1 000 av disse har vært rekruttert de siste 6 årene. I Bamble kommune er det i utgangspunktet anslagsvis 500 medlemmer i POT. De fleste av disse er nå medlemmer av det nykonstituerte Bamble turlag. Dette turlaget planlegger en kyststi fra Krogshavn til Åby, en strekning på 22 km. Målet er en sammenhengende kyststi fra Stathelle og sørvestover til Kragerø (til sammen 55 km). Spesielt på vårparten har turistforeningene organiserte turer til kystområdene, og i den forbindelse har Jyleviktangen og Rognstranda fungert som aktuelle lokaliteter. Til vanlig har mellom 200 og 600 personer deltatt i disse arrangementene som har vært svært populære, spesielt blant eldre og barnefamilier. De fleste arrangementene i Bamble har blitt lagt til områder ved kysten. Orienteringsklubben Skeidi har pleid å arrangere lignende ukentlige turer i mindre format.

3.4.2.3 Kragerø

Det har vært populært med fotturer over hele Jomfruland. Flere fremhever roen og kulturlandskapet som en attraktivitet i seg selv ved turgåing på øya. Landskapet er flatt og lett tilgjengelig, også for personer som ellers har vondt for å ta seg fram i ulent terreng. Turgåing har for mange vært knyttet til interesse for botanikk og fugler. De fleste som kommer i land på dagsbesøk har beveget seg på etablerte ruter på et relativt begrenset område av øya, i hovedsak på innsiden og nordsiden av øya. De aller fleste har pleid å gå til Fyrtårnet og butikken et styk-

ke innenfor Tårnbrygga eller Aakvik brygge der de fleste kommer i land. Fra Tårnbrygga går det en sti som har vært mye benyttet fram til Tårntjernet. En del har også gått videre til Øytangen, Saltstein og til Skagerakstrand. Kulturlandskapet og strendene ved Øitangen er attraktive turmål. Ikke minst på våren og forsommeren, spesielt under hvitveisblomstringen, er landskapsvernområdet mye besøkt. En del besøkende har gjerne lagt turene til rullesteinene ved Skadden helt sør på øya. Mer friluftslivsinteresserte og/eller kjente på øya oppsøker i større grad yttersiden. Ettersom lokalkjente har ulike vurderinger i denne sammenhengen, er det vanskelig å anslå hvor mange turgåere dette har dreid seg om. Dersom vi sammenholder ulike oppfatninger om dette, kan det være grunn til å anta at ganske mange har tatt en avstikker ut til rullesteinstranda og gått et stykke langs denne, mens relativt få har pleid å gå hele strekningen på yttersiden fra odde til odde.

3.4.3 Strandliv

I hele studieområdet er det rike muligheter for strandliv i form av bading, soling, grilling etc. Dette gjelder både landfaste lokaliteter og en rekke øyer og holmer i skjærgården. Det er dessuten grunn til å regne med at både fastboende, innbyggere i nabokommuner, hyttefolk, overnattingsgjester på campingplasser og andre overnattingssteder, samt tilreisende båtfolk, i stor grad har tatt del i disse aktivitetene. Med andre ord har det på gode sommerdager vært snakk om svært mange mennesker. I tillegg til de større og godt tilrettelagte badestedene som Krogshavn, Oddane sand eller Tårnbrygga, er det mange mindre badesteder på fastland, øyer og holmer som er tilrettelagt og betjent av Skjærgårdstjenesten. I første rekke dreier dette seg om toalettanlegg og renovasjon. Imidlertid har det mange steder også blitt satt opp skilt, ryddet stier, satt ned bolter til fortøying av båter o.s.v..

3.4.3.1 Larvik

I kjerneområdet i Larvik kommune har Nevlunghavn og Oddane sand vært populære badesteder både for fastboende, hyttefolk, campinggjester og dagsbesøkende fra regionen. Utenom selve ferietiden har strendene også vært mye i bruk om ettermiddagene og i helgene. På gode dager i sommerhalvåret skal Bramskjæra anslagsvis ha hatt mer enn 150 besøkende. Gurvika som ligger mellom Nevlunghavn og Oddane sand er et feriested for funksjonshemmede som i tillegg til badebasseng med oppvarmet sjøvann har 70 meter sandstrand hvor forholdene er lagt til rette for funksjonshemmede. I utkanten av studieområdet er det populære badestrender rett øst for Nevlunghavn (Omrestranda) og nord for Mølen (Blokkebukta ved Helgeroa).

3.4.3.2 Bamble

Innenfor kjerneområdet i Bamble kommune er Krogshavn og Steinvika i Langesund kjente og mye brukte badesteder. Når det gjelder studieområdet i denne kommunen er det snakk om et stort antall badesteder. Rognstranda, Hydrostranda, Breivikstranda og Ivarsand er i denne sammenhengen store og mye brukte strender. I tilknytning til disse badestrendene er det campingplasser eller hytteutleie. De fleste badestedene brukes også av hyttefolk og andre sommergjester som enten bor på campingplasser eller kommer inn til Bamblekysten i båt. Til sist er det viktig å understreke at Langesund og Bamblekysten for øvrig også brukes i denne sammenhengen av befolkningen i Grenlandsregionen. For eksempel skal det vanligvis være stor utfart fra Skien/Porsgrunnsområdet til strender som Ivarsand og Krogshavn på gode sommerdager. I sommerferier og helger pleier mange fra disse kommunene i kortere eller lengre perioder å bo i båt i Bambleskjærgården. Blant annet i den forbindelse har badeplasser på øyer og holmer også blitt mye brukt.

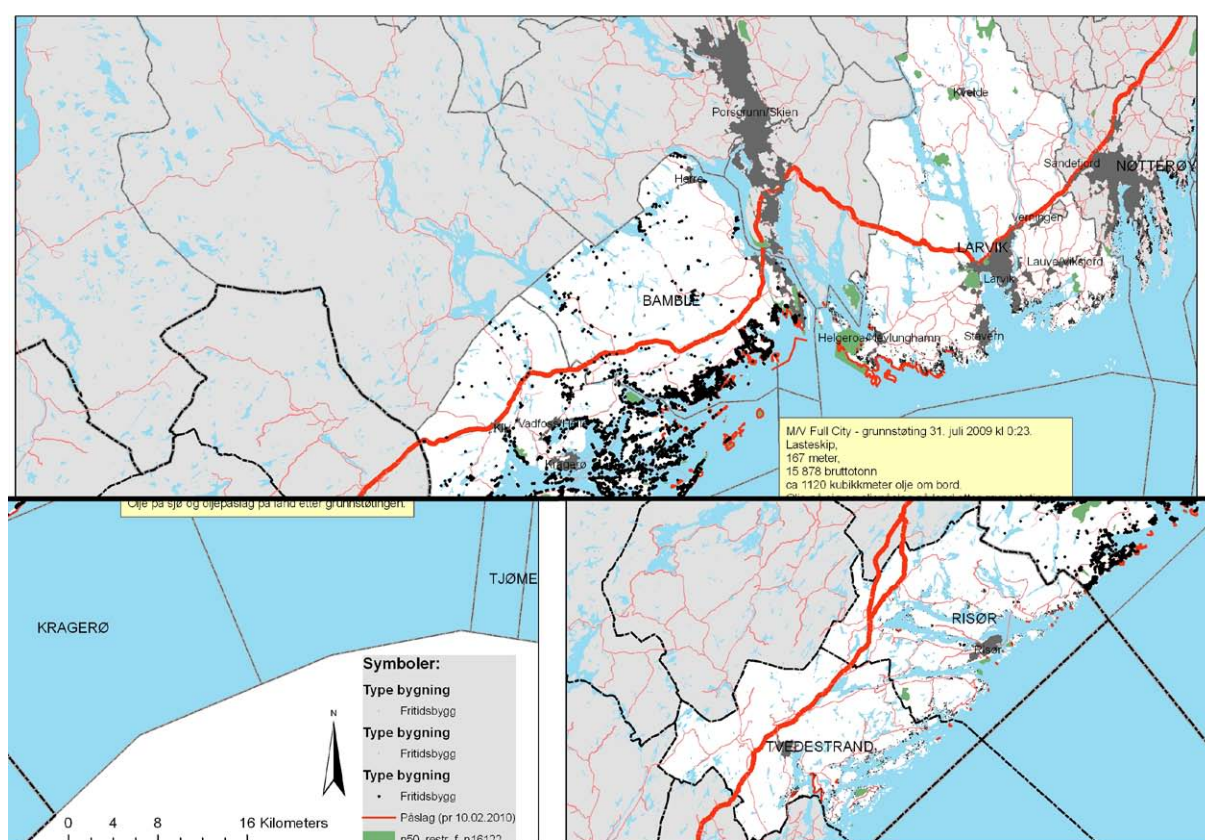
3.4.3.3 Jomfruland

Mange sommergjester har kommet til Jomfruland primært for å oppsøke strandlivet der. Dette må sees i sammenheng med at det, ikke minst fra Kragerø, er enkelt å ta seg over dit i egen båt, med ferje eller med båttaxi. Bading har for det meste funnet sted på innsiden av øya, men

også fra svabergene på Saltstein på utsiden av nordspissen (Øitangen). Mindre sandstrener på den nordre delen av øya har ofte hatt besøk av barnefamilier. På begge sider av Tårnbrygga er det relativt store badestrender som er mye besøkt. I Kubukta ble det nylig anlagt bade-plass, primært med tanke på campinggjester, men den er åpen for allmennheten. På utsiden har bading vært mindre aktuelt som følge av rullesteinstrengene, vind og bølger. Enkelte spesielt friluftslivsinteresserte og/eller lokalkjente har likevel badet der fra tid til annen. Ved Skagerakstrand har enkelte pleid å lage "badegroper" ved at rullesteiner er flyttet på og muret opp i en sirkel.

3.4.4 Hytter, campingplasser og andre overnattingsmuligheter

Ettersom som det spesielt i sommerhalvåret er store grupper tilreisende som er friluftslivsutøvere i de aktuelle områdene er det viktig å se nærmere på både omfanget og innholdet i friluftslivet for tilreisende. I figur 9 er tettheten av fritidsboliger i influensområdet, samt i de områdene som ble utsatt for oljeforurensing presentert i kartform.

Figur 9: Kartet gir en oversikt over fritidshus i hele influensområdet sammenholdt med oljepåslag som var registrert 12.02.2010. (Kilde: Østlandsforskning 2010)

3.4.4.1 Larvik

I følge opplysninger fra Larvik kommune er det totalt ca 4 300 hytter i kommunen, hvorav 4200 ligger sør for E 18. I sommersesongen skal det være ca. 3 900 campingvogner som står på campingplasser rundt om i kommunen. Av i alt 28 campingplassene innenfor kommunegrensa, ligger 25 ved sjøen. Om sommeren øker derfor antallet personer i denne reiselivskommunen betraktelig. En av de største og mest kjente campingplassene er Oddane sand camping. Her er det i alt 370 vognplasser i tillegg til 27 utleiehytter som ligger rett ved sandstranda. Feriested for funksjonshemmede i Gurvika har til sammen 22 hytter og et større bygg beregnet for grupper og institusjoner. Det skal være mange hytter langs hele Brunlaneskysten, men hovedtyngden skal finnes i området mellom Nevlunghavn og Naverfjorden og dermed utenfor kjerneområdet. Ved Nevlunghavn er det 588 fritidsboliger. Av disse befinner 41 seg mindre enn 100 meter i luftline av oljeforurensset strandlinje. 171 fritidsboliger ligger mindre enn 250 meter fra nærmeste påslag (Kilde: Østlandsforskning 2010).

3.4.4.2 Bamble

I følge forvaltningsplanen for Skjærgårdsparken i Telemark (Fylkesmannen i Telemark 2006) hadde Bamble hadde i 2006 om lag 2 500 hytter, hvorav 2 200 ligger ved sjøen og 300 i innlandet. Anslagsvis har 20-30 hytter blitt bygget på nye tomter siden 2006. Det er ingen hytter ved Krogshavn og Steinvika. Innover i Rognsfjorden og Åbyfjorden er det derimot mange hytter. Det samme gjelder kysten sørover mot Kragerø. Rognstranda Camping har plass til ca. 200 campingvogner og telt, i tillegg til 5 hytter. Breivikstranda camping i Valle skal ha omtrent tilsvarende kapasitet. I Valle er det også to andre campingplasser; Kjønneøya camping og Strandsletta camping. Det gamle badhotellet Langesund bad, som ligger ved Krogshavn, er nylig restaurert og har om lag 100 sengeplasser. Quality Hotel & Resort Skjærgaarden befinner seg rett nord for sentrum av Langesund og har vel 300 sengeplasser.

3.4.4.3 Jomfruland

I hele Kragerø kommune var det i 2006 til sammen ca. 4 000 fritidsboliger (Fylkesmannen i Telemark 2006). Av disse befinner 198 hytter seg på Jomfruland. I følge medlemmer i hytteeierforeningen på øya, er det bare på den nordre del av øyas inside det finnes hytter som ligger helt ned i strandkanten. Likevel er det mange hytter som befinner seg mindre enn 100 meter fra strandsonen. Hyttene har vært i bruk store deler av sommerhalvåret. Noen har også pleid å bruke hyttene i forbindelse med helger fra påsketider og utover og i de første høstmånedene. Enkelte hytter er også i bruk vinterstid. Mange har tilbrakt så å si hver sommer på Jomfruland i et langt liv og har utviklet en sterk tilknytning til landskapet.

Mange hytteeiere pleier å gå, jogge eller sykle daglige turer på øya, samtidig som flere hytteeiere oftere har oppsøkt vannet i kajaker eller ulike former for båter. Svært mange har i den forbindelse ofte lagt turen til Stråholmen, men også Skratta og andre attraktive lokaliteter i skjærgården innover mot Kragerø eller Valle har vært mye besøkt. Tidligere skal flere hytter ha vært i bruk utenom helgene, men som en følge av et generasjonsskifte har det de senere årene vært mye barnefamilier i hyttene og således en bruk som begrenser seg mer til enkelte helger og ferier. Generasjonsskiftet har også vært en medvirkende årsak til hyttefolkets friluftslivsmessige bruk av området har endret seg noe. Med barn i hyttene, har bading og strandliv blitt mer populært enn hva som skal ha vært tilfelle de senere årene. Samtidig har nyere friluftslivsaktiviteter som vindsurfing, kiting og padling blitt mer aktuelt.

Jomfruland har ingen hoteller eller pensjonater, men det er likevel en del andre overnattingstilbud. I tillegg skal det i noen grad ha forekommet utleie av private hytter. Den vanligste formen for overnatting har vært campingplassen på øya, mens det ellers eksisterer et generelt teltforbud. Jomfruland Hovedgård og Hasselgården som begge befinner seg i nærheten av eikeskogen tilbyr overnatting (til sammen ca. 30 senger). Øitangen gård er i dag gjort om til feriested, Øitangen Feriesenter med 34 sengeplasser. Ved Gundersen gård har det blitt etablert et om-

råde der det de senere årene solgt 23 husvogner. Jomfruland Camping som ble etablert i 1973 har åpent fra mai til september. I skoleferien leies det ut 5 hytter og 1 villavogn. I tillegg er det 100 campingvogner med fast plass, 35 av disse er husvogner. Campingplassen er lokalisert like ved Aakvik brygge der fergen legger til. Campingplassen har fra tid til annen tatt i mot skoleklasser og større grupper. Kragerø kystlag åpnet i 2008 en kystledhytte på den nedlagte Decca-stasjonen⁵ ved Tårnbukta på Jomfruland. I denne selvbetjente hytta er det overnattings-tilbud for alle i sommermånedene. Hytta har plass til åtte personer.

3.4.5 Padling

Mer eller mindre hele studieområdet har blitt brukt i forbindelse med padling. Selv om det ikke finnes noen eksakte tall, er det mye som tyder på at havpadling er en aktivitet som har økt i popularitet de senere årene. I følge Norges Padleforbund regner man med at det er ca. 100 000 som bedriver en eller annen form for padling i Norge i dag. Den økte populariteten nasjonalt synes å bli avspeilet i padleaktiviteten i de tre kommunene. I tillegg kommer det at småturer i kajakk har blitt mer vanlig blant hyttefolk.

3.4.5.1 Larvik

I Larvik padleklubb skal det være ca. 50 personer som kan regnes som aktive havpadlere. Disse padlerne har gjort bruk av store områder langs kysten, men området utenfor Mølen /Nevlungstranda er en av de strekningene som er mest benyttet. Blant annet har det forekommet en del padling ved Saltstein både som utgangspunkt for havpadling og i forbindelse med bølgelek (ofte med elvekajakk). Herfra kan Bramskjæra, Oddane skjæra og Langholmane lett nås med kajakk. Det har vært vanlig å padle med havkajakk rundt Oddane fort og inn på surfestranda, mens erfarne havpadlerne også har lagt ut mot Tvistein fyr. Mange padler i tillegg i retning Stavern, og enkelte har pleid å ta seg over til Stråholmen eller Jomfruland. Larvik padleklubb har fra tid til annen brukt Nevlungstranda som arena for padlekurs og trening. Alle tre foreninger har arrangert flere turer i året og de nevnte områdene er ofte relevant i slike sammenhenger.

3.4.5.2 Bamble

I denne kommunen er det spesielt Grenland havpadlerklubb (ca. 150 medlemmer) og padleforeninga i Eidanger idrettsforening (ca. 10-15 aktive havpadlere) som er brukere av kystområdene. Det har blitt padlet innover i Åbyfjorden, sørover skjærgården, ofte ut til Stråholmen og fra tid til annen til øyene utenfor Larvikkysten. Aktiviteten har pågått hele året, selv om flest padler i sommersesongen.

3.4.5.3 Jomfruland

Generelt skal padling ha økt mye i popularitet blant hyttefolk også her på øya. I hovedsak har det blitt padlet fra innsiden av øya, både i sørgående og nordgående retning. En del har også pleid å padle på utsiden når været tillater det. Fra tid til annen har det blitt arrangert uformelle padlekonkurranser Jomfruland rundt.

⁵ Decca-stasjonen på Jomfruland var en av fem slike stasjoner i Norge. Decca var et radionavigasjonssystem som ble satt i gang etter 2. verdenskrig og som ble drevet fram til 2000. Da hadde systemet utspilt sin rolle og ble avløst av satellittnavigasjon. Systemet ble brukt av fiskere, handelsfartøy, fly og helikopter. Stasjonen på Jomfruland ble drevet av forsvaret. Hytta ble brukt av forsvarets personell ved vedlikeholdsoppdrag og til ferieformål. På eiendommen sto det også en cirka 90 meter høy radiomast som nå er revet. Det andre bygget på eiendommen ble brukt til drift av navigasjonssystemet. Forsvaret overdro eiendommen til Direktoratet for naturforvaltning som besluttet å rive bygningene. På forespørsel fra Kragerø kommune er spørsmålet om riving utsatt, og via politisk behandling i kommunen er det beslutta å overlate drifta av denne hytta til Kragerø kystlag.

3.4.6 Bølgesurfing, brettseiling og kiting

Innenfor studieområdet har bretturfing, brettseiling og kiting trolig forekommet i noe mindre grad enn padling. Imidlertid er mye av denne aktiviteten uorganisert og det er vanskelig å gi en eksakt oversikt over omfanget. Utøvelsen av disse aktivitetene har inkludert folk som kommer fra store deler av Østlandet på dags- eller helgeturer. I første rekke har Saltstein i Larvik vært den mest populære lokaliteten, men aktivitetene har også blitt utøvd på Jomfruland. Langs Bamblekysten er det ikke rapportert om surfing og kiting, men brettseiling forekommer i begrenset grad.

3.4.6.1 Larvik

Saltstein er en mye brukt benevnelse på området mellom Nevlungstranda og Mølen. Enkelte hevder at det skal være en helt unik lokalitet for bølgesurfing, brettseiling og kiting, og gjør den kanskje til den beste på strekningen mellom Lista og Varberg (Sverige). Følgelig har denne lokaliteten vært et populært mål for tilreisende seilere, surfere og kitere. Gjennom internett drives det en god del informasjonsutveksling om gode lokalteter for surfing og kiting, og det skal fra tid til annen ha forekommet at for eksempel svenske og tyske surfere har oppsøkt Saltstein. De fleste er uorganiserte og det er derfor vanskelig å fastslå hvor mange det har dreid seg om. På enkelte dager med gode vind- og bølgeforhold skal det anslagsvis ha vært så mange som 50-60 personer til sammen her. Larvik Seilforening organiserer om lag 40 personer som i varierende grad har deltatt i brettseiling ved Saltstein. Sandefjord brettseilerklubb har rundt 200 medlemmer og det skal være ca. 10 medlemmer som har brukt området på regulær basis. I tillegg skal anslagsvis 30-40 personer som er bosatt andre steder på Østlandet ha besøkt stranda jevnlig for å seile eller surfe med brett. Kiting har også forekommet i noen grad. Denne aktiviteten har vært mest aktuell ved en viss vindstyrke, men skal ha foregått hele gjennom hele året.

3.4.6.2 Bamble

Bølgesurfing og kiting forekommer i liten eller ingen grad i Bamble kommune. Imidlertid kan brettseilere fra tid til annen observeres.

3.4.6.3 Jomfruland, Kragerø

På Jomfruland er det også gode forhold for bølgesurfing, kiting og brettseiling. Mye av dette har foregått på innsiden og nordsiden av øya. Oslofirmaet *fluid.no* selger kite-utstyr og har tilbudt kurs. Enkelte av disse har blitt lagt til farvannet langs innsiden av Jomfruland. Yttersiden er egnet for bølgesurfing og fra tid til annen har det blitt observert bretturfere utenfor Skagerakstand. Forholdene ansees her som krevende og det blir opplyst at det bare er et fåtall svært erfarne surfere som har holdt til her.

3.4.7 Sjømathøsting, fiske og jakt

Fritidsfiske har foregått både fra land og båt langs hele kysten og skjærgården i de tre kommunene. Vinterstid forekommer det en god del fritidsfiske etter torsk, mens det om sommeren foregår det en god del makrellfiske fra småbåter. Sportsfiske etter sjørret og havabbor har hatt økende tilslutning de senere årene. Når det gjelder jakt er sjøfugl det mest relevante for kyststrekningene. Jakt på ærfugl er tillatt i Østfold, Vestfold, Buskerud, Telemark, Aust-Agder og Vest-Agder fra 1. oktober til 30. november. Det kan virke som jakt i hovedsak bedrives av lokalbefolkningen, og i noen grad av innbyggere i nabokommunene. Når det gjelder fritidsfiske deltar hyttefolk og andre tilreisende i stor grad, i tillegg til lokale og regionale innbyggere. Sjømathøsting etter krabbe og blåskjell er en viktig aktivitet for mange.

3.4.7.1 Larvik

Det er tre foreninger som i følge NJFF Vestfold er særlig relevant for bruken av Brunlaneskysten. I første rekke er dette Brunlanes JFF som har 282 medlemmer, men Larvik og Omegns JFL med 101 medlemmer og de 303 jegerne og fiskerne som er med i Tjølling JFL må regnes med er. Til sammen utgjør dette pr. mars 2010 689 organiserte jegere og fiskere (tabell 4). Når det gjelder kjerneområdet er det i hovedsak Bramskjæra som er aktuelt med tanke på sjøfugljakt (primært ærfugl og storskarv).

Om lag halvparten er aktive fiskere og anslagsvis 15 personer er aktive med sjøfugljakt. Foruten havfiske, har det forekommet en god del sportsfiske etter sjørørret. Spesielt jakt på sjøfugl har blitt mer omfattende de siste årene, noe som trolig har sammenheng med at antall fugl (blant annet skarv) har økt merkbart. Det skal i relativt liten utstrekning ha vært vanlig at jegere fra andre kommuner har jaktet langs denne kysten. Imidlertid har det ikke vært uvanlig at jegere fra andre deler av Larvik kommune tar turen ut til Brunlanes i dette henseendet. Det anslås at medlemmene i Brunlanes JFF til vanlig har drevet med havfiske ca. 15 dager pr. år i gjennomsnitt. En god del fiske forekommer dessuten fra land rundt Helgeroa og ved Oddane og Nevlunghavn. I denne sammenheng har det også dreid seg om en god del hyttefolk og tilreisende. Siden dette er aktiviteter som er lite organisert, og stor grad finner sted i forbindelse med dagsturer, er det vanskelig å gi et anslag over hvor mange utøvere det dreier seg om.

Tabell 4: Medlemstall i de mest relevante jeger- og fiskeforeninger i Larvik kommune (Kilde: NJFF Vestfold).

Lokallag	Medlemstall
Larvik og omegn JFL	101
Brunlanes JFF	282
Tjølling JFL	303
Totalt	689

3.4.7.2 Bamble

Det er flere jakt- og fiskeforeninger som organiserer jegere og fiskere som bruker Bamblekysten. Hos NJFF Telemark får vi opplyst at i tillegg til medlemmer i Bamble JFL, er kystområdene i Bamble kommune også relevant for medlemmer i Eidanger JFL, Porsgrunn JFF, Skien JFF og Telemark. Til sammen utgjør dette ca. 2 329 medlemmer (tabell 5). Det er vanskelig å si noe presist om i hvilken utstrekning folk i Grenlandsområdet har vært brukere Bamblekysten i forbindelse med jakt og fiske. For Grenlands befolkning er fjordene innover fra Langesundviken, dessuten er det rike jakt- og fiskemuligheter innover i landet. Det blir imidlertid opplyst at mange fra kommunene innenfor Bamble har bedrevet fiske langs kysten i forbindelse med båtutfart sommertid. Det skal også være en del av medlemmene de forskjellige lokallagene i JFF der som har deltatt i sportsfiske etter sjørørret og havabbor. Et lite mindretall av jegerne som er bosatt i nabokommunene pleier å jakte sjøfugl i Bamble. Det er for øvrig tilrettelagt for sjøfugljakt Daumannsbukta, Vestre Holme og Iris, ikke langt vest for Såstein der Full City forliste.

Tabell 5: Medlemstall i jeger- og fiskeforeninger i Grenlandsområdet (Kilde: NJFF Telemark)

Lokallag	Medlemstall
Bamble JFF	635
Porsgrunn JFF	215
Eidanger JFF	386
Skien JFF	544
Telemark JFF	549
Totalt	2 329

3.4.7.3 Jomfruland

Generelt skal det være lite fisk i farvannene rett utenfor Jomfruland. Årsaken tilskrives særlig forekomst av mye sel. Likevel har det vanligvis forekommet en del fritidsfiske fra båt og fra land. På yttersiden er det vanskelig å fiske fra land ettersom det er langgrunt og mye stein. I særlig grad har nordspissen av øya og Saltstein vært lokaliteter for fluefiske etter sjørret og havabbor. Det har vært vanlig å plukke blåskjell på Jomfruland og mange fanger krabber ute ved strendene. Det er vanligvis lite eller ingen jakt på øya. Imidlertid skal det ha forekommet at en enkelte jakter sjøfugl fra kajakk i farvannet rundt Jomfruland. For øvrig er det i Kragerø kommune tilrettelagt for sjøfugljakt på flere øyer og holmer utenfor Portør. Medlemmene i hhv. Levangsheia JFF og Sannidal JFF, som representerer de organiserte jegere og fiskere i Kragerø kommune og til sammen utgjør 397 personer pr. mars 2010 (tabell 6), skal i liten utstrekning ha benyttet seg av Jomfruland i denne sammenhengen.

Tabell 6: Medlemstall i jeger- og fiskeforeninger i Kragerø kommune (Kilde: NJFF Telemark)

Lokallag	Medlemstall
Levangsheia JFF	65
Sannidal JFF	332
Totalt	397

3.4.8 Dykking

3.4.8.1 Larvik

Bramskjæra har blitt brukt en del av medlemmer i Svenner dykkerklubb og Larvik dykkerklubb. Det har også blitt foretatt en del dykk ved Fugleøya og Mølen. Mye av dykkingen skal imidlertid ha vært orientert østover fra Larvik.

3.4.8.2 Bamble

Såstein framheves som den mest attraktive lokaliteten ved Bamblekysten. Årsaken er en 70-80 år gammel skøyte som ligger på bunnen der, samt fine sanddyner med rikt fiskeliv. Det har fra tid til annen blitt foretatt dykk ved Steinvika, men i hovedsak dykkes det fra båt lenger ut i skjærgården. Grenmar dykkerklubb ble stiftet i 1968 og har siden hatt et stabilt medlemstall på rundt 30. De aller fleste er aktive dykkere. Medlemmene dykker også en del fra ulike lokaliteter nedover langs sørlandskysten og ved Fugeløy/Mølen i Larvik kommune. Anslagsvis har et medlem i klubben opp mot 20 dykk i året og ca. 5 av disse foregår ved Såstein. Grenland dykkerklubb, som teller mer enn 100 medlemmer, bruker også fra tid til annen de samme lokalitetene, men definerer ikke Bamblekysten som hovedområde.

3.4.8.3 Jomfruland, Kragerø

Fra utsiden av Jomfruland har det i liten grad forekommet dykking ettersom strømforholdene er vanskelige. Imidlertid har medlemmer av Kragerø dykkerklubb utført dykk fra øya Haabåen rett utenfor Jomfrulands innside. I hovedsak dykkes det har blitt dykket andre steder i skjærgården innover mot Kragerø⁶. Lederen av klubben opplyser at skjærgården utenfra Kragerø fra tid til annen besøkes av dykkerklubber fra andre regioner på Østlandet.

⁶ Et oversiktskart over 16 anbefalte dykkesteder med Kragerø som utgangspunkt vises på nettadressen: <http://maps.google.no/maps/ms?hl=no&ie=UTF8&msa=0&msid=1179443223180881901>

3.4.9 Fuglekikking

Fuglekikking er en populær aktivitet, ikke minst i kjerneområdene (Krogshavn, Mølen og Jomfruland). Amatørornitologer og en del turgåere har med kikkert i de periodene de store fugletrekkene går.

3.4.9.1 Larvik

Området rundt Mølen har vært en ettertraktet lokalitet for fuglekikkere året rundt. Det dreier seg både om individuelle fuglekikkere og grupper fra ornitologiske foreninger fra ulike områder på Østlandet og tidvis fra andre deler av Norge. Det har også forekommet at utenlandske fuglekikkere oppsøker Mølen. En god del turgåere har pleid å kombinere utfart med fuglekikking i de mest aktive trekkperiodene om våren og høsten. *Fuglestasjonen på Mølen* ble opprettet av Norsk Ornitologisk foreningen regi i 1981. På dugnad satte medlemmer i foreningen opp en hytte like ved parkeringsplassen på Mølen. Medlemmer av NOF har deltatt jevnlig i ringmerking i løpet av trekkperiodene om våren og høsten. I 2004 hadde totalt 160.000 individer blitt ringmerket. Periodevis har systematiserte trekkteellinger blitt utført.

3.4.9.2 Bamble

Det er en liten gruppe aktive fuglekikkere i Langesund. Disse bruker jevnlig Krogshavnområdet og utkikkspunkter på Langesundtangen. Området skal være spesielt egnet til fuglekikking, både på grunn av store forekomst av ulike arter sjøfugler i Krogshavn fuglereservat og fordi trekkene fra Mølen og Jomfruland gjerne passerer over Langesund om våren og høsten. I tillegg til de aktivt ornitologisk interesserte, er det mange som ser på fugler i kikkert de har med seg. På gode dager for fuglekikking kan det være opptil hundre personer med kikkert i området.

3.4.9.3 Jomfruland

I likhet med Mølen og Krogshavn har Jomfruland et fugletrekk som tiltrekker seg fuglekikkere. *Jomfruland Fuglestasjon* drives av Norsk Ornitologisk Forenings avdeling i Telemark, ble opprettet i 1972 og har lokaler på Øitangen. Her er det et eget fugletårn som benyttes av besøkende fuglekikkere. Siden dette året har fuglestasjonen hatt kontinuerlig bemanning i sesongen (mars til november). Helt fra starten har fuglestasjonen vært drevet på grunnlag av frivillig innsats. Fra og med 1990 har flere sivilarbeidere gjort tjeneste ved stasjonen. Disse og andre korttidsengasjerte har utgjort ryggraden for den faste bemanningen. En del amatørornitologer deltar frivillig i stasjonsarbeidet i helger og ferier. Fuglestasjonen har 6 sengeplasser og er åpen for alle som ønsker å delta i det daglige arbeidet ved stasjonen. I 2008 ble det ringmerket 11688 fugler. Sjøområdene rundt Jomfruland er viktige raste- og næringsområder for mange ulike arter av vannfugler, slik som lommer, dykkere, skarver, ender og alkefugler. Dette gjelder spesielt i trekktidene og om vinteren. For å få oversikt over endringer i vannfuglforekomstene foretar fuglestasjonen standardiserte tellinger av vannfugler i vinterhalvåret. Tellingene foregår langs hele Jomfrulands innside og utside. Prosjektet ble satt i gang sesongen 1998/1999.

4 Kortsiktige virkninger av Full City-havariet på ulike friluftslivsaktiviteter

Vi vil i dette kapitlet først gjøre rede for i hvilken grad oljepåslag virket inn på friluftslivsaktivitetene i studieområdet, det vil si Bamble, Kragerø og Larvik kommuner. Videre vil vi, basert på kvalitative informantintervjuer, belyse hvordan folk opplevde selve hendelsen, medias rolle og deres vurderinger av muligheter for friluftslivsutøvelse etter ulykken. Til sist i vil vi gjøre rede for vår vurdering av kortsiktige virkninger av båthavariet på ulike friluftslivsaktiviteter.

Med *virkninger* av båthavariet vises det i denne sammenhengen til to forhold:

- 1) Folks oppfatninger eller opplevelser av hendelsen og måten det eventuelt forandrer valg og handlemåter i forbindelse med friluftsliv
- 2) Endringer i friluftslivsutøvelse som en følge av oljeforurensning

Det *kortsiktige* referer til virkninger som kan identifiseres fram til vintersesongen.

Folks umiddelbare reaksjoner på Full City-havariet bar preg av sinne og fortvilelse. For det første hersket det uklarhet omkring omfangen av ulykken og ikke minst konsekvensene. Mange ønsket naturlig nok å vite *hvorfor* en slik ulykke kunne skje, og skyldspørsmålet var en periode i sterkt fokus, både i media, i folks bevissthet og som samtaletema. Brukere med et personlig forhold til bestemte friluftslivsområder har gitt uttrykk for en umiddelbar tilstand av sorg. En rekke personer har åpenbart oppfattet at ens eget rekreasjonsområde hadde blitt frarøvet en. Det er derfor viktig å kunne forstå folks reaksjonsmønster på bakgrunn av disse forholdene og ikke alene som praktiske tilpasninger til situasjonen som oppsto.

Når det gjelder spørsmålet om *når og på hvilken måte forurensede områder ble tatt i bruk igjen er det flere faktorer som spiller inn*. Hvilke lokaliteter og hva slags aktiviteter det er snakk om kan være viktig. Det samme gjelder grad av forurensning, samt tidspunktet for påbegynt og avsluttet opprensning. Folks oppfatninger og holdninger til både friluftsliv og til forurensning vil også kunne spille en rolle i denne sammenhengen. Flere steder kan det se ut til at det har tatt lang tid før områdene ble tatt i bruk på samme måter som før. Det har trolig ikke bare sammenheng med konkrete forekomster av oljeforurensningen, men også den usikkerhet og sorgreaksjonen som mange ble rammet av.

4.1 Oljeforurensning i studieområdet

4.1.1 Oljepåslag i Larvik kommune

Innenfor Larvik kommune ble det observert olje fra Fugløyrogn i nordvest og rundt Brunlaneskysten til vestsiden av innløpet til Naverfjorden (Figur 3). I tillegg har det vært mindre påslag rundt Blokkebukta nord for Helgeroa. Langs denne kystlinjen er det i første rekke strekningene fra Mølen til Nevlunghavn som er rammet. I tillegg har det vært oljepåslag av betydning på Bramskjæra lenger ut, samt Oddane skjæra og Langholmene. Med unntak av Mølen, Saltstein, Nevlungstranda og Oddane sand, lot det meste oljeforurensningen seg fin- eller grovrengere i løpet av et par uker. Langs strandlinja fra Mølen til Nevlunghavn ble friluftslivsaktivitetene direkte rammet den første tiden ettersom viktige lokaliteter for bading, bølgesurfing og turgåing ble stengt for allmennheten som følge av opprensningsaksjonen.

4.1.2 Oljepåslag i Bamble kommune

I denne rapporten fokuserer vi Krogshavn og Steinvika (se fig 4) ettersom oljeforurensningen var mest markant her. Likevel er flere lokaliteter som har høy besøksfrekvens lenger sørvest-

over fra Langesund tatt med. Grunnen til dette er at disse stedene brukes mye og at flere av dem har hatt oljeforurensning, om enn i mindre utstrekning. I Bamble var det oljepåslag i to viktige friluftslivsområder, Krogshavn og Steinvika. Som allerede påpekt er dette bade- og friluftslivslokaliteter som er svært mye brukt av befolkningen i Langesund, men også av folk bosatt andre steder i regionen. Andre populære strender i studieområdet, som for eksempel Rognstranda, Hydrostranda og Ivarsand ble delvis skånet som følge av tidlig lenseutlegging. Med unntak av Såstein der Full City havarete, har kysten og skjærgården sørover mot Kragerø bare delvis hatt påslag og i mindre omfang enn Krogshavn og Steinvika.

4.1.3 Oljepåslag i Kragerø kommune

Når det gjelder kjerneområdet i Kragerø kommune, Jomfruland, var det primært rullesteinstrendene på utsiden av øya som ble rammet (figur 5). De første dagene etter forliset ble det imidlertid også observert oljeflak i Jomfrulandsrenna. Dette nådde i utgangspunktet ikke inn til strendene på innsiden av øya. Likevel ble det stedvis observert oljeflekker i sanda. Noe av dette skal på privat initiativ ha blitt fjernet gjennom av fastboende, hytteiere og campinggjester. Fastboende på øya rapporterer om at det utover høsten 2009 har dukket opp oljeflekker på strender etter at vind og bølger hadde flyttet på sand.

På den nordre delen av øya ble det observert noe oljepåslag på Kråke, en liten øy helt inntil nordspissen av Jomfruland, og ved Saltstein på yttersiden av nordspissen. Saltstein er et område med svaberg og rullestein som er mye brukt i forbindelse med turgåing, bading, fiske og fuglekikking. Det største oljepåslaget kom imidlertid ved Skagerakstrand lenger sør på yttersiden.

Befolkningen i Kragerø kommune var, i likhet med de andre kommunene, i løpet av de første dagene usikre på hvor stort omfanget av oljeutslippet var og hvilke konsekvenser det ville føre med seg for de ulike områdene i kommunen. Selv om mengdene av olje ikke var store kunne man i løpet av kort tid observere oljefilm og oljeklumper, som siden omformet seg til et slags brunt skum som la seg på strendene. Dette var tilfelle helt inn i Kragerø by, som ved populære badesteder som Gunnarsholmen og Sjøbadet. I første rekke var det østre øydistrikt, som for eksempel Skåtøy, som ble mest rammet. I tillegg ble Portørområdet, samt enkelte øyer, holmer og skjær sørover fra Portør også i noen grad berørt.

4.2 Folks opplevelser av oljeutslippet

- *Jeg våkna midt på natta av diesellukt gjennom vinduet, og slo på tekst TV. Så kledde jeg på meg og gikk ut på fortet og kikket. Et forferdelig syn. Det kom mange etter hvert. Jeg blei helt oppgitt. Alle plassene som vi kosa oss og bada virka ødelagt. Jeg tenkte det verste, at dette tar mange, mange år før vi kan bruke igjen... (...) Når du så den tjukke oljemassen, og en vet hvordan olje oppfører seg, en får mange dystre tanker da. Vi syntes jo vi har et utrolig fint område her, som ble ødelagt. (Representant for velforening).*

- *De første ukene ble det uttrykt at en ikke ønska å bo der. Det var barn som ønsket å flytte... Jeg trodde ikke det var mulig å ødelegge et område på så kort tid. Der ute bor vi... I Østlandsposten kunne vi bare lese om Telemark, fastboende i Larvik ble glemt. Jeg spør meg om beredskapen virkelig er så dårlig at vi må velge mellom fugl og folk? Vi har folk som bruker havet som næring, vi kjenner bevegelsene. Vi har etterlyst hvorfor en ikke tok i bruk lokal kunnskap. (Representant for velforening).*

- *Vi visste jo ikke hva som hadde skjedd der og da. Men vi skjønnte fort at dette kunne så lett vært unngått. Gjennom nyhetene kunne vi legge sammen to og to, at skipperen ikke turte annet enn det rederen sier. Unngå bergingslønn og alt mulig. Dette kunne vært unngått, det er økonomi det går på. (Representant for velforening).*

- Samtidig var det et veldig uvær, så jeg var nede og sjekke båtene og bryggene. Så kom det med båten, dagen etter merka vi at det lukta diesel. Vi så etter hvert at olja begynte å komme... Vi fikk det langs fjella og svabergene, men det blei rensa opp etterpå... Her kunne de ikke bade, men sole seg kunne de som før. Det kom opp skilt fra kommunen. Folk så det var grisete. Folk kunne vandre langs fjellene, men ikke de første dagene. (Innehaver av campingplass).

Som sitatene ovenfor illustrerer kan de første døgnene etter Full City ulykken for de som oppholdt seg i studieområdet utvilsomt karakteriseres som følelsesladet og preget av usikkerhet. Mange våknet til en sterk lukt og trakk ned til strandlinja eller utkikkspunkter for å skaffe seg en oversikt over hva som hadde skjedd. I løpet av det første døgnet kom informasjonen i hovedsak gjennom media. Uttrykk som "miljøkatastrofe", "oljehavari" og "ødelagt for alltid" var gjengangere her. Informantene i studien forteller at man de første dagene ikke hadde mulighet for å vurdere omfanget av utslippet og konsekvensene av det, og at usikkerhet og uvisshet derfor preget situasjonen. Det ble stilte spørsmålsteget ved hvordan noe slikt kunne skje og om ulykken faktisk kunne vært unngått. I den tidlige fasen var mange også opptatt av at beredskapen i følge deres oppfatning ikke fungerte tilfredsstillende. Hvorfor var den ikke på plass slik man kunne forvente? Hvem var det egentlig som skulle ta ansvar for å fjerne oljen? Var ikke situasjonen i overkant kaotisk? Mange lokalkjente så muligheten for at olje ville drive inn til land, men hvor var lensene? Ville oljeutslippet utarte seg videre? Spørsmål av denne type framsto som påtrengende. Ikke minst gjaldt dette folk som erfarte at områder de satte spesielt pris på og hadde en tilhørighet til ble oppfattet som ødelagt. Lokale perler som Steinvika og Krogshavn ble plutselig vist fram som sorte oljehull. Skadet sjøfugl fikk et stort fokus og det gjorde et sterkt inntrykk på mange. Når akuttfasen var over fant det imidlertid sted en viss dreining i hvordan folk oppfattet risikobildet. I det store og hele tegner det seg et bilde av en glidning fra fortvilelse, sinne og sorg til stor grad av optimisme.

4.2.1 Noen teoretiske tilnærminger til vurdering av risiko

Innenfor samfunnsforskning og psykologi (miljøpsykologi) er det fokusert en del på hvordan befolkninger forholder seg til et risikobilde ved naturkatastrofer eller større ulykker. Slovic m.fl. (2004) peker i denne sammenhengen på en vanlig tredeling av tilnærmingsmåter til det som oppleves som et risikobilde. Den første refererer til våre raske, instinktive og intuitive reaksjoner på fare, mens den andre tilnærmingen omhandler mer logiske, begrunnede og rasjonelle overveielser av betydning for risikovurdering og strategier. Når våre grunnleggende instinkter og moderne analyser av risiko og frykt kolliderer, mener Slovic m.fl. (2004) at vi nødvendigvis må bli oppmerksomme på en tredje tilnærmingsmåte til risiko, nemlig risiko som politisk felt. For å belyse folks opplevelse av oljeutslippet fra Full City høsten 2009 er det først og fremst de to første tilnærmingene som er aktuelle å ta utgangspunkt i. Forskning omkring risikovurdering tar gjerne utgangspunkt i denne todelingen, der ulike studier i ulik grad setter fokus på enten det følelsesmessige aspektet i risikovurdering eller vår evne til mer rasjonelle og analytiske vurderinger av risiko (se bl.a. Epstein 1994, Alhakami & Slovic 1994, Finucane m.fl. 2000, Slovic m.fl. 2004).

Slovic & Peters (2000) og Slovic m.fl. (2004) tar utgangspunkt i at personers erfaringsmessige bakgrunn spiller en viktig rolle i risikovurderinger, og at det erfaringsmessige systemet koples mot et følelsesmessig (affektivt) system når vi reagerer positivt eller negativt på en stimulus, som en miljøutfordring eller et miljøproblem. Affektive reaksjoner framtrer raskt og automatisk, det er ofte følelser vi ikke er oss bevisst. Når vi reagerer på følelsesmessige betydningsfulle hendelser, vil vårt erfaringsmessige system lete i hukommelsen etter lignende hendelser, inkludert følelsesmessige akkompagnementer. Hvis de aktiverte følelsene er positive, vil de motivere handlinger og tanker som i sin tur opprettholder de samme følelsene. På samme måte vil ubehagelige følelser motivere handlinger og tanker som leder til å unngå slike ubehagelige følelser. Slovic m.fl. (2004) understreker at både det affektive reaksjonssystemet og det mer analytiske reaksjonssystemet i risikovurderinger inneholder sterke elementer av rasjonalitet. De peker også på at det var det affektive reaksjonssystemet som gjorde at mennesket kunne overleve gjennom vår lange evolusjonsperiode, gjennom intuisjon, instinkter og magefølelser som

fortalte oss hvorvidt det var trygt eller utrygt å innta føde eller ferdes slik og slik. Slovic m.fl. (2004) poengterer at vi i dag lever vi i en kompleks samtid der mennesket inntar en mer og mer kontrollerende posisjon i forhold til miljøet. Dette gjør at analytiske verktøy som risikovurdering og beslutningsanalyser er produsert og fokusert for å få fram rasjonalitetsselementet i vår erfaringsmessige og affektive tilnærminger. Slovic m.fl. stiller spørsmål ved om kanskje affekt og følelser i dag i for stor grad har utviklet seg til å bli noe som forstyrrer vårt mer rasjonelle bilde av menneske og vårt forhold til miljøet rundt oss.

Zajonc (1980) var tidlig ute med å fokusere på elementet av følelser og affekt i beslutningstakingsprosesser. Han hevdet at følelsesmessige reaksjoner på stimuli gjerne kommer først, at de oppstår automatisk men at de deretter vil ha innflytelse på informasjonsbearbeiding og dømmekraft. På denne måten fungerer følelsesmessige reaksjoner som orienteringsmekanismer, de hjelper oss til å navigere raskt og effektivt i en kompleks, uforutsigbar og av og til utrygg verden. Denne tilnærmingen til følelser og beslutningsprosesser er senere utdypet av mange forskere (se bl.a. Wilson m.fl. 1993, Loewenstein m.fl. 2001 og Slovic m.fl. 2000). Alhaskami & Slovic (1994) og Finucane m.fl. (2000) har fokusert på den omvendte sammenhengen som forekommer mellom graden av opplevd risiko og opplevd nytte og fordeler av en hendelse eller en aktivitet (for eksempel bruk av pesticider), og viser hvordan denne er direkte knyttet til styrken i personens positive eller negative følelser knyttet til hendelsen eller aktiviteten. Resultatene fra disse studiene viser at mennesker gjør vurderinger knyttet til miljø ikke bare ut fra hvordan en *tenker*, men også ut fra hva en *føler* omkring det. Hvis en persons følelser rundt en sak er positiv, vil personen bevege seg mot en vurdering med lav risiko og positive effekter som høy, og visa versa. Finucane m.fl. (2000) viser også hvordan den omvendte sammenhengen mellom opplevd risiko og positive effekter tiltar under tidspress, der mulighetene for mer analytisk overveielse ikke var til stede.

Nevrologen Damasio (1994) anla en ny tilnærming på dette feltet da han vektla sammenhengene mellom hjernens viktige evne til å produsere "bilder" av perseptuelle og symbolske representasjoner, og våre livserfaringer som linker disse bildene til positive og negative erfaringer, både kroppslige og mentale. I dag ligger hovedfokus i forskningen på en tilnærming der det følelses- og erfaringsmessige aspektet og det mer analytiske og rasjonelle aspektet ses på som kontinuerlig aktive moduser, at de gjensidig påvirker hverandre, og at våre følelsesmessige reaksjoner anses som medvirkende i rasjonell handling (Finucane m.fl. 2003, Slovic m.fl. 2004). Vi kan altså anta at både følelsesmessige og mer instrumentale dimensjoner danner grunnlag for hvordan vi fortolker og opplever stimuli, som oljeutslippet fra Full City. Slovic m.fl. (2004) er også inne på hvordan media nettopp tar tak i de hendelser og fenomener som har en sterk følelsesmessig bit i seg, fordi det er dette som i størst grad engasjerer og berører folk. I alle fall er det en tilbøyelighet til å tro det. På den måten for informasjonstilgangen en slagside, noe som er aktuelt og som vil bli drøftet i forhold til mediedekningen av Full City i kapittel 6.

4.2.2 Natur og friluftsliv, identitet og følelser

Friluftsliv skaper ofte en følelsesmessig tilknytning til naturomgivelsene (se bl.a. Meyer 1996) og steder (William & Kaltenborn 1999). Ikke minst ser dette ut til være en sentral dimensjon ved hyttelivet på Jomfruland (Krogh 1996). En identifikasjon med naturomgivelser og stedene de inngår i er ikke nødvendigvis betinget av verken bofasthet eller av utøvelse av spesifikke og konvensjonelle friluftslivsaktiviteter. Dersom vi ser nærmere på hvordan hytteeiere kan oppleve naturomgivelsene gjennom selve hytteoppholdet i seg selv, blir det siste tydeliggjort. En hytteeier sier han forbinder det å reise på hytta med havet og med noe spesielt reint. Her er han "alltid" ute: "... det er ute som er stua". Derfor er han mye mer i kontakt med naturen når han er på hytta enn ellers. Han bruker en del tid på bare å "se", følge med på været, båttrafikken og annet. Denne beskrivelsen av hyttas betydning som "naturnær" bør være representativ for mange hytteeiere, og bidra til at nettopp denne gruppen var svært engasjert i oljeutslippet. Når viktige elementer ved stedet en føler seg knyttet til oppleves som ødelagt, kan det utløse sterke følelsesmessige reaksjoner og sorgprosesser.

Det er selvfølgelig ikke alene graden av eller formen for stedsidentitet som er avgjørende for folks reaksjonsmåter. Identifikasjon med friluftslivsaktiviteter kan også spille inn. For eksempel kan det være store forskjeller mellom en person som har gjort havpadling til en betydelig del av livsinnholdet og de som begrenser friluftslivsutøvelsen til mer tilfeldige spaserturer. På den ene siden ga padlerne vi har snakket med uttrykk for at den umiddelbare reaksjonen var sinne, sorg og fortvilelse, nettopp fordi de identifiserer seg sterkt med både aktiviteten og naturomgivelsene den finner sted innenfor. På den andre siden, fordi havpadling har en slik prekær betydning var de samtidig raskt ute med å finne måter å padle på som var tilpasset oljeforurensningen.

4.2.3 Fra pessimisme til optimisme

- De som har styrt oppryddingsarbeidet har gjort en kjempejobb. Mange ting kunne sikkert vært gjort annerledes, men alle gjorde så godt de kunne. Jeg er veldig positiv. Kanskje ikke til vaskinga av fuglene, det var kanskje ikke noe sjakktrekk... (...) Det ble arrangert to folkemøter. Noen reiste kritikk mot oppryddingsarbeidet, men det tror jeg ikke er befolkningas mening. (Representant for velforening).

- Jeg kan ikke se noe forskjell fra før ulykka og nå. Jeg ser det livet i fjæra jeg så tidligere. Hvis du er kritisk kan du leite og finne ting som ikke var der før, men stort sett er det som før. Jeg bor nærme vannet. Jeg er positivt overraska over at forholdene er blitt så bra. Også er jeg overraska over hvor fort det har gått. Det som slår meg er at en mangler utstyret. Det var fokus på det der og da, men så er det glemt. Jeg er ikke trygg på at utstyret er på plass neste gang det skjer (Representant for velforening).

Disse sitatene er ikke enestående for gruppen av informanter i denne studien. Et viktig element de deler med mange andre er at reaksjonene etter en tid ble mindre preget av affekt og mer rasjonelle og analytiske, i tråd med de teoretiske perspektivene beskrevet over. Mens assosiasjoner til hendelsen som en katastrofe utvilsomt hadde en stor plass i manges vurdering av risikobildet umiddelbart etter ulykken, ble fokus i løpet av august måned gradvis endret fra en katastrofesituasjon til at "dette vil gå bra". Et vesentlig forhold i denne sammenhengen er trolig at når opprydningsaksjonen kom i gang fungerte det som et tydelig og positivt signal om at noen nå tok ansvar for at dette skulle bli bra igjen. Grovsaneringen ga ganske raskt resultater, etter noen uker kunne folk med det blotte øyet se hvordan områder med påslag mer eller mindre kom tilbake til normaltilstanden. Parallelt med dette endret også media sitt fokus mot opprydningsarbeidet og "lokale helter" i den sammenheng. Disse faktorene virket til sammen i en positiv retning for de fleste, er vårt hovedinntrykk fra informantsamtalene. Etter at den mest følelsesladete perioden ga seg, ble det gradvis mulig å gjøre mer analytiske og rasjonelle vurderinger av situasjonen, i tråd med bl.a. Slovic m.fl. (2004).

Det kan altså virke som om opprydningsaksjonen har vært et viktig plaster på såret for mange, og at den følelsesmessige reaksjonen dempet seg betraktelig som følge av opprydningsaksjonen. Flere informanter legger også vekt på betydningen av informasjon og visshet etter hvert kom på plass. Spesielt de første dagene etter havariet var det uklare omkring ulykken proporsjoner og konsekvensene. Andre legger samtidig vekt på et skille fra den dagen de selv erfarte at de friluftslivsaktivitetene de selv bedriver mest kunne fortsette som før om enn i begrenset grad eller til passet form. Som en informant som er bosatt i Langesund fortalte, hadde hun de to-tre første dagene en frykt for at hele Langesundområdet ville bli forurensset av olje og at kystnært friluftsliv ville bli umuliggjort for uoverskuelig framtid. På bakgrunn av slike scenarioer, som er dannet i en situasjon av frykt og mangel på informasjon og kunnskap om omfang og konsekvenser, bidro selve opprydningsaksjonen og en viss oversikt over forurensningens art og omfang utvilsomt til at manges følelse av avmakt ble erstattet av tro på framtida.

4.2.4 Variasjoner i oppfattelse og vurderinger av risikobildet ved oljeutslippet

-Jeg tror ikke at ulykka har endret aktivitetsmønsteret noe. Turene går som vanlig, en går jo ikke helt ned til strandlinja. Det var avsperringa som var problemet, ikke olja. Media skapte oppmerksomhet. Uten alle oppslagene i media ville nok ikke utslippet hatt så mye oppmerksomhet i turlaget, aktivitetene våre gikk jo som vanlig. (Representant, turlag).

-Jeg gruer meg til snøen forsvinner. Jeg er ikke nødvendigvis bekymra for strendene, men mer bekymra for fjellene. Hvor mye søl ligger igjen der? Har det gått inn i strukturen eller skylt vekk? Jeg er spent. (Representant, velforening).

Selv om vi over har tegnet et mer generelt bilde av hvordan Full City-havariet ble opplevd som hendelse for de som befant seg i området på havaritidspunktet, avspeiler informantintervjuene likevel variasjoner blant annet når det gjelder holdninger til forurensning og til framtidig beredskap langs kysten.

Selv om enkelte informanter bruker ord som "overgrep" og beskriver følelser som sinne og fortvilelse for å beskrive den umiddelbare reaksjonen på ulykken, er det andre som nøyer seg med å beskrive hendelsen som et "uhell" og som en hendelse som ble ivaretatt gjennom oppryddingsaksjonen. Enkelte sier de bevisst holdt seg unna områder med oljesøl, andre oppsøkte områder med oljepåslag fordi de syntes det var spennende. Noen steder badet folk der de visste det var muligheter for å få olje på seg, og på tross av kommunens anbefalinger, mens andre oppsøkte lege fordi de ble utsatt for oljesøl på kroppen.

Et hovedinntrykk fra informantintervjuene og også medieanalysen er som allerede påpekt at det var sterke følelsesmessige reaksjoner umiddelbart etter hendelsen. Likevel tyder informantintervjuene på at ikke alle var like sterkt involvert i det som skjedde og at graden av bekymring varierte. Dette kan ha sammenheng med flere faktorer. Enkelte la spesielt stor vekt på en tiltro til naturens evne til selv å kvitte seg med oljeforurensningen over tid. Forskning har vist at akutt miljøforurensning eller andre kritiske hendelser gjerne blir fortolket inn i felles erindringer av tidligere tilstander og hendelser for å bli gjort meningsfulle og håndterbare (Damasio 1994, Bick-erstaf 2004). I denne sammenhengen ble det gjerne vist til at oljeforurensning lenge har preget Grenlandsområdet, om enn i mye mindre omfang, og at dette er en pris man må betale for å opprettholde et industrialisert og teknologifisert velferdssamfunn. I den andre enden finnes de som gir uttrykk for en generell bekymring over forurensning av natur gjennom utslipp av miljøgifter. Et tilsvarende skille kan synes å gå mellom de som ser det slik at man gjennom Full City-havariet har lært mye og at beredskapen dermed vil være bedre ved eventuelle senere havarier og oljepåslag. Andre informanter mener at kaoset innledningsvis i oppryddingsarbeidet viser at vi faktisk har en for dårlig beredskap, og at de derfor ikke er trygge på at beredskapen er på plass neste gang.

Disse teoretiske perspektivene kan også være med på å begrunne hvorfor vi kan ane en større vurdering av risiko knyttet til oljeutslippet blant de av informantene som er engasjert i miljøspørsmål (representanter for miljøforvaltning og andre som selv definerer seg som miljøbeviste). Andre mulige skillelinjer med hensyn til ulik risikovurdering, som det å vurdere langtidseffekter av oljeutslippet, synes å gå mellom de som er særlig aktive utøvere av spesielle aktiviteter og de som ikke er det. Særinteresser eller særskilt engasjement i friluftsliv synes å gi større bekymring for langtidseffekter av oljeutslippet.

Selv om et flertall av informantene har stor tro på at kystlinja i stor grad vil være som før til sommeren 2010, er det likevel enkelte som uttrykker skepsis. Noen påpeker at det har vært få vinterstormer i år, og at de derfor er redd for at naturen ikke har rensket opp slik den kunne. Andre påpeker at for eksempel Nevlunghavn ikke er så værutsatt som Fedje og flere andre steder det har vært oljeutslipp tidligere, slik at de er spente på hvor mye vinteren vil renske opp. Noen viser også til erfaringer fra andre steder de har lest eller hørt om der olje har trengt ned i sedimenter og gjennom år trengt opp til overflaten ved storm og uvær. I et par tilfeller har

vi snakket med informanter som sier de selv har opplevd nettopp dette ved selvsyn på strender som de trodde var oljefrie.

4.3 Effekter på bruk av fritidsbåter

Hovedfunn: Vårt hovedinntrykk er at bruken av fritidsbåter i hele studieområdet skal ha blitt merkbart mindre i akuttfasen etter at Full City havarerte. I hvilken grad fritidsbåttrafikken var mindre enn normalt utover dette synes å variere mellom de tre kommunene. I Kragerø tok fritidsbåttrafikken seg raskt opp igjen, mens den i Bamble og Larvik skal ha vært mindre enn normalt resten av sesongen. Vurderingene bygger på ulike informantenes skjønnsmessige vurderinger. Når det gjelder Kragerø har vi imidlertid hatt mulighet til å underbygge disse vurderingene med tallmateriale fra fergetrafikken og båthavner.

På tilsvarende vis som for turgåing og bading lot båtfolkets umiddelbare reaksjonsmønster seg prege av usikkerhet omkring oljeforurensningens art og omfang. En del skal ha avstått fra planlagte turer i skjærgården fordi man var usikker på graden av forurensning. Andre oppgir at de gjorde det samme som følge av en følelsesmessig reaksjon i form av sinne og sorg. Dessuten holdt mange seg hjemme for å unngå tilgrising av båtene. Enkelte farleier ble dessuten sperret av lenser. Mange av de mest brukte lokalitetene i studieområdet ble relativt raskt grovrenset og gjennom media informert av myndighetene allerede 7. august om hvor det var tilrådelig å bade under forutsetning av at man var observant med tanke på små tilfeldige områder med oljesøl. I følge ulike informanters vurderinger var det likevel generelt færre som oppsøkt øyer og holmer enn normalt, også på de stedene som skulle være mulig å legge til som tidligere. På den andre siden foreligger det flere observasjoner av at enkelte tok seg ut til øyer og holmer og gikk i land til tross for at det stedvis var observerbart oljeforurensning i form av oljeflekker og *blueshine*.

Det er vanskelig å komme fram til presise vurderinger av oljehavariets effekt på bruk av fritidsbåter utover de første dagene etter havariet. Grunnene til dette er flere. For det første foreligger det begrensede muligheter til å gjøre en vurdering ut fra tallfestet materiale. For det andre kan vi ikke se bort fra at bruken av i fritidsbåter også kan ha blitt påvirket av været som i perioden etter ulykken var forholdsvis dårlig. For det tredje sammenfalt oljeforurensningen med et tidspunkt da mange normalt avslutter sommerferien. Med andre ord representerer månedsskiftet juli/august en normal nedgang i bruken av fritidsbåter. For det fjerde er informantene skjønnsmessige vurderinger sprikende. Enkelte mente å observere at trafikken etter et par-tre døgn var tilbake der den normalt sett befinner seg begynnelsen av august. Andre var av den oppfatning at en normalisering gradvis ble gjenopprettet over flere uker. En tredje versjon handler om at båtutfarten, med unntak av overfart til Jomfruland, generelt var mindre etter Full City havariet og at dette gjaldt for resten av sesongen. Den siste oppfatningen deles blant annet av ansatte i Skjærgårdstjenesten som har spesielt god oversikt over bruken av kysten. Det samme gjelder informanter som er ansvarlige for gjestehavner og enkelte representanter for båtforeninger.

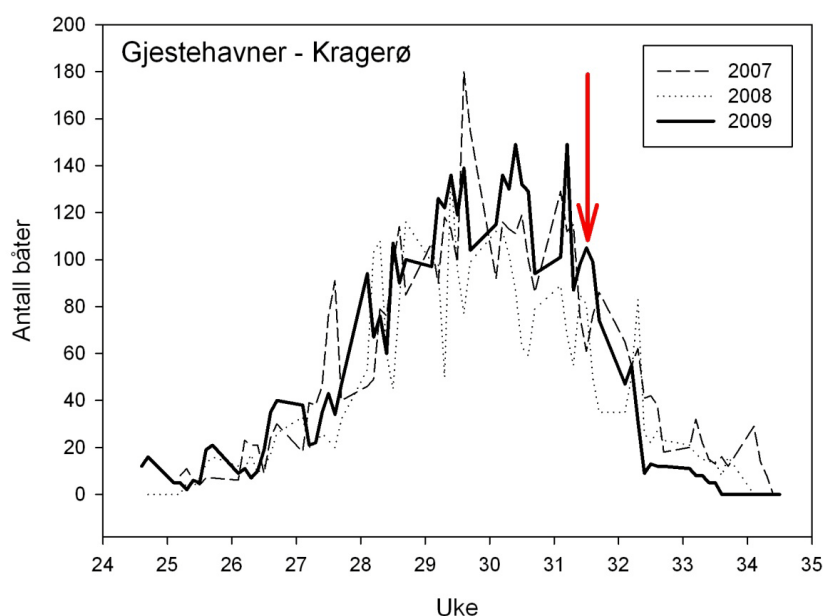
Et inntrykk som formidles av flere er at fritidsbåttrafikken etter Full City-havariet i større grad enn det som er vanlig gikk bort fra studieområdet eller inn i fjorder og vikar som verken var forurenset eller avstengt av lenser. Det virker også som at de fleste informanter er enige om at turister og hyttefolk som benyttet fritidsbåter forsvant mye raskere enn den ellers ville ha gjort som følge av oljeutslippet. Med andre ord synes det som om fritidsbåttrafikken etter båthavariet i hovedsak ble utøvd av lokalkjente i skjærgården og som dermed ble tilpasset oljeforurensningen.

Som allerede antydnet er det visse forskjeller når vi sammenligner Bamble, Larvik og Kragerø. Mens båtutfarten skal ha vært merkbart mindre resten av sesongene i de to førstnevnte kommunene, tok den i følge fleres vurderinger seg relativt raskt opp i Kragerø. Det siste kan ha sammenheng med at oljeforurensningen generelt var mindre i skjærgården i denne kommunen, samt at flere bebygde øyer, som Langøya, Gumøya, Bærøya, Skåtøya og Jomfruland,

bare kan nås i båt. Kjerneområdet i Larvik, samt når det gjelder enkelte båthavner langs Bamblekysten (for eksempel Valle) kjennetegnes dessuten av at båtene i større grad der ble sperret inne av lenser enn hva som var tilfellet ved Jomfruland.

4.3.1 Gjestedøgn i båthavner som indikasjon på endringer i båttrafikk

Besøkstall for gjestehavner gir en indikasjon på variasjoner i utfart i fritidsbåter, selv om mange lokalt og regionalt bosatte har fritidsbåter i kommunale og private småbåthavner. Det varierer i hvilken grad det finnes statistikk over gjestedøgn i båthavnene i studieområdet. Ser vi nærmere på en sammenligning av gjestedøgn statistikk for 2007, 2008 og 2009 ser vi at antall gjestedøgn i båthavnene i Kragerø varierer fra år til år (figur 10). Selv om datoene da nedgangene er mest drastisk varierer noe, kommer det fram at nedgangen i antall gjestedøgn er svært merkbar rund månedsskiftet juli/august i alle de tre årene. Følgelig kan vi *ikke* ut fra dette materialet konkludere med at Full city ulykken alene forårsaket en nedgang i antall gjestedøgn. Antall gjestedøgn i en båthavn vil ofte påvirkes av værforhold. Dessuten vil det faktum at sommermånedene preges av at ferietiden er inndelt i faser også virke inn. Det siste er spesielt relevant her ettersom siste uke i juli og første uke i august er uker da svært mange normalt avslutter sommerferien.

Figur 10. Antall gjestedøgn (båter per dag) i Kragerøs gjestehavner (brygge 1 og 2) i perioden 2007-2009. Ulykkesdatoen til Full City er angitt med rød pil. Data hentet fra havnevesenet i Kragerø.

4.3.2 Studieområdet i Larvik kommune

I Nevlunghavn ble båthavnene stengt for resten av sesongen. De som trengte det fikk etter hvert dispensasjon til å komme ut forbi lensene, men ordinær bruk av fritidsbåter var ikke mulig med utgangspunkt i disse havnene. Dette hadde størst konsekvenser for fastboende, som i august og september gjerne bruker fritidsbåtene til fiske. Når det gjelder båter som er eid av hyttefolk blir de fleste av disse som regel tatt opp i løpet av august. En del båter ble tilgriset av oljesøl. Noen vasket selv mens andre benyttet seg av muligheten til å få båtene vasket hos et firma.

Forskjellige informanter synes å dele den oppfatningen at båttrafikk fra båthavner utenfor kjerneområdet i Larvik de første dagene etter at Full City havarerte generelt ble mindre enn vanlig. Etter ca. en uke skal det ha tatt seg merkbart opp igjen. Likevel er det en gjengs oppfatning at de fleste fritidsbåtene i større grad enn det som er vanlig gikk bort fra influensområdet. Folk skal enten ha dratt lenger østover eller nordover inn i Langangsfjorden, Langesundfjorden og Eidangerfjorden eller østover i retning Stavern, Tvistein fyr og Svenner. Det populære utfluktsmålet Bramskjæra ble i liten grad besøkt resten av denne sesongen. Dette kan både ha sammenheng med at gjestehavna der ble stengt og at strendene generelt ble forurenset av olje.

4.3.3 Studieområdet i Bamble kommune

Det er ingen båthavner i Krogshavn eller Steinvika og disse lokalitetene har bare begrenset verdi med tanke på båtutfart. I dette avsnittet vil vi derfor i første rekke vurdere effektene av oljeforurensingen på båttrafikken i den delen av studieområdet som strekker seg langs kysten og skjærgården fra Langesundtangen i retning Kragerø. Etter fleres vurdering var det her merkbart mindre bruk av fritidsbåter de første ukene etter Full City-havariet enn hva som er normalt for årstiden. En gjennomgående oppfatning er at turister og hyttefolk forsvant ganske brått med båthavariet, og at det for en stor del var lokale brukere som sto for utfarten i fritidsbåter resten av sesongen.

Som en følge av lensene ble i en periode slutt på trafikken inn og ut av fjorder som Åbyfjorden, Rognsfjorden, Trosbyfjorden og Vågøyfjorden (Valle). Båter som befant seg innenfor ble stengt inne og besøkende i gjestehavner, som for eksempel i Valle, opphørte. Inne i de to førstnevnte fjordene, samt langs kysten fra Kjønnøya til og med Prisgrunn, ble det meldt om enkelte tilgrippede brygger og båter. De sistnevnte fjordene hadde imidlertid ikke oljepåslag, delvis som følge av lenseutlegging. Blant annet skal en del fritidsbåtbukere som er lokalkjente derfor ha benyttet seg av muligheten til å ta seg inn i den lite forurenkede Trosbyfjorden bak lensene ved å gå innaskjærs. Slik sett kan en del tyde på at spesielt lokalbefolkningens båtbruk etter noen dager tok seg noe opp igjen. Likevel virker det som at informanter som har særskilt god oversikt over bruken av kysten og skjærgården (ansatte i Skjærgårdstjeneste, ansvarlige for gjestehavner) har klare oppfatninger av at også lokales bruk av fritidsbåter var mindre enn normalt. Inntrykket er at flere enn det som er vanlig lot båten ligge resten av sesongen. Samtidig blir det pekt på forhold som viser at den bruken som fant sted i stor grad var tilpasset oljeforurensingen. Her siktes det i første rekke til at trafikken dreide inn i fjorder som ikke hadde hatt påslag eller bort fra influensområdet ved å legge båtturene lenger ut. Dette innebærer at båtutfart til populære friluftslivslokaliteter i skjærgården, som for eksempel Kråka og Toner, mer eller mindre opphørte.

4.3.4 Studieområdet i Kragerø kommune

I dagene rett etter havariet kunne det i skjærgården mellom Kragerø og Jomfruland etter hvert observeres større felt med oljefilm og oljeklumper ved mange øyer, holmer og skjær. Etter oljeutslippet kunne man i akuttfasen merke en klar nedgang i overfart i båt til Jomfruland. Som en ansatt i Skjærgårdstjenesten uttrykte det: *Det var som å slå av en bryter!* Besøkende på trebåtfestivalen i Risør (som pågikk samme helg som Full City havarerte) var usikre på om det var mulig å gå inn til Kragerø eller til Jomfruhavn. Dette har trolig sammenheng med at de fleste var usikre på omfang og konsekvenser og inntok en avventende holdning. For noen sin del spilte det trolig også en rolle at man ville unngå risikoen for å få båten tilgriset.

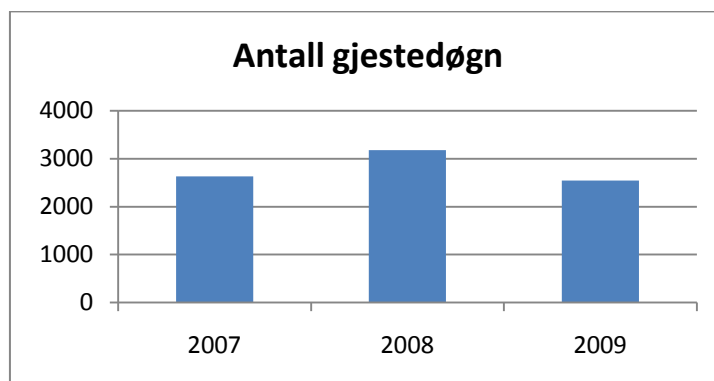
De fleste informanters betraktninger dreier i retning av at dersom man tar det relativt dårlige været i betraktning, ble båtutfarten normalisert i løpet av få dager. I motsetning til hva som gjelder for de to andre kommunene, er det her et tallmateriale tilgjengelig som gjør oss i stand til å underbygge de skjønnsmessige vurderingene: Kragerø Fjorbåtselskap hadde ca 5.6 % flere passasjerer i august 2009 enn samme måned året før. På årsbasis var økningen i antall passasjerer i 2009 på ca. 5,5 % sammenlignet med 2008 (tabell 7). Tall for besøk ved Jomfruland gjestehavn ved Tårnbrygga og fra Fjorbåtselskapet (som står for fergetrafikken) viser ty-

delig at den brå nedgangen *ikke* varte så lenge at det ga seg utslag på statistikken for august måned. Mye tyder derfor på at den dramatiske nedgangen i båttrafikk til Jomfruland dreier det seg om et ytterst fåtall dager med betydelig nedgang i båttrafikken. Denne slutningen samsvarer for øvrig med hvordan informanter har opplevd utviklingen i båttrafikken til og fra øya i dagene og ukene etter båthavariet..

Tabell 7: Forholdet mellom antall passasjerer med ferge over til Jomfruland for årene 2008 og 2009, samt i august måned det året.

	Antall passasjerer	Prosentvis differanse
2008	52 645	5,5 %
2009	55 731	
August 2008	6 203	5,6 %
August 2009	6 568	

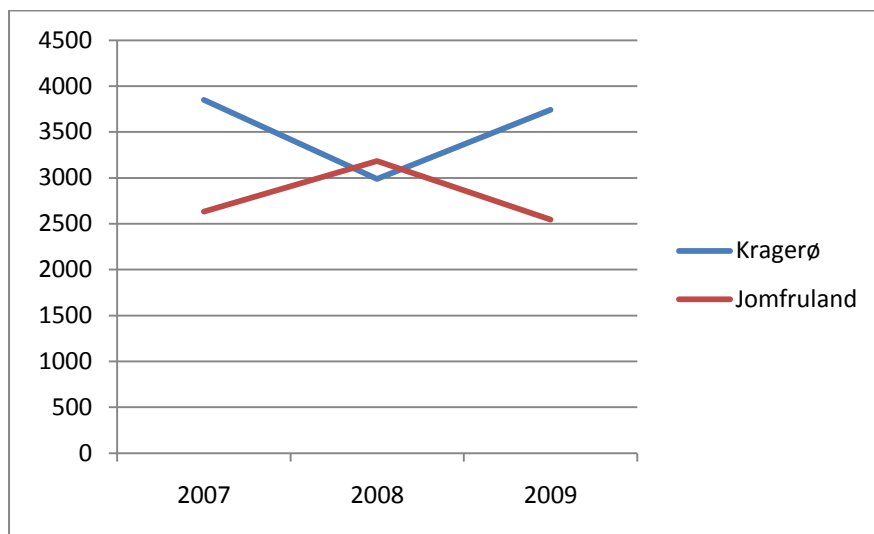
Når det gjelder gjestehavna på Jomfruland finnes det ikke statistikk for antall gjestedøgn brutt ned i måneder. Totale antall gjestedøgn i båthavna viser relativt store forskjeller fra år til år. Som det går fram av figur 11 var det i 2008 til sammen 3 182 gjestedøgn i 2008, mot 2 545 i 2009. Dette representerer en nedgang på ca. 20 %. Imidlertid var det i 2007 også betydelig lavere antall gjestedøgn enn i 2008 (ca. 17 % færre). Ansatte i Skjærgårdstjenesten vurderer det slik at variasjonene i antall gjestedøgn i første rekke har med værforhold å gjøre. Dette kommer også fram ved når vi der at gjennom de tre årene antall gjestedøgn i havnene i Kragerø omvent proporsjonale med gjestehavna på Jomfruland (figur 12 og tabell 8). Med andre ord later det til at Kragerø opplever en økning i perioder med dårlig vær og en nedgang i perioder med godt vær. For Jomfruland er forholdet dermed motsatt. Videre vet vi at adgangen til flere gjestehavner ble stengt på grunn av lenser, slik at dette også kan ha medvirket til å forskyve båtbruken over til Jomfruland og Kragerø og andre gjestehavner som ikke var sperret med oljelenser. Ulykken kan også ha ført til at flere båter etter hvert kom til området for å se hva som hadde skjedd.

Figur 11: Antall gjestedøgn Jomfruland gjestehavn 2007-2009

Tabell 8: Antall gjestedøgn i gjestehaver Kragerø og Jomfruland, fordelt på sommermåneder i Kragerø og ellers årlig fordeling 2007-2008 på begge haver, samt prosentvis differanse i antall gjestedøgn mellom de to havnene

Års-tall	Kragerø				Jomfruland	Prosentvis differanse
	Juni	Juli	August	Totalt	Totalt	
2007	272	2983	593	3848	2632	31,5 %
2008	223	2359	406	2988	3182	- 6 %
2009	302	3120	209	3740	2545	32 %

Figur 12: Sammenligning av antall gjestedøgn i småbåthavnene på Jomfruland og Kragerø 2007-2009

4.4 Effekter på turgåing

Hovedfunn: Muligheten til å gå turer helt nede langs stranda ble de første ukene begrenset flere steder i studieområdet, både av selve forurensningen og som følge av opprydningsaksjonen. Ikke minst ble mye brukte turstier i kjerneområdene i Bamble og Larvik kommuner direkte berørt.

4.4.1 Kjerneområdet i Larvik kommune

Det ble merkbart mindre ferdsel lang kyststien den første tida, dersom man ser bort fra folk som kom for å orientere seg om oljeforurensningen og opprydningsaksjonen. I løpet av den første uken etter ulykken oppfordret Larvik kommune folk til å unngå ferdsel på strekningene Naverfjorden - Helgeroa. Folk ble blant annet advart mot at man kunne komme i kontakt med olje som ikke var direkte synlig i dagen og mot glatte svaberg. De som pleide å gå småturer med hund på svabergene og over fjellknausene i området opplevde at hundene fikk oljesøl på potene og måtte trekke lenger innover og langs kyststien i retning Helgeroa. Flere informanter opplyser at de la turene bort fra dette kystområdet den første tiden, og det var ikke før utpå høsten at man fant tilbake til et sedvanlig turmønster. Kyststien ble i utgangspunktet stengt på strekningen mellom Mølen og Oddane sand. Likevel ble avsperringene delvis tilpasset stien,

slik at det i prinsippet var mulig å ta seg fram der. Følgelig ble det kyststien gradvis tatt i benyttet på en måte som tilnærmelsesvis tilsvarer en normal bruk.

4.4.2 Kjerneområdet i Bamble kommune

Selv om Krogshavn og Steinvik ble avstengt fram til 3. november, var det mulig å bruke store deler av stinettet på Langesundtangen. Ettersom den sistnevnte lokaliteten også ble sperret av, måtte man her følge en annen sti enn den som går fra Steinvika og rundt på yttersiden av tangen. De aller første dagene kunne man kjenne oljelukten, men etter en ca. en ukes tid var dette ikke merkbart lenger. Foruten sperringene i Steinvika var det mulig å gå turer ute på Langesundtangen uten å merke oljeforurensningen direkte. Likevel er flere Langesundsbeboere samstemte i en vurdering av at det generelt var færre som benyttet seg av turmuligheten utover Langesundtangen høsten 2009 enn det som er vanlig. Enkelte rapporterer om at man de første ukene gikk turer lenger inn i landet i stedet. Andre hevder at de generelt har gått færre og kortere turer enn de pleier. Selv om oljeforurensningen ikke er påtrengende når man beveger seg på stisystemet utover Langesundtangen, forklarer enkelte reaksjonene med at bevisstheten om det som hadde skjedd i seg selv la en demper på turgåingen der. Ettersom det er flere utsiktspunkter til Såstein der forliset skjedde, blir man uvegerlig minnet om hendelsen i løpet av turer i dette området.

4.4.3 Kjerneområdet i Kragerø kommune

På Jomfruland er det i første rekke turgåing langs yttersiden som har blitt skadelidende. Fastboende og hyttefolk forteller at ferdselen der har vært mye mindre enn vanlig etter at opprydningsaksjonen ble avsluttet. Ettersom tilstrømningen til øya skal ha tatt seg opp igjen få dager etter forliset, skal det ha vært turgåing som normalt på andre deler av øya.

4.5 Effekter på bademuligheter

Hovedfunn: Bading, soling og strandopphold er den viktigste friluftslivsaktiviteten i studieområdet om sommeren fordi den utøves av svært mange. Muligheten til bading ble sterkt begrenset på flere viktige badesteder ut sommersesongen 2009. Ikke minst var virkningene dramatiske i kjerneområdene i Bamble ettersom de kjente og mye brukte badesteder Krogshavn og Steinvika ble stengt for resten av sesongen.

Kjente og mye brukte badesteder som Krogshavn og Steinvika ved Langesund ble stengt for resten av sesongen. Generelt skal det for øvrig ha blitt badet lite i studieområdet i løpet av august 2009. Dette kan ikke sees uavhengig av at var været var forholdsvis dårlig i tiden etter Full City. Likevel har det også blitt gitt uttrykk for at folk den første tiden usikre på hvor man kunne bade og i hvilken grad bading var helseskadelig. Som allerede nevnt spesifiserte myndighetene ca. en uke etter havariet hvor det var tilrådelig å bade, under forutsetning av at oljesøl ikke var synlig. Enkelte skal imidlertid ha vært usikre på hva som kunne regnes som observerbart oljesøl ettersom dette varierte fra sporadiske flekker med oljefilm, via grovrensedde partier med bark og torv til viker og sprekker med rester av oljeklumper. Det er mye som tyder på at det er store forskjeller i folks reaksjonsmønster i dette tilfellet. Ved en del anledninger har det flere steder blitt observert badende rett ved siden av synlig oljeforurensning. Andre har på sin side helt avstått fra å bade resten av sommeren. Det siste skjedde til tross for at man ved flere kjente badesteder ikke kunne observere oljeforurensning direkte.

4.5.1 Kjerneområdet i Larvik kommune

Ved Oddane sand ble stranda full av olje flere dager etter forliset. Som følge av dette dro feriegjestene hjem. Opprenskning av Mølen og Nevlungstranda ble prioritert på grunn av naturverdiene og ikke minst sjøfuglebestanden der. Oddane sand skal i denne situasjonen ha blitt avstengt på campingplassseierens eget initiativ. Ved hjelp av en gravemaskin ble sandstranda

renset for olje. Fra midten av august fant noe bading sted der, til tross for at det fra tid til annet dukket opp oljeflekker i sanda. Spesielt i akuttfasen var det imidlertid mange som oppsøkte bademuligheter i retning Stavern og Larvik by. Det ble for eksempel meldt om at tilstrømningen til Farrisbadet ble merkbart større i ukene etter båthavariet.

4.5.2 Kjerneområdet i Bamble kommune

Bading ble uaktuelt resten av sesongen ved Langesunds viktigste badesteder, Krogshavn og Steinvika. Rognstranda, Hydrostranda, Ivarsand, Breivikstranda og Rakkestadstranda, samt en rekke andre mindre badesteder i skjærgården i retning Kragerø, ble også sperret av i perioder som varierer fra noen dager til tre-fire uker. I noe monn ble bading gjenopptatt i takt med at finanseringen ble avsluttet. I noen tilfeller badet enkelte likevel før denne ble avsluttet og sperringen fjernet. Blant annet skal flere ha badet ved Rognstranda mens det ennå var synlig oljeforurensning på deler av stranda.

Ettersom utfarten i båt sank mer enn den ville ha gjort på denne tiden, samtidig som været gjennomgående ikke var spesielt bra, er det grunn til å tro at det ble badet mindre enn vanlig på de ulike badestedene. Når det gjelder de store, landfaste badestedene som for eksempel Ivarsand, er vurderingene som gis noe sprikende. Enkelte har den oppfatningen at besøket av badende var normalt for årstiden utover i august, mens andre hevder at det var en god del færre en vanlig. En vurdering som ble gitt til kjenne er at det var flere besøkende på Ivarsand enn normalt som følge av at Krogshavn og Steinvika var stengt. Det ble også meldt om at badesteder utenfor influensområdet ble tatt i bruk i en utstrekning som var større enn normalt. Bading fant imidlertid også sted innenfor studieområdet i denne kommunen, ikke minst ved flere lokaliteter sørover langs kysten og i skjærgården i retning Kragerø. Dette kan ha sammenheng med oljeforurensningen i dette området for en stor del artet seg som flak med oljefilm som ikke dekket hele områder. I enkelte fjorder og viker nådde heller ikke oljen fram, blant annet fordi den ble stoppet av lenser. For eksempel forble Trosbyfjorden upåvirket av olje. Det skal følgelig ha vært flere enn vanlig som søkte dit med tanke på bading.

4.5.3 Kjerneområdet i Kragerø kommune

På Jomfruland ble det umulig å bade ved Skagerakstrand, og det var i ukene etter forliset få å observere ved Saltstein. Ettersom dette dreier seg om en rullesteinstrand, knytter det seg spenning til hvordan forholdene vil være til sommeren 2010. Som nevnt i avsnittet som handler om før-situasjonen, har folk anlagt såkalte badegroper der. Mange frykter at olje som ligger under steiner, og som ikke lar seg skylle bort uten videre, vil gjøre strendene vanskelig å bruke til sommeren. På innsiden av den nordre delen av Jomfruland ble strendene noe forurensset, og det skal i liten eller ingen grad ha blitt badet mer der resten av sesongen. Strendene ble for det meste rensset på privat initiativ av fastboende og hytteiere. Etter høststormene har det imidlertid kommet olje opp fra sanda enkelte steder. Den største og mest populære stranden ved Tårnbrygga skal ikke ha blitt forurensset, og bading skal ha fortsatt mer eller mindre som før der. I den umiddelbare fasen ble denne stranda lite brukt, mest sannsynlig fordi overfarten av sommergjester i båt stoppet helt opp de to-tre første dagene.

4.6 Effekter på hytte- og campingliv

Hovedfunn: Båthavariet hadde varierende effekter på hytte- og campinglivet, men selvfølgelig med størst konsekvenser for de som ble direkte rammet av oljeforurensning nære oppholdsstedene. Mange hytter i studieområdet ligger tett inntil strandlinjen, og hytte- og campinglivet er for mange dessuten nært knyttet til båtbruk, naturopphold og naturopplevelse.

Mange hyttefolk og campinggjester i områder med oljepåslag skal ha forlatt området ganske umiddelbart etter at strendene ble oljeforurensset. Ettersom oljeutslippet fant sted på et tids-

punkt der en god del uansett ville ha avsluttet ferien er det vanskelig å fastslå hvor mange som reiste hjem som en direkte følge av oljen. I følge fastboende i og folk som ellers ferdes der mye i Mølen-Nevlunghavnområdet, skal det i dagene og ukene etter ulykken vært langt færre folk i hyttene enn vanlig på denne årstiden. Enkelte reiste hjem samme dag som oljeforurensingen var et faktum, men noen kom tilbake en uke eller to senere for å sjekke forholdene. Andre ble værende noen dager i påvente av å få mer sikker informasjon om omfang og eventuelle konsekvenser. Det samme bildet synes for en stor del å gjelde for hytteområdene langt Bamblekysten. Disse forholdene vil selvsagt variere med lokaliteter. Langs Bamblekysten var det f.eks. enkelte vik og fjorder som i liten eller ingen grad fikk kontakt med olje, mens andre områder var mer utsatt. I Larvik ble f.eks. Helgeroa og øyene utenfor i liten eller ingen grad direkte berørt. Det samme gjelder områdene øst for Nevlunghavn.

Effekten av oljeforurensningen når det gjelder hyttelivet på Jomfruland har ikke samme negative omfang som vi finner ved Mølen-Nevlunghavn. Mange av hyttene ligger enten trukket inn mot midten av øya eller ut mot innsiden og hytteeierne fikk ikke på samme måte direkte føling med oljeforurensingen. Her er det til sammen 99 hytter som befinner seg innenfor en distanse på 250 meter fra registrerte oljepåslag (pr. 10.02.2011), mens 49 har en distanse på 100 meter eller mindre til oljeforurenset strandlinje (Kilde: Østlandsforskning 2010). Det siste påvirkes også av at båttrafikken etter kort tid kunne gå mer som normalt enn i de andre områdene. Følgelig opplevde ikke hyttefolkene på Jomfruland å bli innestengt slik tilfellet er i områder der havner og farleier ble stengt av lenser. I følge fastboende og hytteeiere ble enkelte hyttefolk værende lenger på øya enn planlagt for å hjelpe til med eller følge opprenskningsaksjonen.

Konsekvensene for hyttelivet ble påvirket av i hvilken grad strandområder og brygger i hyttenes umiddelbare nærhet ble berørt. Som tidligere påpekt ligger mange hytter svært nære strandlinjen. I tabell 9 går det fram at i de tre kommunene er det til sammen ca. 17 % av alle de hyttene som ligger mindre enn 100 meter fra en strandlinje som etter Full City-havariet befant seg i en lokalitet med oljepåslag. Det er grunn til å regne med at dette er prekært for de hytteeiere det gjelder. Det daglige ferielivet på hytta er for de fleste er nært knyttet til bruk av de nærmeste strendene. Dersom vi ser nærmere på Jomfruland spesielt, er det 49 av totalt 1989 hytter som ligger mindre enn 100 meter fra strander med oljepåslag (kilde: Østlandsforskning april 2010). I hovedsak gjelder dette hyttene som vender ut mot rullesteinstrendene på yttersiden av øya. Primært er det på andre deler av øya (vest og nordsiden) at de mest dominerende friluftslivsaktivitetene som bading, båtutfart og turgåing. Men som en hytteeier på Jomfruland påpekte, er det likevel nettopp de om har hyttene nære rullesteinstrendene på øya som verdsetter og bruker dette området av øya mest.

Tabell 9: Andelen av hytter i Kragerø, Bamble og Larvik kommuner som befinner seg mindre enn 100 meter fra strandlinjer som har hatt oljepåslag (Kilder: GAB-registerdata pr. januar 2010 og Kystverkets påslagsdata 2010. Analyse: Østlandsforskning)

Kommuner	Totalt	Oljepåslag
Bamble og Kragerø	3 416	615 (ca. 19 %)
Larvik	1 352	174 (ca. 13 %)
Sum	4 768	838 (ca. 17 %)

4.7 Effekter på padling

Hovedfunn: Det var redusert padleaktivitet i studieområdet de første ukene etter båthavariet, men aktiviteten tok seg opp igjen med visse tilpasninger til oljeforurensningen.

Padlere kommer i likhet med brettseilere og surfere lett i kontakt med oljeforurensning. Planlagte eller faste ruter ble lagt om den første tiden etter Full City-havariet. Blant annet avlyste Grenland havpadleklubb en tur til Stråholmen og arrangerte i stedet en tur inne i Langesundfjorden /Eidangerfjorden. Det blir også oppgitt at de fleste generelt padlet mindre enn vanlig de to første par ukene etter forliset. Fra og med september skal det, i følge vurderinger som er gjort av flere padlere, ha blitt padlet mer eller mindre som vanlig. Unntaket ser ut til å gjelde en tendens den første tiden til å unngå området fra Mølen til Bramsskjæra, samt Såstein og Stråholmen. Likevel rapporteres det om at man enkelte steder fikk oljeflekker på kajakkene, blant annet fra oljerester som henger igjen i tang. Likevel innebærer de nevnte momentene til sammen at padlerne relativt raskt kunne utføre aktiviteten sin, samtidig som de måtte foreta visse tilpasninger i forhold til oljeforurensningen.

4.8 Effekter på bølgesurfing, brettseiling og kiting

Hovedfunn: Bølgesurfing, brettseiling og kiting er aktiviteter som er avhengige av gode lokaliteter og derfor sårbare for oljesøl. I første rekke er det Saltstein ved Mølen som er lokaliteten for disse aktivitetene. Surfing, brettseiling og kiting ble umuliggjort så lenge opprydningsaksjonen varte. Aktivitetene skal ha vært omtrent som normale fra og med det tidspunktet opprenskningsaksjonen ble avsluttet.

Ved Saltstein i Larvik kommune forekom det i liten eller ingen grad bølgesurfing, brettseiling eller kiting så lenge opprenskningsaksjonen pågikk. I november skal aktiviteten vært normal igjen. Brettseilere og surfere er trolig mer utsatt med tanke på oljeforurensning enn for eksempel båtfolk. Et forhold er at de er mer i direkte kontakt med vannet og fjæra. Hovedårsaken ligger imidlertid i at surferne ikke fullt ut er herre over hvor brettet kommer i land igjen ettersom dette i en viss grad styres av bølgene. Begge grupper kan rapportere at de har påtruffet oljesøl i enkelte vikene og rundt rullesteinene ved Saltstein. En følge av dette er at brettene fra tid til annen har blitt tilgriset. Likefullt har dette ikke vært til hinder for at aktiviteten i høst og vinter har pågått mer eller mindre som vanlig. Dette må imidlertid sees i sammenheng med den statusen Såstein har når det gjelder de aktivitetene det er snakk om her. Hadde lokaliteter med tilsvarende egenskaper vært lett tilgjengelig utenfor studieområdet, er det grunn til å tro at flere vil ha søkt dit i stedet.

Når det gjelder Jomfruland er surfing, brettseiling og kiting i mindre grad rammet ettersom oljeforurensningen har vært mindre og disse aktivitetene ikke er så sentrale som ved Såstein. Imidlertid er den lokaliteten som ble mest rammet, Skagerakstrand, aktuell for bølgesurfing. Denne aktiviteten ble ikke registrert der i de første ukene, men i slutten av oktober ble omlag ti bølgesurfere observert like utenfor stranda.

4.9 Effekter på sjømathøsting, fiske og jakt

Hovedfunn: Fritidsfiske fra båt stoppet opp de første dagene etter båtforliset, men synes å ha tatt seg opp igjen med visse tilpasninger til oljeforurensningen. Fritidsfiske fra land stoppet også opp, men tok seg også opp igjen utover høsten. Jakt på ærfugl ble avlyst høsten 2009. Generelt ble det i studieområdet jaktet lite på de andre sjøfuglartene denne høsten. Sjømathøsting avtok i henhold til matilsynets anbefalinger.

Det er ulike vurderinger som gis når det gjelder omfanget av fritidsfiske i dagene og ukene etter oljeutslippet. Vurderinger som bygger på enkelte informanternes egne erfaringer og observasjo-

ner tilsier at det også vært mindre fiske fra fritidsbåter i studieområdet. En generell tendens som flere mener å ha bitt seg merke i er at mange har gått lenger ut enn de pleier i forbindelse med fiske. På den andre siden er det informanter som mener at fritidsfiske fra båt for en stor del fortsatte som tidligere allerede få dager etter oljeutslippet, dersom en ser bort fra de mest forurensede områdene. Disse vurderingene understøttes av det faktum at den årlige fiskefestivalen gikk sin gang i Langesund ca. en uke etter at havariet fant sted. Imidlertid skal det primært ha blitt fisket inne i Langesundfjorden enn det ellers ville ha blitt. Det er imidlertid store forskjeller med hensyn til om og i hvilken grad bruk av båt i forbindelse med fiske var mulig. I visse lokaliteter ble innløpet til fjorder og vik avsperrert med lenser og båthavner ble stengt.

Fiske fra land har på samme måte som bading og turgåing blitt umulig eller vanskeliggjort i de mest forurensede delene av kjerneområdene. Spesielt gjelder dette Krogshavn og Steinvika, men også området ved Mølen-Nevlunghavn. Generelt skal det være lite fisk å få i farvannene rundt Jomfruland, noe som blant annet blir tilskrevet at det de siste årene har vært mye sel. Til vanlig spises det blåskjell som plukkes rundt Jomfruland. Etter oljeulykken avsto folk fra dette. Det foregår også en del fangst av krabber i fjæra på innsiden og de fleste lot være å spise krabber etter oljeutslippet. Det siste viser til at fiskeaktiviteten kan også ha blitt påvirket av at en del var usikre på i hvilken grad det innebar en helserisiko å spise fisk. 7. september publiserte blant annet IUA på sine hjemmesider⁷ et kostholdsråd fra Mattilsynet som anbefalte at det ikke ble fisket i synlig oljeforurensede områder. Fisk og sjømat som luktet eller smakte av olje burde ikke spises. Samtidig ble folk rådet til å begrense inntaket av skjell, snegler og krabbe i områder der det hadde vært observert olje. Det ble samtidig opplyst om at fisken vil bli forurenset dersom den ble trukket gjennom oljefilmen som ligger på overflaten. Den 16. mars 2010 ble kostholdsrådet endret på bakgrunn av en rapport fra Havforskningsinstituttet som viste at det hadde vært en betydelig nedgang i innholdet av stoffer som indikerer oljeforurensning av sjømat. I det reviderte kostholdsrådet ble ikke befolkningen lenger frarådet å fange fisk og reker. Imidlertid ble det fortsatt advart mot å spise skjell i området fra Naverfjorden (Rakke) i Vestfold til Arendal (Havsøysundet) i Aust-Agder.⁸

Mellom 2000 og 2500 sjøfugler omkom som følge av oljeutslippet. Ærfuglene ble sterkest rammet, med 1500–2000 omkomne individer, men det omkom også mange måker, skarver og dykkender (Lorentzen m.fl. 2010). Ærfugl er altså den arten som er hardest rammet av oljeutslippet fra Full City og høsten 2009 ble det ikke adgang til jakt på denne arten i Telemark fylke. Tilsvarende forbud gjaldt også for Risør og Larvik kommuner. Bamble JFF protesterte for øvrig mot denne avgjørelsen med henvisning til at det etter deres oppfatning fremdeles var tilstrekkelig eksemplarer av ærfugl.⁹ Jakt har imidlertid forekommet på annen sjøfugl, men det blir opplyst at i alle tre studieområder har langt færre jegere enn vanlig deltatt i sjøfuglejakten høsten 2009. Det siste kan delvis ha sammenheng med at de områdene som er spesielt tilrettelagt for sjøfuglejakt, som for eksempel Bramskjæra i Larvik, Kråka i Bamble og Styrmannsholmen i Kragerø, i større eller mindre grad har hatt oljepåslag. En annen årsak er at jegerne har vært usikre på hvordan de ulike sjøfuglbestandene har klart seg etter oljeforurensningen.

4.10 Effekter på dykking

Hovedfunn: Båthavariet begrenset dykkeaktiviteten i studieområdet den første uken etter olje-havariet, men tok seg så opp igjen med noen tilpasninger i forhold til oljeforurensningen.

Bramskjæra ble ikke brukt av dykkere de første månedene etter oljeutslippet. Svenner dykkerklubb har imidlertid flere alternativet steder for dykking, og aktiviteten ble derfor ikke redusert.

⁷ <http://www.fullcity.no/nor/IUA-Telemark/Praktisk-informasjon/Kan-fisken-spises>

⁸ http://www.mattilsynet.no/aktuelt/nyhetsarkiv/fisk/revidert_kostholdsrad_i_forbindelse_med_full_city_forliset_78463

⁹ Avisa Varden 21.08.2009

Den først helgen etter utslippet måtte et planlagt dykk i Kragerø dykkerklubbs regi ved Fengesholmen i nærheten av Portør avlyses som følge av oljefilm og enkelte oljeflekker i vannet. Dykkerne flyttet seg til vestre Rauene, men oppdaget at oljefilm var i ferd med å drive inn også der. Følgelig ble denne helgens dykk avlyst. Lederen i klubben gir uttrykk for at oljeforurensningen var merkbar den første uken, men at det siden ikke har hatt innvirkning på aktiviteten. Ettersom Full City-havariet fant sted ved Såstein, og dermed at oljeforurensningen var stor på denne lokaliteten, har ikke medlemmer i Grenmar dykkerklubben foretatt dykk her siden utslippet fant sted. Planlagte dykk ble flyttet til Lyngørområdet.

4.11 Effekter på fuglekikking

Hovedfunn: Fuglekikking ble viktig i tiden etter båthavariet, og ornitologisk interesserte bidro med sin kompetanse både i arbeidet med å redde skadet fugl og i å telle fugler. Den aktiviteten som amatørornitologer og andre fuglekikkere bedrev i tiden etter Full City-havariet var derfor primært orientert mot konsekvensene for fuglelivet.

Fuglekikkingen ble ikke direkte berørt av oljeforurensningen så lenge det var snakk om observasjon av fugletrekk. Fuglekikkerne var imidlertid aktive deltakere når det gjaldt å redde fugl og var betydningsfulle bidragsytere med sin kompetanse om sjøfugl. Spesielt Mølen opplevde en uvanlig stor tilstrømning av ornitologisk interesserte i dagene og ukene etter ulykken. Fuglekikkerne er opptatt av de mer langsiktige virkningene ettersom enkelte arter har blitt kraftig redusert i antall de senere årene og dessuten for en stor del lever på blåskjell som kan være forurenset av olje. Den aktiviteten som amatørornitologer og andre fuglekikkere bedrev i tiden etter Full City-havariet var derfor primært orientert mot konsekvensene for fuglelivet. Fugletrekken i løpet av høsten 2009 kunne derimot observeres mer eller mindre normalt.

5 Hvordan media presenterer Full City havariet og mulige konsekvenser for friluftslivet og berørte friluftsområder

5.1 Innledning

Det er faglig utfordrende å finne ut hva som motiverer eller hindrer folk fra å være friluft aktive, eller hva som får noen til å velge det ene **stedet** og ikke det andre, for sitt friluftsliv. Internasjonalt er hinder eller barrierer for friluftsliv et viktig forskningsfelt (Jackson 2005), men det er metodisk komplisert og det er gjort lite av norske hinderstudier. Denne undersøkelsen kan og skal ikke gå djupt inn på hindertemaet, men i og med at oljepåslag her har gjort noe med viktige friluftslokaliteter så blir dette straks en del av problemstillingen. Vi vet at **avstand** og (fysisk, juridisk og opplevd) **tilgjengelighet** er viktige faktorer når folk velger sted for sitt friluftsliv, og begge deler er relevante her. Et viktig utgangspunkt for denne rapporten er spørsmålet: **Blir stedet opplevd som godt egnet for det en vil drive med** (bading, fiske, piknik, båtturer, etc.)? Mye av bakgrunnen for denne medieundersøkelsen er det faktum at media er en sterk påvirkningsfaktor i samfunnet. **Måten media vinkler og presenterer sitt stoff om effekter av Full City-havariet kan påvirke om folk opplever de områdene som fikk oljepåslag (og som senere er (grov-)rensket), som godt egnet, mindre godt egnet eller uegnet som friluftsområder.**

I denne sammenheng skiller lokale friluftsfolk seg lite fra turister; begge kategorier driver gjerne med de samme aktivitetene når de først bor ved, eller har kommet til kysten og skjærgården. Men turister (bortsett fra hytteeierne) skiller seg selvsagt fra de fastboende ved at de først velger å besøke en region (her: et kystområde), før de så velger seg lokale steder for å drive sitt friluftsliv eller andre aktiviteter. Slik sett bringer de tilreisende inn en ekstra dimensjon i mediestudien, for de vil også **vurdere om regionen er attraktiv**, dvs. opplevd som egnet å feriere i. Fenomenet **egnethet** er veldig omfattende, og det har ikke bare med det fysiske stedet å gjøre. Det dreier seg om opplevelsen av egnethet. Her er et relevant eksempel på hva som kan spille inn. En god del av avis- og medieoppslagene prøver (som vi vil se i gjennomgangen) å gi konkret **informasjon** til beboere og andre aktuelle brukere av (friluftsliv-)områdene som har fått oljepåslag. Noe av denne informasjonen har som formål å **påvirke adferd** (...vær forsiktig med å spise krabber og skalldyr, ...ikke få olje på kroppen, ...unngå sekundærforurensning), noe er mer **spørrende** (...er oljen giftig? ...er det farlig å spise fisk fra utslippsområdet?) og noe er formidling av **påbud og reguleringer** (Ferdsselsforbud på Mølen, ... i Krogshavn, ... i Steinvik). Selv om informasjon og formidling har en god intensjon (opplyse og hjelpe folk), så kan også informasjon skape usikkerhet eller en følelse av risiko. **Opplevelse av mulig risiko er sterkt koblet til opplevelse av egnethet.** Slovic m.fl. (2004) drøfter ulike faser og samspillet mellom erfaring, følelser og effekten av tid, og peker på en systematisering av tilnærmingstrategier til det som oppleves som et risikobilde. Den første tilnærmingen refererer til våre raske, instinktive og intuitive reaksjoner på fare, mens den andre tilnærmingen omhandler mer logiske, begrunnede og rasjonelle overveielser av betydning for risikostrategier og vurderinger. Her kommer den viktige **tidsdimensjonen** inn: Strandsonene med oljepåslag forblir ikke i én tilstand; de blir forurensset, de blir grovrensket, de kan få nye påslag, de blir finrensket, folk gjør sitt for å rense opp og naturkreftene gjør sitt. Og media formidler innsatser og endringer i tilstanden over tid, og publikum kan reagere med både affekt og rasjonalitet, og media spiller sannsynligvis en rolle for reaksjonsmønstrene. Dessuten kan media være en viktig formidler av folks ulike fortellinger om sine opplevelser og erfaringer knyttet til båthavariet.

Vi har satt disse fire problemstillingene for medieundersøkelsen:

- På hvilken måte er friluftsliv og friluftslivsområdene i strandsonen presentert i medias framstilling (over tid) av situasjonen etter oljepåslagene etter Full City havariet? Er det en utvikling i framstillingen i løpet av perioden august til desember 2009?
- Skiller de tre aktuelle fylkene og de ulike avisene seg fra hverandre, ev. hvordan?
- Er det sannsynlig at media har spilt en rolle for folks vurdering av områdenes egnethet for friluftsliv etter båthavariet, ev. hvordan?
- Formidler Oslo-avisene et bilde av den aktuelle kystsonen som kan tenkes å påvirke lysten til i feriere i området? Viser dette "utenfrablikket" en utvikling gjennom høsten?

Tidsramma for medieanalysen i dette forprosjektet er perioden fra havariet skjedde og ut 2009. I tillegg til å undersøke problemstillingene over bør medieanalysen være relevant i forhold til fortsettelsen av denne miljøundersøkelsen, særlig som et diskusjonsgrunnlag i forhold befolkningsundersøkelsene og reiselivsanalysen som skal gjøres: Kan mediene tenkes å ha hatt innvirkning på hvordan bruken (friluftsliv, turisme) blir kommende sommer, eller på hvordan folk opplever tilstanden og egnetheten for friluftsliv i sesongen som kommer?

En medieanalyse kan ikke gi konkrete årsak-virkning-svar på hvordan media vil virke eller har virka inn på bruken eller på motivasjonen for å bruke de aktuelle områdene til friluftsliv eller til å feriere i. Vi vil her gjøre rede for hvordan ulike media har presentert konsekvensene av Full City utslippet, og drøfte, vurdere og eventuelt sannsynliggjøre den ene og/eller andre effekten.

5.2 Metode

Havariet var natt til 31. juli 2009, og vårt klarsignal til å abonnere på aviser kom 20. august. Ut i fra kunnskap og forestilling (basert på mediaoppslag) om hvor oljesølet hadde ramma (eller muligens ville ramme), og informasjon om hvilke lokalaviser som har størst nedslagsfelt hvor (Aviskatalogen), så ble det retta fokus mot både søndre Vestfold og kystsonen i Aust- og Vest-Agder, i tillegg til det opplagte: Telemarkskysten. Etter hvert som kunnskapen om påslagsområder ble avklart, har fokuset vært på Telemarkskysten, Brunlanes-området (i Larvik kommune i Vestfold), og delvis Risør i Aust-Agder. Dette er altså rammen for denne mediegjennomgangen, men det er Telemark og Vestfold (Brunlanes) som får størst plass, siden oljepåslagene var klart størst der.

Mediesøket er gjort med litt ulik metodikk. Det er fordi én søke- og leseteknikk ikke kunne tilfredsstille alle behov. Vi skulle også bringe inn et "utenfraperspektiv", altså vurdere nasjonale / regionale vurderinger av tilstand og attraktivitet i "den aktuelle kystsonen". Med dette utvida geografiske perspektivet sikter vi først og fremst til sentrale Østlandsområder og Oslo-avisene og NRK.

Følgende fem aviser ble bestilt i papirversjon for ett halvt år: Østlandsposten (Larvik), Telemarksavisa (Skien), Varden (Skien), Agder-Posten (Arendal) og Fædrelandsvennen (Kristiansand). Disse kom i posten fra 21. august eller 22. august. Senere har vi supplert med ettersendte papirutgaver, avisenes nettsider, komplette pdf-versjoner av papiravisene, samt organiserte medie-/nettsøk og da særlig gjennom Opoint Medieovervåkning. Denne bredden i søkemetoder har vært viktig, for det er ingen enkeltmetode som fullgodt erstatter alle andre. Opoint gir oss tilgang til ca 160 dags-/ukesaviser og ukeblader, samt relevante og tilgjengelige nettsteder for de aktuelle søkeordene. Men Opoint gir oss ikke mulighet til systematisk å søke i en bestemt avis for en tidsperiode; inngangen må være et tema (ord eller ordkombinasjoner) for en fritt valgt tidsperiode for "hele nettet". Men Opoint gjør ikke andre datasøk og papiraviser overflødig, og søk i Opoint kan gjøres med minst to ulike metoder: Søkeprofil og Eksakt tekst.

Vi har valgt å holde oss til Søkeprofil (se nedenfor). De to metodene gir noe ulike resultater, bl.a. har noen avishus/mediakonsern (A-pressen, Schibsted) lagt inn sperrer for hva som er tilgjengelig ved den ene eller andre søkemåten.

Vi har **valgt to søkeprofiler: "Full City"** (som bare inneholder de to ordene) og **"Oljesøl Friluftsliv"**. I søkeprofilen Oljesøl Friluftsliv har vi **kombinert minst ett av disse ordene**: Mølen Krogshavn Steinvika Jomfruland Nevlunghavn Rognstranda Helgeroa Hydrostranda Portør, **med minste ett av disse ordene**: olje oljesøl* oljelense* oljeutslipp* oljeklump* oljefilm* oljekatastrofe* oljelekkasje* oljeskadd*. Dvs. at vi bare kan søke via metoden *Søkeprofil*, og ikke *Eksakt tekst*.

Søkeprofilen griper altså fatt i **stedene** og ikke i friluftsliv og friluftaktiviteter. Det er ikke fordi aktiviteter er valgt bort som mindre viktig enn stedene, men fordi det er et så stort spekter av aktiviteter og mange ord som kan dekke en og samme aktivitet, at det er vanskelig å fange opp friluftsliv, i kombinasjon med navngitte, relevante aktiviteter i en søkeprofil. En fordel med Opoint er at søk med bestemte søkeord/-profil for en valgt periode også kan sammenstilles til statistikk: altså sammenstilling av hvor mange artikler / nettsaker som Opoint finner for den bestemte profilen (temaet). Medieanalysen (neste kapittel) starter med en del statistikk.

Veldig mange av oppslagene har vektlagt ryddeaksjonen, selve havariet, oljevernberedskap generelt og årsak/skyldspørsmålet rundt havariet av "Full City". Dette forprosjektet har ikke som formål å evaluere verken skyldspørsmålet eller kvaliteten ved opprydningsaksjonen, men samtidig er det et poeng at deler av opprenskningsarbeidet/avstengningen fikk direkte konsekvenser for muligheten til å ferdes langs deler av strandstrekningen i en viss periode. Det er videre sannsynlig at måten media vinkler rydde- og renskearbeidet (suksess eller fiasko, mulig eller umulig oppgave) vil/kan virke inn på om leserne (= de potensielle turistene/brukerne) blir fristet til å feriere eller besøke strandperlene på Telemarkskysten.

Vi har ikke prioritert, vektet eller på annen måte tatt hensyn til hvem som kommer til orde i avisene, men først og fremst konsentrert oss om artikler, spalter, annonser, leserinnlegg, ledere osv. som har **relevant stoff i forhold til temaet oljesøl, friluftsområder, friluftsliv og tilhørende brukergrupper**. Derimot har vi lagt vekt på å få frem hvem som snakker gjennom den enkelte reportasje/oppslag (men uten å oppgi navn): Er det en hytteeier, IUA Telemark, en ordfører, en journalist, en fisker osv. Vår datadel, den **kronologiske og fylkesvise gjennomgangen** av aviser/medier, er lagt til hvert sitt **vedlegg**. Her bruker vi mange sitater fra avisene, som blir gjengitt med anførselstegn og kursiv. Dette blir "faktagrunnlaget" og referansen, når vi nedenfor går rett på selve medieanalysen. For Telemark (appendiks 4) lar vi Varden være hovedtalerøret, **som vi altså lar fortelle selve "historien", inkludert opprydningsaksjonen**. Dette er en avis med solid forankring midt i studieområdet, og fordi vi har fått tilgang på den "håndfaste papirversjonen" for alle dagene etter havariet. Det synliggjør tydeligere det visuelle inntrykket av oppslagene (bilder, layout, hvor mange helsider, ...), i tillegg til selve tekstinnholdet. Innholdet i Varden blir supplert med andre Telemarksaviser, der disse utfyller bildet av utslippet, effektene, og ikke minst opplevelsene av tur- og friluftslivsmulighetene i strandsonen. Vestfold og også Aust-Agder blir presenterte i henholdsvis appendiks 5 og 6 siden påslaget av olje var ulikt fordelt, og fordi rednings- og opprenskingsstrategien var noe ulik (eller ble opplevd ulikt) i de tre fylkene. Til slutt har vi appendiks 7 som presenterer riksmedier og Oslo-avisene. Disse fire vedleggene blir altså en database og referanse for selve medieanalysen som følger nedenfor.

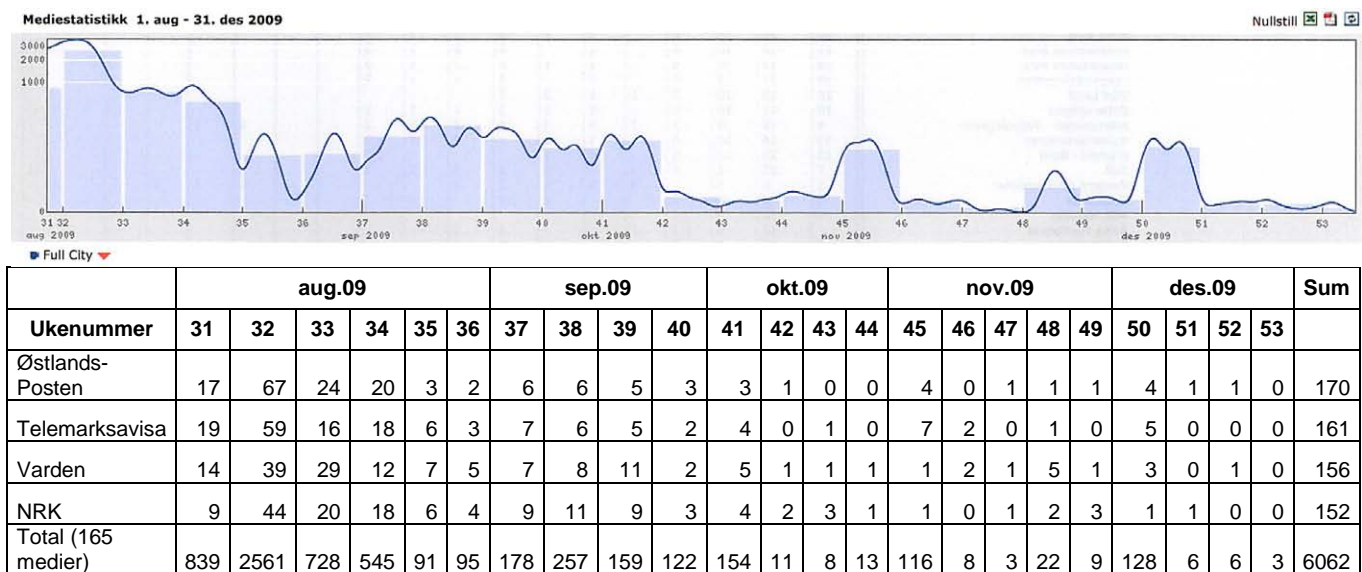
5.3 Medieanalyse

Opoint Monitor Mediestatistikk viser at **søkeprofilen "Full City"** ga totalt 6062 medieoppslag for perioden 1. august til 31. desember 2009. Den klart største dekningen var i uke 32 (3. – 9. august) med 2561 oppslag. Det er avisene Østlands-Posten, Telemarksavisa og Varden, samt NRK som ligger på topp med mellom 150 og 170 oppslag hver (se **figur 13**). Av de store Oslo-avisene ligger Aftenposten lengst oppe (på 59. plass) med 62 oppslag, videre Dagbladet (72).

plass) med 24 oppslag, Dagsavisen med 20 oppslag og VG med 2 oppslag. I alt er 165 medier og nettsider representert. Alt her skjønner vi at ikke alt blir fanga opp i denne statistikken (VG hadde flere enn 2 oppslag, men dette ligger i begrensninger i søketilgangen/-metoden gjennom Opoint – se metodekapitlet).

Blant Aust-Agder avisene så er det Aust-Agder Blad som har flest oppslag i løpet 2009 (og ikke Agderposten som vi hadde valgt ut), men bare med om lag halvparten av det Østlands-Posten har. Aust-Agder Blad ligger på 6. plass (88 oppslag), Tvedestrandsposten like bak, og med Agderposten på 50. plass (71 oppslag). I Vestfold er Østlands-Posten helt dominerende; statistikken viser at Sandfjords Blad og Tønsberg Blad er nede på samme antall oppslag som VG, med 3 oppslag hver.¹⁰

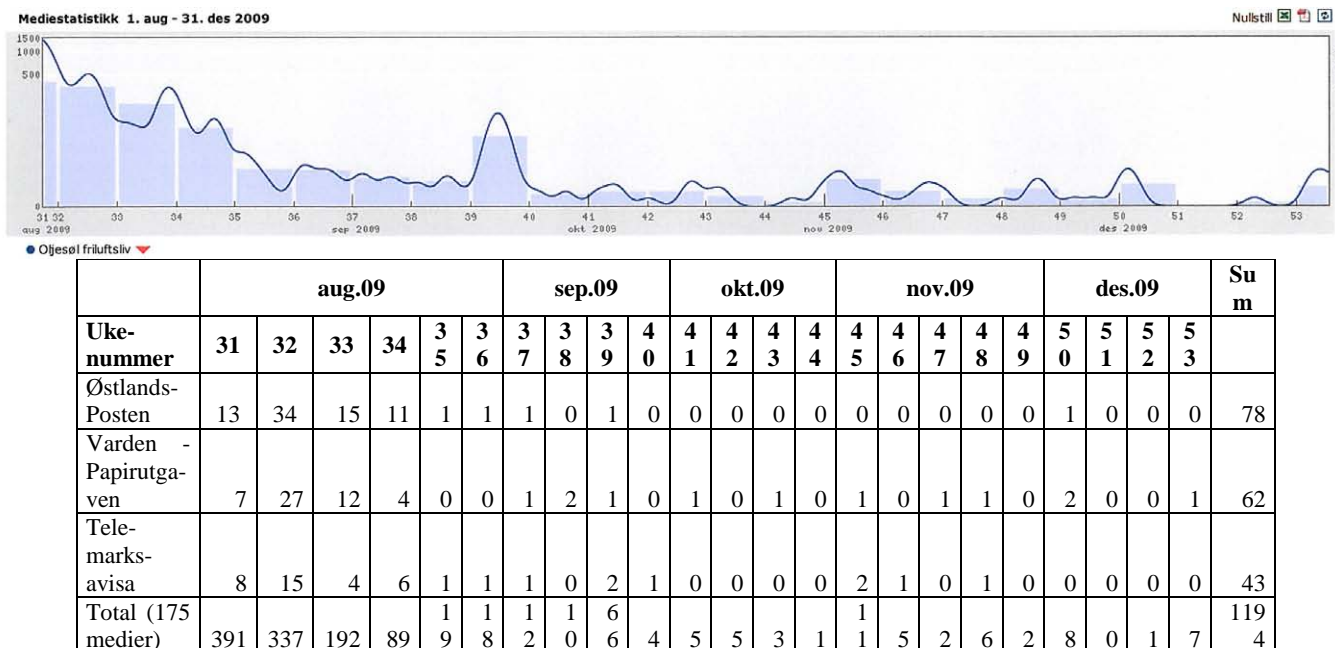
Figur 13: OpointMonitor 1/8-31/12-2009. Søkeprofil "Full City" (både total grafisk presentasjon og utvalgt tabellpresentasjon)

Når vi strammer inn søket til å bli mer relevant for friluftsliv og turisme (profil Oljesøl Friluftsliv) kombinerer vi ulike ord i søket, gjennom en sammenstilling av relevant **stedsnavn og olje*** (se ordkombinasjonene i metodekapitlet). Som vi ser av **figur 14** er det også nå de samme tre avisene som er på topp. Her ligger NRK på 8. plass med 22 oppslag, og blant Osloavisene ligger Aftenposten øverst med 13 oppslag (på 11. plass). VG og Dagbladet har 10 oppslag hver.

¹⁰ Et søk på disse to Vestfold-avisenes egne hjemmesider viser at dette er alt for lave tall. Men søk på avisenes egne hjemmesider viser også at Agder-Posten har langt færre Full City-artikler enn Aust-Agder Posten (slik som Opoint viser), og av Østlandsposten har langt flere FC-artikler enn de to andre Vestfoldsavisene (som også Opoint viser). Altså må en være forsiktig med å tolke Opoints mediestatistikk helt bokstavlig, men de relative forskjellene ser ut til å være ganske troverdige.

Figur 14. OpointMonitor 1/8-31/12-2009. Søkeprofil "Oljesøl Friluftsliv" (både grafisk totalpresentasjon og utvalgt tabellpresentasjon)

Søkeprofilen Oljesøl Friluftsliv gir ca 20 % av antall oppslag (1194) sammenligna med søkeprofilen Full City (6062). Det illustrerer at avisene/mediene i hovedsak har hatt andre "Full City"-fokus enn på de navngitte viktige friluftsområdene i influensområdet som vi konsentrerer oss om. Det være seg oljevernberedskap, skyldspørsmålet, oljen i valgkampen, opprensning, fuglevasking, naturvern, informasjon osv. For eksempel er det påfallende mange nordnorske aviser med tilslag på søkeordet "Full City". Det er sannsynligvis fordi havariet satte ny fart i diskusjonen om oljeaktivitet utenfor Lofoten-Vesterålen. Åtte av de 20 mediene som ligger øverst på Opoints mediestatistikk (søkeprofil Full City) er nordnorske, og Lofotposten ligger øverst av disse, på 7. plass. Det er også opplagt at mange relevante friluftslivsoppslag ikke blir fanga opp av profilen Oljesøl Friluftsliv, siden selve profilen har stedene i fokus og ikke friluftslivsaktivitetene (se metodekapitlet). De fleste stedene er viktige friluftslivsområder og fokuset på disse bør derfor kunne si noe om fokuset friluftsliv hadde i medias framstilling av havariet. For eksempel er det mange bilder i billedserien (55 bilder, med overskrift "Se oljesølet langs kysten") som NRK Østafjells har lagt ut

(<http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostafjells/1.6716108>) som er relevant for friluftsliv og turisme, men ganske få bilder har billedtekst som sier noe om hvor det er tatt.

Men det er grunn til å merke seg at det største tilslaget på søkeprofilen Oljesøl Friluftsliv var i uke 31 (dvs. de to første dagene etter havariet, 1. og 2. august). Det betyr at avisene/mediene hadde et umiddelbart sterkt geografisk fokus (i form av reportasjer om populære strender og feriemål) når havariet og de første oljepåslagene var et faktum.

5.4 Ulike mediefaser: Fra oljeutslipp, gjennom opprensning og fram til senhøstes/vinteren 2009-10.

I denne gjennomgangen inkluderer vi noen fylkesvise særpreg og betraktninger, og redegjør til slutt for Oslo-mediers beskrivelse av båthavariet, som representant for et utenfra-blikk på den aktuelle kystsonen. Men kjernepresentasjonen dreier seg om Telemarksavisene Varden og Telemarksavisa (TA) og Østlands-posten i Vestfold. Aust-Agder får mindre oppmerksomhet.

Selv om vi presenterer dette som faser i mediepresentasjonen, så er det ikke snakk om skarpe knekkpunkt eller skiller mellom fasene; det er gradvise overganger, og mange temaer er også

tilbakevendende. Og vi minner om igjen: Denne gjennomgangen og analysen er vårt bilde av hvordan mediene har framstilt og formidla situasjonen rundt Full City havariet og utviklinga etter denne – det er ikke en faktisk beskrivelse av aktørene, opprensinga med mer.

Den første tida etter havariet er avisene/mediene preget av dramatiske og store oppslag. Avisa Varden bruker *"Oljekatastrofen"* som topptekst for sine mange helsides oppslag de følgende ukene. Det samme gjør Telemarksavisa og Østlands-Posten. (Topptekst vil si en "overskrift" for hele avissida, og ikke for en enkelt artikkel).

5.4.1 Fase 1: "Den akutte fasen"

Dette er en fase som varer ca to uker, og som er preget av **den umiddelbare sjokkreaksjonen** når oljen slår på land og store ord som "katastrofe" og "tragedie" blir brukt, med store bokstaver. Vi får de sterke følelsesreaksjonene, med sorg og sinne. Den utvikler seg ganske fort til en **frustrasjonsfase**; mange uttrykker at de ikke forstår prioriteringene i redningsarbeidet, lenser kommer for seint på plass, og folk får selv ikke delta i arbeidsinnsatsen for å renske opp i sine nære og kjære kystområder. Friluftsområdene og "der folk bor" må vente. Naturvernområder, sjøfugl og den profesjonelle innsatsen har prioritet.

5.4.1.1 Fase 1a: "Katastrofen". Oljepåslag, sorg og sinne

Når store ulykker inntreffer vil media alltid være **fokusert på dramatikk** de første dagene. Dette var tilfelle også i forbindelse med Full City havariet. Overskrifter som *"Dette kan bli langvarig"* (TA lørdag 1. august) og *"Olje langs hele kysten"* (Varden mandag 3. august), kombinert med uttalelser om at situasjonen nå (mandag) er mye verre enn på fredag, gir et **pessimistisk bilde**. Det var umiddelbare oljepåslag på viktige strandområder allerede fredag 31. juli (Krogshavn og Steinvika) – *"den friske havlufta var søkk vekk"*. Mandag er "ikoner" som Jomfruland og Stråholmen ramma, og det er meldt om olje så langt sør som til Grimstad. Kystverket melder at selve utslippet fra Full City er stanset, men båten er ikke tømt, og det er mye olje på sjøen. Og ikke minst: det er *"kanskje tusentalls (fritids-)båter"* i områdene rundt Kragerø. Båtenes behov for å flytte seg, møter myndighetenes behov for å begrense båttrafikken (unngå oljen på sjøen, lenser stenger for båtene ...). Uttalelser som: *"Det kommer til å ta år før folk kan bade i Krogshavn igjen"* (Varden samme dag), forsterker det pessimistiske preget.

Når det gjelder **oljevernet og den offentlige innsatsen**, så ble den tidlig og sterkt kritisert i media i Larvik og i Kragerø. I media ble denne kritikken formidlet som anklager, innlegg og motsvar. Mange avisartikler fokuserte på prioriteringer i innsatsen (i den tidlige fasen), lenser som kom for seint på plass, mangel på informasjon, innmelding av påslag som ikke blir registrert, frivillige som hadde meldt seg, men som ikke fikk tilbakemelding, likegyldighet til å benytte lokalkjente med innsatsvilje, osv. Kragerø Blad Vestmar 18. august formidlet at formannskapet i Kragerø kom med krav om en uavhengig gransking av Kystverket og aksjonsledelsens opptrøden i den første tida, og en representant for Nevlunghavn Vel og driveren av Oddane Sand Camping *"raser mot oljevernet"* (Østlands-Posten 3. august). Langs Brunlaneskyen går kritikken på at folk og bruksområder ikke blir prioritert, mens **naturvernområder blir prioritert**. Og dette blir også erklært fra IUA Vestfold: *"Folkene våre jobber på spreng. Men til nå har alt personellet konsentrert seg om naturvernområdene, som Mølen. Det har vært førsteprioritet for oss"* (Østlands-Posten, samme dag). Kritikken går ikke nødvendigvis på IUA Vestfold, men på *"myndighetenes amatørmessige oljeberedskap"*, når en *"ikke rekker å verne viktig kystlinje før det er for seint"*. Da blir det opprenskingsbehov i stedet for å forhindre oljepåslag. Og 5. august (Østlands-Posten): Beboere i Nevlunghavn mener de har tatt hele "oljestøyten" for Vestfold og føler seg oversett på flere måter. Et interessant oppslag i balansen naturvern - friluftsliv står i Østlands-Posten (3. august); surferne som bruker Saltstein som sin surfeperle lever i fare for å bli utestengt derfra pga. fugleinteressene knyttet til Mølen fuglefredningsområde. Men nå stiller de mannsterke opp for å få strendene på Saltstein rene igjen: *"Jeg håper folk nå skjønner at det er andre ting enn surfere som er den reelle trusselen overfor fuglelivet på Saltstein"*.

5.4.1.2 Fase 1b. Frustrasjon. Vilje, risiko og håp

I Telemark er det et krafttak på Stråholmen: *"Miljøverdiene på Stråholmen er av Fylkesmannen vurdert så høye at dette ene området alene nesten overskygger summen av de andre områdene som er rammet av oljekatastrofen"* (Kragerø Blad Vestmar 11. august). Men den prioriteringen ser ut til å være lite kritisert i Telemarksavisene. Agderposten melder 12. august at *"Kystverket prioriterer opprydding i naturvernområder etter Full City-katastrofen. Grimstad er hardt rammet"*.

Ganske fort har avisene oppslag med direkte **informasjon** til ulike deler av publikum: Fastboende og hytteiere, båtfolket, turfolk, hundeeiere. Delvis er det artikkelstoff der for eksempel aksjonsledelsen ber, anbefaler eller påbyr/forbyr. Eller det er invitasjon til møter, og annonseaktige informasjonsspalter (*"Dette kan du gjøre"*) kombinert med gode råd (varsling av påslag, melde seg som frivillig, hvordan oppføre seg for ikke å komme i kontakt med oljen, hva du skal gjøre når du har fått olje på deg...). Noe av denne informasjonen etterlater nok også en **utrygghet**; er oljen giftig, eller hvor giftig, kan en spise sjømat fra det aktuelle området (*"kostholdsråd etter oljesøl"* i Varden 7. august), hva om hunden får olje på seg, kan en bade i sjøen, er badevannet godkjent av laboratorier? Lederen i Norges Miljøvernforbund advarer: *"Dette er giftige saker. Jeg ville i hvert fall ventet ett år med å bade på områder som er rammet av dette oljesølet"* (Østlands-Posten 3. august). Og 8. august informerer ØP om *"...en førstehjelpsstasjon som kan betjene eventuelle turgåere som har kommet i kontakt med oljen"*.

Det vi kaller **"informasjon"** kan være **tveegget**: den tilfredsstiller et stort behov for opplysninger om det forferdelige som har skjedd, og foreslår eller påbyr hvordan hver og en av oss bør/kan/skal handle. Men "informasjon" kan også forsterke en frykt og usikkerhet som egne kroppsopplevelser (ikke minst lukt og syn) alt har satt i gang. Er strendene med oljepåslag en risikosone? Ev. hva slag risiko? Et bilde i Østlands-Posten 8. august har et grotesk, men kanskje like mye et befriende budskap(?): En av de frivillige i full vernedrakt har lagt seg på rygg i oljepølen. Bildet har inngangsteksten *"Svart humor"*. For det er ikke alle avisbilder av oljepåslag som klarer å vise hvor "svart og klissete" det egentlig er. Men dette bildet gjør det, og endatil med humor. Det er like visuelt tydelig som en oljesvart sjøfugl, men med nesten omvendt budskap. Som politisk redaktør i Dagbladet skriver 3. august: *"Ett bilde av en oljesvart fugl sier mer enn tusen kalkyler"*. Og slike fuglebilder var det mange av, i "alle" aviser og nettmedier. Bildet av den oljebadende frivillige (som sikkert oppfører seg mot alle instruksjoner og forskrifter, og som kanskje risikerer egen helse?) er like oljesvart som det av ærfuglen og samtidig er bildet fullt av det nesten motsatte: av håp. Det sier liksom: Dette ordner vi opp i, vi er godt i gang, vi vil hjelpe til, og vi gjør det beste ut av det.

Bilde på side 7 i Østlandsposten lørdag 8. august, med tekst: **"Svart humor:** I det beksvarte, klisse-te oljeinfernoet utenfor Oddane Fort så YY sitt snitt til å sprite opp stemningen litt - med et bad". (Foto: Andreas Berge)

På grunn av gangen i opprydningsaksjonen og rutiner rundt dette **tar det tid før de frivillige, beboere og hytteeiere får lov til å bidra slik mange ønsker**, og det er til frustrasjon og irritasjon når oljen og arbeidsoppgavene ligger "utenfor hytteveggen" (TA i en reportasje fra Rognsfjorden 7. august): *"Flere meter oppe på stranda ved hyttefeltet ligger det et tykt, seigt oljebel-te"*. Det går ikke an å feriere der lenger, opprensinga er ikke i gang, og hytteeierne får ikke lov til å gjøre noe. I Varden samme dag blir overgangen til frivillig innsats omtalt; rundt 400 har meldt seg og i helga *"slippes mellom 70 og 100 løs på oljen"* på Jomfruland, Stråholmen og i Krogshavn. Men de skal først få opplæring.

Det gikk ikke lang tid før avisene kom med **optimisme og gledesmeldinger**. Telemarksavisa har allerede 4. august en reportasje om ulykka utenfor Fedje i 2007, der 370 tonn olje lakk ut, og der ble *"Oljespor borte etter ett år"*, og *"... erfaringene gir håp"*. Samme dag melder Varden at både Langesund Fiskefestival og Trebåtfestivalen i Risør vil bli avvikla kommende helg; en ber bare folk være obs pga. utlagte lenser og stengte sund (og mandagen meldes det om to vellykka festivaler i Langesund, Fiskefestivalen og Skjærgårdsgospel). Og en annen overskrift: *"Neste badesesong reddet"* – vi vil klare å rydde opp slik at det blir bra til års. Innsatsen til Heimevernet får kraftig ros (Varden 6. og 10. august). Og 8. august melder samme avis (og IUA) at det er bare å nyte sommeren: *"Langs det meste av telemarkskysten kan man bade. ... Men man bør ta en kikk på kartet til Kystverket om man skal med båt langs kysten"*. Den 10. august er dagen for enda mer ros: I tillegg til Heimevernets fysiske innsats får IUA Telemark solid ros (på lederplass) for tydelighet og god informasjonsinnsats.

Og lederen for IUA Telemark er nå *"forsiktig optimist"*, stadig flere steder er grovsanert, men en har ennå ikke full kontroll. Full City er ikke tømt for olje og det flyter stadig olje langs kysten. En er stadig i **"den akutte fasen"** (10. august). Dagen etter kommer meldingen om at Heimevernet skal trekke seg ut. Det gir skuffelse og frustrasjon, og IUA melder gjennom media at de sliter med å mobilisere de frivillige *"fra navneliste til innsats"*. Men først har Heimevernet og WWF en siste storinnsats på Stråholmen. Fredag 14. august melder Varden at det er fjerna 30 tonn olje og tilsølt tang fra Stråholmen og Fylkesmannen melder at trekkfuglene i september trygt kan mellomlande.

Lederen for IUA Aust-Agder sier (i Agderposten 14. august) at renskeaksjonen så langt har kosta 1 million i Aust-Agder, men at kostnaden nok vil bli dobla før en er ferdig. *"Han understreker at **Aust-Agder er lett rammet** sammenliknet med Telemark og Vestfold. Og Kystverket melder om at det per 10. august var samlet opp totalt 371 kubikkmeter olje. I Aust-Agder er det tatt opp 0,15 kubikkmeter oljeinfisert masse og 3,21 kubikkmeter oljeemulsjon".* Disse tallene sier det meste om forskjellen mellom fylkene.

Lørdag 15. august Full City er tømt for olje, og skal snart flyttes. Men Telemarksavisa melder at **lensene rundt havaristen har slitt seg** i uværet og at et oljeflak er på flyt mot Steinvika. Kystverket melder at de har kontroll og at det dreier seg om små mengder tyntflytende "blueshine". I påfølgende nettkommentarer i TA får Kystverket og oljevernberedskapen kritikk.

5.4.1.3 Kort oppsummering

Fase 1 var ikke en oversiktlig fase som gikk fra "katastrofe" til "kontroll" med hensyn til fokus i media. Det har vært en fase med en enorm profesjonell arbeidsinnsats med vekt på fugl og verneområder, som har fått mye ros, og mye kritikk i avisene. Det er formidla mye informasjon – til forståelse og til noe misforståelse, til klargjøring og til noe utrygghet. Og det er mye som har måttet finne sin form undervegs. Befolkning, reiselivsaktører, hytteiere og turister har uttrykt både irritasjon, frustrasjon, utålmodighet og toleranse, og det har vært formidlet både sinne, frykt, frimodighet og optimisme gjennom media. Gjennom variasjonen i oppslag har sannsynligvis denne første fasen framstått som en uryddig fase, noen vil kanskje si kaotisk fase. Men det har vært et kaos med retning og framdrift, kanskje fra oppgitt håpløshet (for mange) til håpefull optimisme – også på vegne av friluftslivsområdene og -mulighetene – selv om friluftslivsområdene har vært erklært (fra aksjonsledelsen i avisene) som mindre prioritert enn naturvernområdene.

5.4.2 Fase 2: Frivillig grovrensking. Full City dras av skjæret

Spenning, frustrasjon, avventende optimisme; og glede?

Mandag 17. august skal **Full City dras av skjæret** og slepes inn til Nato-kaia ved Ekstrand i Bamble. Varden melder om lokalbefolkningens frykt for nye utslipp, og fra Helgeroa følger bl.a. havnevesenet og skjærgårdstjenesten spent med. Helgeroa har sluppet unna så langt, men i helga var det uvær og det ble funnet lenserester og noe olje på land (Østland-Posten, 17. august). TA melder denne dagen at *"strendene ble sorte igjen"* i helga, i Krogshavn og Steinvika. Men det er snakk om tyntflytende olje, og Kystverket kaller det et minimalt utslipp og mener de har full kontroll. Ved Ekstrand (der Full City nå skal ligge) er en spent; en viktig badeplass ligger like ved, og denne har fått enda mer besøk etter at Krogshavn ble stengt (Varden samme dag): Oljeutslipp her *"ville rett og slett vært en skandale"*, sier en som bor like i nærheten. Dagen etter melder Varden at slepet gikk bra, og at det ikke er meldt om nye lekkasjer av betydning. TA melder imidlertid om et nytt påslag av olje ved Hydrostranda og Rognstranda etter slepet, men det er ikke stort. Aksjonslederen ved fuglevaskeriet benytter media til å be folk melde seg til manngårdshjelp, for det skal lite olje til for å skade fuglene. Dette utløser igjen kritiske nettkommentarer: Flere sier de har meldt seg som frivillige, *"men ennå har jeg ikke hørt et pip fra dere"*.

Som nevnt før: Det er nå formannskapet i Kragerø krever full granskning av Kystverket og aksjonsledelsen (for prioriteringene, dårlig informasjon og innsatsen første tida etter havariet). I avisene kommer det motsvar og forklaring fra IUA Telemark. Og nettkommentarer i Telemarksavisa (19. august) støtter Kystverket og aksjonsledelsen og mener mye av kritikken kommer i form av *"usaklige og ukyndige"* kommentarer. En annen gir full støtte til formannskapet i Kragerø.

Avisene formidler at eierne av **båter som har fått olje på seg** må melde inn behovet; de vil få gratis rens hos godkjente kyndige firma. I Telemark er 260 båter innmeldt, i Larvik er ett firma

godkjent og regner med å få inn rundt 100 båter. Det kan være en omfattende rense- og reparasjonsjobb, som eierne ikke skal drive med på egenhånd.

Resten av august får den **frivillige (men betalte) opprenskingsinnsatsen** mye omtale og mye ros, særlig i Telemarksavisene. Heimevernet har avslutta sitt gode og omfattende arbeid, organisasjonene (WWF og andre) får ros, ikke minst fordi de hadde kyndig mannskap å sette inn da havariet kom, og gjorde det. Og nå er de frivillige, sammen kommuneansatte (fra hele Telemark) i full sving. 20. august melder Varden: *"I går var det rensing i Steinvika, Krogshavn, Såstein, Hafsund og øya Skrue. Og også på Siktesøya – som er eneste oljepåslaget i Porsgrunn kommune. En inspeksjon på Såstein tirsdag gjorde oss ikke så bekymret som før. Den øya er mindre rammet enn vi trodde,"* melder en fra aksjonsledelsen. Og neste dag: Det frivillige opprenskingsarbeidet er kommet i en ny fase. 700 har meldt seg, men mange vil bare jobbe en til to dager. Det krever mer og annen organisering, og mye ressurser på opplæring, melder IUA Telemark i Varden. Og en oppsummering viser at frivillige har nedlagt 9200 timer, og Forsvaret nesten 3000 dagsverk. *"Og så langt er ingen skader innmeldt..."*. 25. august blir igjen de frivillige portrettert og beskrevet i Varden: Mekanisk trommelrensing i Steinvika, og kjemisk rensing i Krogshavn. Steinvika *"er et viktig friluftslområde for Bamble. Når vi satser så mye her håper vi at det verdifulle området kan brukes igjen til sommeren"*, sier to fra IUA og Kystverket.

En liten notis 22. august (Varden) melder at i går ble **lensene** som har stengt fjorder og sund på Telemarkskysten fjernet. *"Unntaket er ett innløp til Åbyfjorden. Ved Steinvika, Rognstranda og Krogshavn vil det fortsatt ligge lenser til beskyttelse, melder aksjonsledelsen"*.

Bør det være **ærfugljakt** til høsten eller ikke? Det er ulike synspunkter internt i Bamble jeger og fisk (Varden, 21 og 22. august), mens Telemark Jeger og Fisk og WWF er negative/skeptiske til jakt.

Folk blir avvist på visse friluftsområder:

Dette ser ut til å bli godtatt ved Krogshavn og Steinvika (Varden 17. august), men vekker irritasjon på Mølen (24. august): Hovedoverskrift på framsida av Østlands-Posten: *"Irritert over sperringer på kyststien. Turgåerne blir stoppet på Mølen"*. Og videre: *"Vi må akseptere begrensinger, men det kan ikke være nødvendig å sperre kyststien på "rene" områder, sier turfolket"*. Ledelsen i IUA Vestfold vil se over sperresystemet igjen og fjerne eventuelle unødvendige sperrer. Og nettkommentarer dagene etter: Respekter opprenskningsjobben som blir gjort!

Kulturgleder:

Kulturarrangementet "Ved havet" ble avvikla i helga, omorganisert (Steinvika stengt, mm), men avlyse? Nei, i følge avisen tenkte de aldri på det (overskrift: *"I kamp mot uvær og olje"*, Varden 17. august). Og noen dager seinere (22. august) skriver Varden om den 8. Kystkulturuka som skal starte 8. september i Langesund: *"...Kystlaget er initiativtaker til uka som skal fortelle Grenlandsfolk at den virkelige gamle historien vår dreier seg ikke om industrien på Herøya, men om livet på og ved havet"*. Og den 27. august setter Varden Krogshavn inn i den store musikk-kulturelle ramma: To uker før Full City havariet, gikk *"årets konsertopplevelse i Telemark"* (Telemarksavisa, 16. juli) av stabelen i Krogshavn: 11.000 mennesker opplevde Leonard Cohen, Sivert Høyem og Vamp. Dagens oppslag i Varden dreier seg om utsiktene og planene: *"Vi ønsker å få til en Krogshavn-konsert hvert år. Gjerne over to dager"*.

Vi er kommet til 1. september og Telemarksavisa har to helsider og hovedoppslag på framsida om hvor vellykket og raskt opprenskningen har gått: ***"Ikke til å kjenne igjen to uker etter"***, sier hotelldirektøren ved Langesund Bad om situasjonen i **Krogshavn og Steinvika**. IUA Telemark melder at grovsaneringen nærmer seg slutten (Varden) mens TA melder at *"grovrensingen nå er ferdig"*. Den skal avløses av finsanering, men en sliter en del med høytrykksvaskutstyret. Analyseresultater begynner å komme: NRK Sørlandet melder 3. september *"Resultatet av alle oljeprøvene tatt langs kysten av Agder er ferdig analysert"*, ... og alt stammer fra Full City. Og sjømaten igjen: NIFES (Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning) har vurdert analyseresultatene av fisk, krabbe og skjell fra området rundet forliset: *"Analysene viser liten effekt"*

på fisk og krabbe, men påvirkning på skjell. Publikum bør begrense inntaket av skjell, snegler og krabbe i området (Varden 9. september).

5.4.2.1 Kort oppsummering

Denne perioden har media først og fremst tatt for seg den frivillige opprenskningsinnsatsen, og resultatene av innsatsen blir mer og mer positivt synlige, også i friluftsområdene. Men det er en stor organisatorisk utfordring å få det frivillige arbeidet til å gli på en trygg (for de frivillige) og effektiv måte. Lenser blir etter hvert fjerna og båtfolket får bedre forhold, og tilsølte båter blir vaska profesjonelt og med forsikringsdekning. Visse turstier nær oljepåslag og populære strandområder der det foregår renskearbeid er avstengt for publikum. Avisene synliggjør at dette blir forstått av mange (Krogshavn og Steinvika) og kritisert av andre (Mølen). Og IUA Telemark sa alt 8. august (i Varden) at det er bare å bade der det ikke har vært påslag. Media synliggjør ulike gruppers ståsted. Jegerne er spente på om det blir ærfugljakt og det er ulike synspunkter, også innad i jegermiljøene. Kulturoptimismen er på plass (Krogshavn, Lange-sund) og en ser både bakover på sommerens suksess og framover til nye arrangementer. I månedsskiftet august/september blir situasjonen i Krogshavn og Steinvika rost av lokal hotell-direktør; innsatsen de siste to ukene har gjort underverker, men områdene er stadig avstengt for publikum. Det er ingen tvil om at optimismen har godt tak.

5.4.3 Fase 3: Finrensking. Full City til Göteborg.

Lettelse, oppsummering og håp om vinterstormer

Vil stor innsats og naturens hjelp gi et godt omdømme og en "normal" strandsituasjon neste sesong? 14. september blir Full City slept vekk fra NATO-kaia, ut Helgeroa-fjorden og i retning Göteborg. Og det gikk bra. Det er **lettelse i aksjonsledelsen og tid for oppsummering** (Varden dagen etter): *"Per i dag har vi brukt ... om lag 25 årsverk... Vi ligger nå an til å avslutte oljeaksjonen i god tid før opprinnelig tidsplan. Kanskje alt i slutten av november".* Informasjonssjefen i oljeaksjonen sier: *"Folk fra andre landsdeler som deltok skrøt av området og kunne tenke seg å komme som turist. Og det har vært økning i overnatting på hoteller og cateringvirksomheten har fått oppsving. De som tapte noe, er butikker som sier sesongen stoppet et par uker før tida på grunn av dette".*

I Aust-Agder har allerede Agderposten meldt (11. september): *"Kysten er endelig fri for olje".* Kystverket har *"gjennomført sluttbefaring i **Aust-Agder...**, og alle områder med oljepåslag i Grimstad, Arendal, Tvedestrand og Risør er nå **friskmeldt**".* Det er lagt ned halvannet årsverk og kostnaden er 2,2 millioner kroner.

Direktoratet for naturforvaltning har avlyst **ærfugljakta** denne høsten, for Telemarkskysten og for Larvik og Risør (NRK Telemark 22/9), fordi antallet døde fugler pga. oljen nok utgjør et normalt årlig jaktuttak.

Den 22. september (Varden) er redningsaksjonen og lederen for IUA Telemark igjen på banen. De *"Takker de frivillige og været"* (overskrift). Han beskriver også omfanget: *"I alt er 700 tonn olje og tilgriset masse tatt opp. 77 kilometer kystlinje fra Mandal til Stavern ble tilgriset. **Men det som ble tilgriset er bare ca. fem prosent av kystlinjen i Telemark.** ... Jobben er ennå ikke ferdig. Lederen for IUA Telemark regner med at ryddemannskapene må gå løs på den med ny frisk kommende vår."*

Tre dager etter meldes det om stadig **frivillig innsats** i fjæra: *"Hver eneste dag er det 25 mennesker i sving med å rydde opp. 1. desember tas det vinterferie i opprydningen, og rundt påsketider skal en ny beredskap være på plass. Nå hjelper vi naturen til det punktet der den selv kan ta over",* sier operativ leder i IUA Telemark.

Ordføreren i Bamble (Varden 22. september): *"Hva gjør dette havariet med miljøryktet til Bamble og Telemark?"* Ordføreren er *"ikke sikker på om det er noe negativt i det hele tatt. Sna-*

rere tror han framvisningen i media av den fine kysten og lokalbefolkningens engasjement og innsats for å rydde opp i oljesølet vil være **god turistreklame**".

I oktober bryter turgåere politisperringer i Steinvika og Krogshavn. Planen er at områdene skal få hvile til påske, slik at høststormene får rensket det gjenværende på naturlig vis. Men 4. november melder likevel Varden: *"Nå er atter **Krogshavn og Steinvika åpne for folk**, men litt olje er igjen tre måneder etter havariet av Full City"*. Og en siste selvevaluering fra aksjonsledelsen: *"Vi avviser kritikken av at lensene ikke kom fort nok ut første dagen. Det handlet om liv og helse, så det lot seg ikke gjøre, sa havnesjef XX. Derimot var han atskillig mindre stolt av håndteringen av alle de frivillige som meldte seg etter oljeutslippet"*. Operativ leder for aksjonen sier: *"Vi hadde over 700 på liste og over 1.000 antakelig som ville stille, men vi hadde ikke apparat til å ta imot alle"*.

I slutten av november melder mange aviser at **Full City-aksjonen tar vinterpause**. I Telemarksavisa 27. november blir aksjonen både oppsummert og vurdert, sett fra aksjonsledelsens side. 800 tonn olje og oljeemulsjon er tatt opp fra strender i Telemark, Vestfold og Aust-Agder. **Nå håper en på at vinteren vil gi "mange stormfulle dager og netter som kan medvirke til å vaske bort mesteparten av restene av olje fra skjærgården vår"**. Planen er å starte igjen i midten av mars, *"både til strandrensing og til spyling av private brygger. Vi har som mål at i juni neste år skal Telemarkskysten være like ren som før 31. juli 2009"*. NRK Buskerud 1. januar 2010: *"Hendelsene vi husker"*. I Telemark er Full City-havariet nevnt først blant tre-på-topp hendelsene, men i Vestfold er ikke Full City blant de tre-på-topp.

5.4.3.1 Kort oppsummering

Opprenskingsarbeidet i Telemark og Vestfold vekker oppsikt, og både innsatsen og resultatene blir rost i avisene. Ordføreren i Bamble tror dette virker mer positivt enn negativt på hvordan folk vil vurdere Telemarkskysten framover. Krogshavn og Steinvika blir åpna for bruk igjen (men badesesongen er jo over). Når aksjonen tar vinterpause er det ennå synlig olje igjen, men en håper at høst- og vinterværet vil fortsette finrenskingen. Til våren skal en fortsette arbeidet med både strandrens og spyling av private brygger.

5.5 Oslo-avisene: Utenfra-perspektivet

Den 1. august er det like dramatiske oppslag i Oslo-avisene som i de lokale avisene. Aftenposten melder: **"Kan true hele sørlandskysten"**, og fortsetter med ingressen: **"Oljekatastrofen er en av de verste ulykkene som har rammet sjøfugl og friluftsliv i nyere norsk historie, sier Direktoratet for naturforvaltning"**. Både Aftenposten og TV2 formidler den lokale kritikken av at det tok så lang tid før oljelensene var på plass. Tregheten har gått særlig utover områdene utenfor Langesund Bad, og etter 12 timer var *"... allerede hele området ødelagt"*, sier eieren til TV2.

3. august skriver VG: **"Oljen har nådd Grimstad"** (overskrift) fulgt opp av et kart. Det er stadig å finne på følgende nettside (april 2010):

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=556068>. Det er vel verdt å kommentere både **VG og Aftenpostens bruk av kart** disse første dagene. **De gir inntrykk av at kysten er svart av olje**, og for kartet i VG sin del: svart fra Stavern til sør for Grimstad. Se også kartet fra Aftenposten 4. august, som ligger på denne nettsiden:

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article3199248.ece>. Både Aftenposten (3. august) og VG (4. august) har reportasjer som refererer til samme fagkilde (en seniorforsker i NIVA), og med ganske ulik vinkling: Aftenposten dramatiserer og VG avdramatiserer hendelsen. Aftenposten siterer forskeren slik: *"De spesielle rullesteinstrendene som nå er rammet av oljesøl fra havaristen «Full City», gjør at oljen blir liggende ti år lengre enn på andre strender"*. Artikkelen har fokus på konsekvenser for naturen og en **sammenligner med utslippet fra Exxon Valdez**: *"Exxon Valdez"-ulykken, som skjedde 24. mars 1989 utenfor Alaska, er den største olje-*

katastrofen i USAs historie. Opptil 35000 tonn råolje lekket ut. – Men utslippet fra «Full City» er mye mindre enn fra «Exxon Valdez»? – Ja, men det er ikke nødvendigvis stor sammenheng mellom størrelsen på spillet og konsekvensene for naturen. Ettersom dette er et raområde fra istiden, med mange rullesteinsstrender, så kan de områdene som nå er rammet i Norge, bli like hardt rammet som det deler av Alaska ble av «Exxon Valdez»-ulykken. VG siterer den samme seniorforskeren slik: *”Dette er **ingen miljøkatastrofe**, ... ser mye verre ut enn det virkelig er”*.

Bruken av ordet katastrofe skyldes uvitenhet. *”Olje er et naturlig stoff som brytes ned i naturen. Tilgrisingen er naturligvis et lokalt og regionalt problem. Fiskere, fastboende og hytteboere opplever dette som tragisk, men dette er ingen miljøkatastrofe”*. Han understreker imidlertid at rullesteinsforholdene gjør at det kan ta 15 år før *”naturen er tilbake til det normale”*. Lederen i Miljøvernforbundet mener vannforskeren *”bommer totalt”* når han ikke vil kalle dette en miljøkatastrofe.

En viss avdramatisering i Aftenposten kommer allerede 6. august: Overskrifta er *”13 spørsmål og svar om ”Full City”*, og flere av spørsmålene/svarene er aktuelle for friluftsliv og turister. Det er stort sett et positivt budskap: Det er OK å spise sjømat, så lenge man holder seg borte fra det sentrale utslipps-/påslagsområdet. Det er ikke farlig å bade om man ikke kommer i direkte kontakt med oljen, men *”det vil nok ikke være bademuligheter i de sentrale utslippsområdene i Grenland i 2009. Men neste vår og sommer vil det nok ikke være noe problem. Langs Agderkysten er det ingen problem med bading verken nå, senere i høst eller neste år”*. Også Dagbladet har en avdramatiserende overskrift denne dagen: **”Langt mindre skader enn først antatt”**.

Hva med **markedsverdien på fritidseiendommer** i området? *”Oljesølet bremser hyttesalget”* (Aftenposten og E24 3. august), men intervjuet er mer en drøfting omkring salg, priser, muligheter, dempingseffekt osv. Og et annet eksempel: *”Eiendomsmekler XX anbefaler folk med hytter nær oljesølet i Langesund om å vente med å selge”*. Et resonnement som følger, er *”at oljekatastrofen kan føre til at området igjen får et dårlig miljørykte”* (NRK Telemark 12. august). Også riksmediene har de samme drøftingene som de lokale avisene, om eventuelle **risikoer**: Er fisk, skalldyr og krabber giftige? Er oljen giftig? Er det farlig å bade? Dette både tidlig (uke 32) og senere (uke 37). Men VG forteller om en 62-åring og barnebarnet som *”Gir blaffen i oljesølet og bader likevel”* (7. august).

Omfanget av oljepåslag blir meldt i Aftenposten 14. august: 120 km¹¹ strandlinje av totalt 1900 km er *”berørt”*, fordelt på 180 steder, og 17. august blir den fantastiske ryddeaksjonen kommentert på lederplass i Aftenposten. Den 25. august melder NRK Telemark at *”Fem prosent av kysten er tilgriset”*. Dette viser et ganske annet omfang enn det visuelle preget av oljesøl som de to nevnte kartene som VG og Aftenposten presenterte 3. og 4. august. Dagbladet (23. august) har sendt et fototeam til området, og de *”frykter det verste”*. Naturfotografen melder: *”Jeg ble så glad over å se hvor vellykket ryddeaksjonen har vært hittil”*. Og han er også glad for bestemmelsen om å vaske sjøfugl, i stedet for å avlive.

En stor reportasje i Dagbladet (Magasinet 8. september) har overskrift: **”Økosystemene ikke så sårbare som vi tror”**. En ekspertgruppe fra Yale-universitetet uttaler seg om påvirkning av ulike økosystemer, og Full City blir brukt som ett eksempel. De har sett på forskningsrapporter fra 1910 og fram til i dag: *”Marine økosystemer på havbunnen kommer seg raskest”*.

I slutten av november melder flere riksmedier (VG, TVNorge, Riks24, Nationen, Drammens Tidende (via NTB), 26. november) at **”Full City-aksjonen tar vinterpause”** (overskrift), og videre: **”Grovreisingen av strendene i Telemark er nå ferdig, og de aller fleste stedene er også finrensingen ferdig, ifølge aksjonsledelsen. Det gjenstår fortsatt noe spylearbeid og fin-**

¹¹ Gjennom Varden 22. september melder IUA Telemark: *”77 kilometer kystlinje fra Mandal til Stavern ble tilgriset. Men det som ble tilgriset er bare ca. fem prosent av kystlinjen i Telemark”*.

*rensing som vil bli gjort til våren - hvis da ikke **vinteren** blir så stormfull at bølgene piskes inn over skjærgård og badefjell og fjerner de siste restene av olje”.*

Full City er på fjerdeplass i en nasjonal spørreundersøkelse om hvilke mediasaker som *”gjorde mest inntrykk i 2009”*, og på femteplass blant de mediasakene som *”fikk mest omtale”* (og svinneinfluensaen topper begge). Dette melder Dagbladet 15. januar 2010.

5.5.1 Kort oppsummering

Det er en klar parallell i hva som blir fokusert og når, mellom de lokale og de nasjonale mediene. En nettkommentator i Aust-Agder anklager til og med sin egen avis Agderposten (2. august) for å være mindre oppdatert og engasjert i *”denne miljøkatastrofen”* enn for eksempel Aftenposten. Det er tendenser både til å dramatisere og avdramatisere det som har skjedd og skjer i påslagsområdet, og effekten av påslaget. Det gjelder for eksempel måten faglige kilder blir referert eller vinklet (eksempel: seniorforsker ved NIVA). Det er en sterkt dramatiserende effekt i måten en bruker kart (VG og Aftenposten), og særlig villedende er det når en framstiller skjematisk kart over et stort område, slik som i VG 3. og 4. august: Kartet viser strekningen Horten-Kristiansand, og oljesølet er vist som et sammenhengende gråsvart belte fra Stavern til sør forbi Grimstad, inkludert fjorden helt inn til Porsgrunn. Også *”oljedråpekartet”* i Aftenposten 4. august gir preg av et veldig omfattende påslag. Og begge kartene ligger stadig på avisenes hjemmesider (se ovenfor). Dette alvorspreget står ikke helt i perspektiv til mediernes egen referering av de kartleggingene som er gjort og som sier at 5 % av samlet strandlinje i Telemark fikk oljepåslag. Allerede 4. august er både VG, Aftenposten og Dagbladet ute med de første beroligende oppslag: Ingen miljøkatastrofe. Og utover i august og tidlig september: ... mindre skader enn først antatt, ... vellykket ryddeaksjon, ... sårbare rullesteinstrander, men robuste økosystem. Og i november kommer de samme oppsummeringer og framtidsvurderinger som i Telemarksavisene: Vinterpause i opprenskningsaksjonen, og en håper på rensehjelp fra vinterstormene.

5.6 Avsluttende vurdering

Vi har satt disse problemstillingene for medieundersøkelsen:

1. **På hvilken måte er friluftsliv og friluftslivsområdene i strandsonen presentert i medias framstilling (over tid) av situasjonen etter oljepåslagene som fulgte Full City havariet? Er det en utvikling i framstillingen i løpet av perioden august til desember 2009?**

Mediene, og særlig de lokale avisene har en voldsomt omfattende dekning av Full City-havariet. De første par ukene har de største lokalavisene flere utgaver som nesten er som temanummer om *”katastrofen”* (som den gjennomgående blir kalt), i form av 5-6-7 siders dekning om ulike sider ved havariet, årsaksspekulasjon, om konsekvensene, og ikke minst om selve oljevernaksjonen og opprenskningsarbeidet. Opinionsmediestatistikk viser at fokuset på de navngitte stedene med oljepåslag, og som også har stor interesse som **friluftslivsområder** (Steinvika, Krogshavn, Langesund, Rognstranda, Jomfruland, Mølen, Nevlunghavn, Helgeroa...) får forholdsvis størst andel av alle daglige Full City-oppslag de aller første dagene, og da gjerne med et **”tragedie”-oppslag** om oljesøl, oljelukt, ikke mer bading i år, osv. De offisielle prioriteringene i oljevernaksjonen (den første perioden) var mer på naturvernområder og oljetilsølte fugler, enn på friluftsområder. Dette forholdet har nok også blitt avspeila i mediene, men vi kan ikke kvantifisere forholdstallet. En forsterkende effekt er trolig at bilder av oljetilgrise fugler har en veldig sterk visuell effekt for å illustrere situasjonen.

En konsekvens av at naturvern var satt høyere på prioriteringslista enn friluftsliv, betyr at det i større grad var et **negativt fokus på friluftsområdene i mediene i starten** (tilgrising, kritikk

av oljevernaksjonen fordi lenser ikke kom ut i tide "der det bor folk"/der hyttene er/badeplasser, folk får ikke gjøre noe i sitt eget nærmiljø uten opplæring og utstyr, besøks- og ferdselsforbud, fare for sekundærforurensning).

Det tar tid før de frivillige blir godt integrert i opprenskingsarbeidet, og det tar sin tid før verneområdene (for eksempel Stråholmen) er tilstrekkelig reingjort. Men etter det faseskiftet (overgangen fra det vi kaller Fase 1 til Fase 2) ser det ut til at **det stadig mer positive fokuset på friluftsområdene går godt hånd i hånd med all den positive omtalen av den store frivillige innsatsen for å renske strendene**. Og det blir mer og mer et positivt og håpefullt fokus. Det nytter! Vi får det jo til! Det kan bli en bra sesong neste år!

De enkelte friluftaktiviteter får mindre oppmerksomhet enn selve områdene, og blir først og fremst omtalt når det er viktig i forhold til aksjonen og opprenskingsarbeidet. For eksempel henvender en seg til **båtfolket** gjennom informasjon om lenser som er utlagt, og oppfordring om forsiktighet, og hvor en bør legge ruta når en skal passere telemarkskysten. Og dessuten om muligheten for båtreng, og at den skal profesjonelle og godkjente firma gjøre. Kostnadene blir dekket.

IUA Telemark informerer tidlig (i Fase 1) om at det er fritt fram for **bading**, men ikke der det er påslag av olje. **Turgåing** blir det ikke informert så mye om, med unntak av oppslag om turstier som er stengt (for eksempel over Mølen) fordi de går nær strender med oljepåslag. Dette møter både forståelse og irritasjon.

Det er flere oppslag – og gjennom både Fase 1 og Fase 2 – at en bør være forsiktig med å **fiske** (dvs. å spise fisk) i områder der det er / har vært synlig olje på sjøen. Og enda mer restriktive er signalene når det gjelder (å spise) skjell og krabber. Jegerne er spente på om det blir **ærfugljakt** denne høsten, og meningene spriker. I slutten av september blir det bestemt at jakten for 2009 blir avlyst for hele Telemarkskysten, samt for Larvik og Risør.

Det er en god del **hyttefolk** som blir intervjuet og portrettert i avisene, og da hovedsakelig de som har hytter inntil / i områder med påslag av olje. Disse får et hytteliv som er sterkt påvirket av oljesølet; og flere uttrykker at de kjenner seg handlingslammet i starten fordi de ikke får ta et tak "utenfor hytteveggen" før den frivillige innsatsen blir skikkelig organisert og de har fått opplæring. Flere ytringer går på at de bare velger å avslutte hyttesesongen, av og til lenge før de hadde planlagt det. De uttrykker at det er deprimerende og trist å være der. I tillegg kommer spekulasjoner om hva oljen gjør med markedsverdien til hyttene i påslagsområdet. Vårt hovedinntrykk er at friluftsliv fikk en forholdsvis stor plass i medias framstilling av Full City havariet, særlig etter noen uker da fokuset på naturvernensynene avtok. Men selve friluftslivet var mer underforstått og sporadisk nevnt; det var tilstanden i de viktige friluftsområdene i strandsonen som fikk oppmerksomheten.

2. Skiller de tre aktuelle fylkene og de ulike avisene seg fra hverandre, ev. hvordan?

Opinionsmediestatistikk for 2009 viser at avisene Østlands-Posten (Larvik), Varden og Telemarksavisa (Skien) har klart flest oppslag om Full City, og så følger NRK (figur 13). Også Porsgrunn Dagblad har mange oppslag. Agder-avisene har klart færre oppslag, og blant disse er det Aust-Agder Blad som har klart flest. Denne balansen mellom fylkene (særlig Aust-Agder i forhold til de to andre) er helt forståelig når en tar omfanget av oljepåslag og tilhørende konsekvenser i betraktning. Det er også veldig logisk at Aust-Agder avisene har godt over halvparten av alle sine oppslag før 10. august.

Ved årsskiftet oppsummerer NRK Buskerud "*Hendelsene vi husker*" i 2009: I Telemark er Full City nevnt først blant 3 på topp, men hendelsen er ikke blant de 3 på topp i Vestfold. Det trenger ikke bety at oppmerksomheten var liten i Larvik/Brunlanes (dvs. i Østlands-Posten), men kanskje mer at Brunlaneskysten er en forholdsvis liten del av Vestfolds hele kyststrek-

ning? Selv om også bare 5 % av kystlinja i Telemark fikk påslag, så ramma det (punktvis) hele den ytre kyststripa (Bamble og Kragerø kommuner), og slik sett "hele kyst-Telemark".

Det er vanskeligere å se eventuelle systematiske forskjeller mellom de ulike avisene. Vi har lagt mest vekt på de tre avisene Østlands-Posten, Varden og Telemarksavisa, og så supplert noe med andre lokalaviser. Det store mønsteret som er beskrevet gjennom de tre fasene går igjen i alle de tre "hovedavisene". Vi kan ikke se at noen av de tre for eksempel er mer systematisk kritisk til IUA og Kystverket, eller har mer friluftsstoff enn andre. Men kritikere av Full City-aksjonen ser ut til å ha kommet mer til orde i Østlands-Posten (altså mot IUA Vestfold), i hvert fall i den tidlige fasen. Redaktøren av Kragerø Blad Vestmar gikk også ut med støtte til formannskapet i Kragerø som ville ha full uavhengig gransking av Kystverket og aksjonsledelsen for innsatsen i den tidlige fasen av aksjonen.

Det finnes også eksempler på noe ulikt fokus; for eksempel i uværshelga før, samt under og etter slepet av Full City til fra Såstein og til Nato-kaia (mandag 17. august). Varden var vinkla mot det vellykka slepet og hadde bare positivt å melde. Telemarksavisa la vekt på uværet som var i helga, lenser som hadde slitt seg rundt Full City, og nye oljepåslag i Steinvika og Krogshavn (selv om Kystverket omtalte det som et minimalt utslipp). Og etter slepet melder TA igjen om et nytt (men lite) påslag av olje ved Hydrostranda og Rognstranda.

Hovedinntrykket er at det er en forskjell mellom de tre fylkene med oljepåslag, i hvilken oppmerksomhet oljesølet, opprenskingsarbeidet og derved friluftsområdene får i mediene. Og mengden oppslag avspeiler hvor omfattende skadevirkningene har vært i de ulike områdene. Vi kan ikke se at det er systematiske forskjeller mellom de tre "hovedavisene" Telemarksavisa, Varden og Østlandsposten i hvordan de vinkla temaet oljesøl og friluftsområder.

3. Er det sannsynlig at media har spilt en rolle for folks vurdering av områdenes egnethet for friluftsliv etter båthavariet, ev. hvordan?

Det er særlig her at de ulike fasene etter havariet spiller en rolle. For det er ingen tvil om at det har vært et skifte i fokus i mediene, gjennom det vi kaller fasene 1, 2 og 3. Det har gått fra dystre og dramatiske beskrivelser, ikke minst når det gjelder friluftsliv og friluftsområdene, som ikke hadde førsteprioritet i opprenskingsarbeidet (i fase 1). Det var kanskje også denne første fasen som særlig viste "informasjonens vanskelige kunst"; det ble informert mye både i mediene, på folkemøter og egne nettsider, og folk var både fornøyde og kritiske. Men en del av informasjonen kan også ha virket til å skremme eller gi inntrykk av risiko (... giftig olje? ... giftig fisk, skjell og krabbe? ... farlig å få olje på kroppen? ... er badevannet analysert?). Og dersom et risikobilde setter seg og blir knytta til de opprenska friluftsstrendene, så vil det gjøre noe med folks vurdering av områdenes egnethet for friluftsliv.

Fase 2 og ikke minst fase 3 hadde et langt mer positivt blikk på friluftslivsområdene, først og fremst fordi opprenskingen etter hvert viste veldig tydelige positive resultater. For mange, kanskje for folk flest, ble motløshet sannsynligvis erstatta med håp om at områdene kunne bli som de var før havariet, og kanskje allerede sommeren 2010? **Sannsynligvis er det slik at media gjennom høsten og førjulsvinteren 2009 mer bygget en forestilling om at neste sesong blir "som i gamle dager", enn en forestilling om at områdene er ødelagt for lang tid.**

4. Formidler Oslo-avisene et bilde av den aktuelle kystsonen som kan tenkes å påvirke lysten til i feriere i området? Viser dette "utenfrablikket" en utvikling gjennom høsten?

Det er en klar parallell i hva som blir fokusert og når, mellom de lokale og de nasjonale mediene, og derved også de veldig dramatiske skildringene de første dagene. Oslo-avisene viser tendenser både til å dramatisere og avdramatisere det som har skjedd og som skjer i påslagsområdet, og om effekten av påslaget. Det er for eksempel en sterkt dramatiserende effekt i må-

ten VG og Aftenposten bruker kart for å illustrere hvor det har vært oljepåslag (3. og 4. august). Disse gir et visuelt inntrykk av at påslagene dekker et mye større område enn de faktisk gjør. Og begge kartene ligger stadig på avisenes hjemmesider (april 2010). Men både Aftenposten, VG og Dagbladet har også svært tidlig (fra 4. august og utover) oppslag med klart beroligende signaler: Om mindre påslag enn fryktet, og ikke minst om en vellykket rednings- og opprenskingsaksjon. Og i november kommer de samme positive oppsummeringer og framtidsvurderinger som i Telemarksavisene: Vinterpause i opprenskningsaksjonen, og en håper på rensehjelp fra vinterstormene.

Og det er ingen tvil om havariet og forurensingen på Telemarkskysten har fått oppmerksomhet: På nyåret meldte Dagbladet at Full City-saken er på fjerdeplass i en nasjonal spørreundersøkelse om hvilke mediasaker som *"gjorde mest inntrykk i 2009"*, og på femteplass blant de mediasakene som *"fikk mest omtale"*. Det kan tyde på at saken faktisk gjør forholdsvis sterkere inntrykk på folk enn mengden omtale i medienes skulle tilsi.

Vi kan trolig konkludere omtrent på samme måten under dette punktet som punktet før: **Sannsynligvis er det slik at media gjennom høsten og førjulsvinteren 2009 mer bygget en forestilling om at neste sesong blir som normalt, enn en forestilling om at områdene er ødelagt for lang tid.** En liten reservasjon må likevel legges inn; de store og dramatiske "blikkfangoppslagene" var helt i starten da det negative budskapet dominerte. Utover høsten har hovedstadsavisene stort sett formidla små notiser med gledesmeldinger om renskearbeidet og tilstanden. Også disse må ha blitt sett og lest for å kunne påvirke leseren.

6 Konklusjon

Forprosjektet viser at havariet av Full City hadde negativ innvirkning på utøvelse av friluftsliv i studieområdet. I særlig grad gjelder dette den første uken etter forliset ettersom mye av den friluftslivsmessige bruken stoppet umiddelbart opp da ulykken ble kjent. Graden av forurensning på ulike steder la selvsagt de sterkeste premissene for muligheten til å ta områdene i bruk igjen. Tidspunktet for påbegynt og avsluttet opprenskning spiller imidlertid også en rolle. Andre faktorer, som at noen aktiviteter er mer avhengige av spesielle lokaliteter enn andre og dermed sårbare for oljesøl, må også vektlegges. Utøvelse av friluftsliv henger dessuten nært sammen med folks tilknytning til steder, noe som innvirker på personers motivasjon for å ta områder i bruk igjen.

6.1 Endringer i reaksjonsmønstre knyttet til friluftsliv

Både informantsamtalene og mediastudien viser at reaksjonsmønsteret knyttet til båthavariet etter ganske kort tid endret seg fra å være preget av følelser som sinne, fortvilelse og sorg til etter hvert å bli preget av optimisme og tro på framtida. Teoretiske funderte analyser av folks risikooppfatninger av dramatiske hendelser (som for eksempel akutt miljøforurensning) viser at den første fasen ofte har karakter av raske, instinktive og intuitive reaksjoner, mens neste fasen får mer preg av logiske, begrunnede og rasjonelle overveielser (Slovic et. al 2004). I dette ligger en viktig tidsdimensjon som er overførbar til situasjonen etter havariet av Full City. De første dagene var preget av nettopp intuitive reaksjoner og sterke følelser, noe som kom til uttrykk både i media og i informantenes beskrivelser av hendelsen. Lukten og synet av olje virket sterkt inn på folks opplevelse av hendelsen. Mange hadde en følelse av å bli frarøvet noe svært betydningsfullt, der kystens verdi som rekreasjonsområde var et viktig element. Medias formidling av hendelsen gjennom begreper som katastrofe og bilder av sterkt forurensede strender og sjøfugl som bokstavelig talt badet i olje bidro trolig til en sterk følelsesmessig reaksjon.

Informantsamtalene viser at reaksjonsmønsteret knyttet til båthavariet etter ganske kort tid endret seg fra å være preget av følelser som sinne, fortvilelse og sorg til etter hvert å bli preget av optimisme og tro på framtida. Samtidig som fokus i folks bevissthet gradvis ble endret fra dramatisk til optimisme og lettelse, begynte folk å ta friluftslivsområder i bruk igjen. Dette skjedde parallelt med framdriften i oppryddingsaksjonen. Det faktum at folk med egne øyne så at noen tok ansvar for å ta vare på deres mest betydningsfulle rekreasjonsområder, ga folk tro på framtida. Svært mange trodde høsten 2009 at forholdene for friluftsliv i influensområdet skulle være tilnærmet lik en normalsituasjon igjen sommeren 2010.

Forprosjektet omfatter en egen mediastudie. Media hadde flest oppslag rundt friluftsliv og friluftsområder de aller første dagene etter båthavariet, men dette fokuset var bokstavelig talt "svart og klissete", med ord som "tragedie" og "katastrofe" i front. Fokus på andre ting som prioriteringen av naturvernområder, tilgrisa sjøfugl, skyldspørsmålet og beredskap gjorde at det tok et par uker før den positive (og etter hvert frivillige) innsatsen i friluftsområdene ble positivt mediestoff. Sorg, sinne, frustrasjon og pessimisme ble avløst av stor arbeidsinnsats, håp og optimisme i løpet av andre halvdel av august og videre utover høsten. Alt i alt så er det sannsynlig at mediene heller har bygget en forestilling om at neste sesong blir som før båthavariet, mer enn en forestilling om at områdene er ødelagt for lang tid.

Flere informanter legger også vekt på betydningen av informasjon og visshet etter hvert kom på plass. Spesielt de første dagene etter havariet var det uklare omkring proporsjonen ved ulykken. Dermed var det også stor grad av usikkerhet med hensyn til konsekvensene. Andre legger samtidig vekt på et skille fra den dagen de selv erfarte at friluftslivsaktivitetene de selv bedriver mest kunne fortsette som før om enn i begrenset grad eller til passet form. I lys av de svært pessimistiske bilder som mange ser ut til å ha dannet seg de aller første timene og dagene - som ble dannet i en situasjon av engstelse og sinne og mangel på informasjon og

kunnskap om omfang og konsekvenser - bidro selve opprydningsaksjonen og en viss oversikt over forurensningens art og omfang utvilsomt til at manges følelse av avmakt ble erstattet av tro på framtida.

6.2 Friluftslivsutøveres tilpasningsformer

Som drøftet i pkt. 6.1 er det vårt hovedinntrykk at det fant sted en generell endring i folks reaksjonsmønster fra å være preget av sorg, sinne og fortvilelse til å bli preget av optimisme og letelse. Likevel er det store variasjoner når det gjelder i hvilken utstrekning og i hvor stor grad forskjellige lokaliteter ble tatt i bruk igjen etter Full City-havariet. Det er viktig å gjøre oppmerksom på at når effekter av oljeforurensningen skal vurderes, er det ikke alene objektive muligheter til å bedrive friluftsliv med referanse til grad av oljeforurensningen som er avgjørende. Hvordan folk selv oppfatter og vurderer situasjonen har også betydning i denne sammenheng. For eksempel skal det ha vært fullt mulig å bade ved Tårnbrygga på Jomfruland under akutfasen etter Full City havariet. Like fullt var det svært få som benyttet seg av denne muligheten de aller første dagene. Årsaksforholdene kan her være sammensatte. For det første kan det tenkes at mangel på informasjon de første dagene førte til at mange gikk ut fra at denne stranden var ødelagt av oljeforurensning. For det andre, slik det allerede har blitt diskutert, blir folks vurderinger av muligheter for friluftslivsutøvelse formidlet av emosjonelle inntrykk som blant annet kan være relatert til stedsidentitet og hvilken betydning en bestemt friluftslivsaktivitet har i vedkommende hverdagsliv.

I hovedsak kan man snakke om fire typer tilpasningsmåter etter ødeleggelser av naturområder:

1. Utøvelsen av aktivitet stopper helt opp
2. Utøvelsen av en aktivitet flyttes til andre lokaliteter / områder
3. Utøvelsen av en aktivitet erstattes av andre aktiviteter
4. Utøvelsen av en aktivitet fortsetter på samme sted som før

Bonnieux og Rainelli (2003) fant at alle disse reaksjonsmåte opptrådte blant fritidsfiskere som fisker fra land i områder rundt Nantes i Frankrike etter at tankeren Erika forliste i Biscayabukta i 1999. Denne inndelingen er formålstjenlig også for å studere folks reaksjonsmåter og tilpasninger etter Full City havariet.

Tilpasningsmåte 1:

I de aller første dagene stoppet mye av alle friluftslivsaktivitetene opp, men mange aktiviteter ble delvis gjenopptatt i løpet av en til to uker. Aktiviteter som mer eller mindre opphørte var: Bading, fiske, surfing, brettseiling og kiting, padling, dykking og til dels turgåing. Mange campinggjester og hyttefolk skal ha reist hjem med en gang Full City-havariet ble kjent. I de tilfelle- ne båthavner ble avstengt ble bruk av fritidsbåter umuliggjort. De aller første dagene var det heller ingen trafikk med fritidsbåter inn til båthavna i Jomfruland.

Tilpasningsmåte 2:

Bading, turgåing og båtut fart dreide for manges vedkommende bort fra kjerneområdene (Jomfruland, Krogshavn og Steinvika og Nevlunghavn-Mølen) og i en del tilfeller også bort fra influensområdene. Det varierer imidlertid med type aktivitet i hvilken utstrekning dette er mulig. Hyttefolk og campingsgjester med fast vognplass hadde for eksempel valget mellom å bli eller reise hjem. Flere informanter forteller at mange badende flyttet seg til andre badestrender. Tilsvarende er det rapportert om padlere som den første tiden la sedvanlige padleruter utenom influensområdet og turgåere som trakk inn fra kystområdene.

Tilpasningsmåte 3:

Studien viser at det var ikke bare var fysisk oljesøl som gjorde at folk endret aktivitetsmønster etter forliset av Full City. En sterk stedstilknytning var etter alt å dømme en (sterk) medvirkende årsak til at noen sluttet å bade, gå tur og å dra ut med båt for resten av sesongen. For eksem-

pel uttalte en informant som er vokst opp i Langesund at hun helt sluttet å bade etter at Krogshavn ble stengt. I stedet gikk hun oftere turer i nærområdet enn hun ellers ville ha gjort. Når det gjelder reaksjonsmåte 3, hvorvidt en aktivitet erstattes av andre aktiviteter, kan studien kun antyde at dette i en viss grad nok fant sted.

Tilpasningsmåte 4:

Opprettholdelse av friluft aktiviteter på samme sted som før fant ble i første rekke svært vanskelig eller umulig ved de mest forurensede lokalitetene. Samtidig er det en del variasjoner her som blant annet kan ha opphav i at ulike personer vil oppleve samme type aktiviteter i identiske lokaliteter forskjellig. Med andre ord kan folk risikovurderingen være svært ulike. Noen personer valgte for eksempel å bade på strendene til tross for advarsler, sperringer og synlig oljesøl, mens andre valgte å avstå selv om det ikke var spor etter olje. I denne forstudien foreligger det ikke et datamateriale som gjør det mulig å gi en utførlig drøfting av forskjeller i reaksjonsmåter.

6.3 Effekter på ulike fritidsaktiviteter

Vurderingene av virkningene på friluftslivet inndeles i to faser. Den første er den *umiddelbare* fasen. Denne viser til perioden som varte fram til folk oppfattet at de hadde en viss oversikt over omfanget av oljesølet, både når det gjelder forskjellige lokaliteter og med tanke på umiddelbare konsekvenser for utøvelse av friluftsliv. Den andre fasen gjelder det som her benevnes *kortsiktige virkninger* og betegner tidsrommet fram til vinteren. Tidspunktet for når det umiddelbare fasen opphører vil i noen grad variere med hvilke aktiviteter og lokaliteter det er snakk om. Dette har igjen sammenheng med at de adferdsmessige endringene påvirkes av forskjeller i befolkningens risikovurderinger.

Vi skiller mellom grader av negative konsekvenser: A = svært negativ effekt, B = negativ effekt, C = liten negativ effekt, D = ingen negativ effekt (tabell 10, s.88).

6.3.1 Bruk av fritidsbåter

Vårt hovedinntrykk er at bruken av fritidsbåter i hele studieområdet skal ha blitt merkbart mindre de første dagene etter at Full City havarete. I hvilken grad fritidsbåttrafikken framsto som lavere enn normalt for årstiden synes å variere mellom de tre kommunene. I Kragerø skal bruken av fritidsbåter ha tatt seg forholdsvis raskt opp igjen, mens den i Bamble og Larvik skal ha vært mindre enn normalt resten av sesongen.

Det kan synes som om kjerneområdene i Larvik kommune ble mest rammet fordi båthavnene i Nevlunghavn ble stengt for resten av sesongen. Effektene settes her til *svært negativ* (A) for både den umiddelbare og kortsiktige fasen. Kjerneområdet i Bamble (Krogshavn og Steinvik) har ikke egne båthavner. Det skal likevel forekomme at folk legger til med småbåter der, og Full City-havariet førte til at denne muligheten ble borte for resten av sesongen. I tillegg ble viktige utfluktsmål i nærheten av dette kjerneområdet rammet av oljesøl, og mye tyder på at hendelsen i seg selv gjorde at båttrafikken langs kysten og skjærgården sørvestover fra Langesund stoppet mer eller mindre opp de aller første døgnene. Enkelte steder ble båter stengt inne av lenser som ble lagt ut. Konsekvensene settes følgelig også her til *svært negativ* (A) for den umiddelbare fasen. Utover august tok båttrafikken imidlertid seg noe opp, spesielt blant fastboende som er godt kjent i skjærgården fra Langesund til Kragerø. De kortsiktige virkningene for båttrafikken settes i dette tilfellet derfor til *negativ* (B). På Jomfruland finner det meste av båttrafikken sted fra innsiden av øya der oljepåslagene var små. Likevel var nedgangen i båttrafikken til Jomfruland dramatisk de to-tre første dagene. Ettersom båttrafikk langt på vei er en forutsetning for friluftslivet på Jomfruland, vurderes de virkningene i dette tilfellet til *svært negativ* (A) for den umiddelbare fasen. Ettersom båttrafikken ser ut til å ha tatt seg raskt opp igjen, settes de kortsiktige virkningene til *lite negativ* (C) for Jomfrulands del.

6.3.2 Turgåing

Med unntak av folk som tok seg fram til de forurensede strandområder for å få en oversikt over omfanget av oljeutslippet, er det lite som tyder på at det foregikk turgåing i vanlig forstand ved strendene i kjerneområdene i den umiddelbare fasen. Muligheten til å gå turer helt nede langs stranda ble spesielt de første ukene begrenset flere steder i studieområdet, både av selve forurensningen og av opprydningsaksjonen. Båthavariet ser ut til å ha hatt mest negative konsekvenser for turgåing ved Mølen-Nevlunghavn og i kjerneområdet ved Langesund. For disse to kjerneområdene settes virkningene til *svært negative* (A) for turgåing i den umiddelbare fasen. På den ene siden ser det ut til at en god del personer relativt raskt aksepterte at det med noen tilpasninger var mulig å gå turer langs etablerte stier i områdene. På den andre side er det mye som taler for at selve turopplevelsen for mange ble forringet ettersom deler av de mest brukte stiene ligger tett inntil sterkt forurensede områder. De kortsiktige effektene på turgåing betraktes derfor som *negative* (B) i dette tilfellet. Når det gjelder Jomfruland er det i første rekke et noe mindre benyttet turområde som ble skadelidende av oljeforurensning. Effekten vurderes derfor samlet sett for denne lokaliteten som *liten negativ* (C), både med tanke på den umiddelbare fasen og når det gjelder effekter fram til vintersesongen startet.

6.3.3 Bademuligheter

Bading, soling og strandopphold er blant de aller viktigste friluftslivsaktivitetene i influensområdet om sommeren fordi den utøves av svært mange. Muligheten til bading ser ut til å ha blitt oppfattet som umulig når det gjelder den umiddelbare fasen i kjerneområdene i Bamble og Larvik. For denne fasen vurderes følgende effektene som *svært negative* (A) når det gjelder Mølen-Nevlunghavn, Krogshavn og Steinvika. De to badestedene ved Langesund forble stengt resten av badesesongen, mens det etter hvert skal ha forekommet bading ved Oddane sand. Følgelig settes de kortsiktige virkningene for Mølen-Nevlunghavn til *negative* (B). Virkningen av oljeforurensningen var noe mindre direkte på Jomfruland. Riktignok stoppet overfarten av sommergjester mer eller mindre opp de aller første dagene, men i følge informanter skal det ha vært folk som badet ved den mest brukte badestranden på Jomfruland, Tårnbrygga, allerede dagen etter forliset. Virkningene på bademulighetene i den umiddelbare fasen settes derfor til *negative* (B). De få som pleier å bade på den oljeforurensede yttersiden skal imidlertid ha avstått fra dette resten av sesongen. På denne bakgrunn settes de kortsiktige virkningene når det gjelder bademuligheter på Jomfruland til *liten negativ* (C).

6.3.4 Hytter, camping og annen overnatting

Båthavariet hadde ulike effekter på hytte- og campinglivet, ettersom det varierer hvor nære oljeforurensing hyttene og campingplassene befinner seg. I denne sammenhengen skiller Mølen-Nevlunghavn seg særskilt ut, ettersom dette er det eneste kjerneområdet i studien der et større hytteområde og en campingplass befinner seg ved en av de aller mest forurensede lokalitetene. Virkningene i den umiddelbare fasen vurderes her som *svært negative* (A). Med tanke på de kortsiktige effektene er disse mindre dramatiske ettersom enkelte av de aktivitetene som gjerne knyttes til hytteliv (som for eksempel turgåing) gradvis ble muliggjort. De kortsiktige effektene vurderes her som *negative* (B). Til tross for at det finnes forholdsvis mange hytter nære strender med oljepåslag på Jomfruland, vurderes virkningene der totalt sett som noe mindre enn ved Mølen-Nevlunghavn. Dette har sammenheng med at oljeforurensningen var avgrenset til deler av øya som er mindre sentrale når det gjelder typiske aktiviteter knyttet til hyttelivet. Følgelig vurderes effekten av oljeforurensningen på hyttelivet på Jomfruland derfor som *liten negativ* (C) for begge faser. Ved kjernelokaliteten i Langesund er det ingen hytter og effekten må således vurderes som *ikke negativ* (D).

6.3.5 Bølgesurfing, brettseiling og kiting

Bølgesurfing, brettseiling og kiting er aktiviteter som er avhengige av gode lokaliteter og derfor sårbare for oljesøl. Så snart opprenskningsaksjonen var avsluttet, skal området ved Saltstein i

Larvik ha blitt tatt i bruk igjen. Saltstein ved Mølen har en unik status for surfere og motivasjonen for å ta dette området i bruk til tross oljeforurensning var derfor trolig spesielt høy. Like fullt vurderes i dette tilfellet effektene som *svært negativ* (A) for både den umiddelbare og kortsiktige fasen. Dette har sin årsak i at arbeidet med sanering i dette området varte til over midten av september, samtidig som et urensset referanseområde ble avsatt her. Det siste skal ha medvirket til at brettene ofte ble tilgriset. Det skal bare i svært begrenset grad ha forekommet brettseiling med utgangspunkt i Krogshavn og Steinvika før Full City-havariet. Siden disse områdene ble avstengt for lengre tid, settes umiddelbare og kortsiktige effekter likevel til *liten negativ* (C). Når det gjelder Jomfruland later det til at bølgesurfing, brettseiling og kiting ikke forekom under den umiddelbare fasen, men at det i løpet av september/oktober i noen grad ble gjenopptatt. Effekten i den først nevnte fasen settes derfor til *svært negativ* (A), mens den kortsiktige virkningen settes til *liten negativ* (C).

6.3.6 Padling

Flere yndede mål for padlerne (f.eks. Bramskjæra, Såstein og Stråholmen) ble forurenset av olje. Det skal ikke ha vært padleaktivitet i studieområdet de aller første dagene etter båthavariet. Virkningene for havpadling i akuttfasen settes til *svært negativ* (A) i alle kjerneområder. Med visse tilpasninger til oljeforurensningen skal havpadling i løpet av en uke eller to blitt aktuelt igjen. Vissheten om omfang og konsekvenser av forurensningen skal likevel ha lagt en klar demper på aktivitetene for mange og de kortsiktige effektene vurderes som *negativ* (B). Det siste gjelder for padling med utgangspunkt i kjerneområdene i Larvik og Bamble. Jomfruland ble mindre berørt i denne sammenhengen ettersom padling i hovedsak foregår på innsiden av øya. I akuttfasen skal enkelte ha padlet i Jomfrulandsrenna, men rapportene går ut på at man stedvis møtte på oljefilm. Virkningene av oljeforurensning fra Full City på havpadling vurderes i akuttfasen som *negativ* (B). Senere i løpet av sensommeren og høsten skal padling ha blitt opplevd som forholdsvis uproblematisk med tanke på oljeforurensning. Likevel forteller padlere om at opplevelsen kunne arte seg annerledes i den forstand at man under padleturen stadig rettet oppmerksomheten mot spor av oljeforurensning, samt at ilandstigning innover i Skjærgården enkelte steder medførte kontakt med olje. På denne bakgrunn settes virkningene for padling ved Jomfruland likevel til *liten negativ* (C).

6.3.7 Sjømathøsting, fiske og jakt

Fritidsfiske fra båt og fra land skal ha stoppet opp de aller første dagene etter båtforliset. Jakt på ærfugl ble i hele influensområdet avlyst høsten 2009, og i studieområdet skal det generelt ha blitt jaktet mindre på sjøfugl enn vanlig. Mattilsynet anbefalte 7.9.2009 at det ikke fiskes/fangstes i synlig oljeforurenset område, og at fisk og sjømat som lukter/smaker olje ikke skulle spises. Dette rådet varte fram til mars 2010. I alle tre kjerneområdene ser det ut til at virkningene av oljeforurensningen var svært negativ (A) i den umiddelbare fasen. En tid hersket det stor usikkerhet i befolkningen om hvor vidt det var tilrådelig å spise fisk og annen sjømat, og det kan virke som en god del avsto fra fritidsfiske langt utover det som kan regnes som den umiddelbare fasen. Fritidsfiske fra land ble umuliggjort i de delene av kjerneområdene som ble avstengt i flere måneder. I Nevlunghavn ble havna stengt for lengre tid. Dette umuliggjorde fritidsfiske med båt som til vanlig finner sted med utgangspunkt i båthavnene der. For Mølen-Nevlunghavn settes på denne bakgrunn effekten på sjømathøsting, jakt og fiske til *svært negativ* (A) når det gjelder den første fasen og til *negativ* (B) når det er snakk om kortsiktige effekter. Fritidsfiske i båt med utgangspunkt i Krogshavn/Steinvika forekommer vanligvis i liten eller ingen grad, og jakt på sjøfugl foregår mest ute i skjærgården. Ettersom det i hovedsak bare er snakk om fiske fra land, settes effekten av oljeforurensningen *negativ* (B) for begge fasene. Når det gjelder Jomfruland er selve øya lite aktuell med tanke på jakt. Fiske har fra før blitt mindre attraktivt ettersom det skal være lite fisk å få i farvannene rett utenfor øya. Derimot skal det her være svært vanlig å plukke blåskjell og fange krabber. Dette ble det slutt på resten av dette året. Virkningene av oljeforurensningen settes for dette kjerneområdet derfor også her til *negativ* (B) for begge fasene.

6.3.8 Dykking

Båthavariet ser ut til å ha lagt sterke begrensninger på de sedvanlige mønstrene i dykkeaktiviteten i studieområdet den første uken etter oljehavariet. Når det gjelder den umiddelbare fasen vurderes effektene følgelig som *svært negativ* (A). Etter noen få dager ble det foretatt dykk blant medlemmene i lokale dykkerklubber. Som en tilpasning til oljeforurensningen fant imidlertid disse i mange tilfeller sted på alternative lokaliteter. Mye brukte dykkersteder (Bramskjæra og Såstein) ble hardt rammet av oljeforurensning. De kortsiktige effektene for dykking vurderes som *negativ* (B) for kjerneområdene i Larvik og Bamble. Vi har i løpet av arbeidet med rapporten ikke blitt gjort kjent med at det foretas dykk med utgangspunkt i lokaliteter på selve Jomfruland. Under forutsetning av at dette er riktig, vurderes effektene på dykking i dette kjerneområdet for begge faser som *ikke negativ*.

6.3.9 Fuglekikking

Fuglekikking ble viktig i tiden etter båthavariet, og ornitologisk interesserte bidro med sin kompetanse både i arbeidet med å redde skadet fugl og i å telle fugler. Den aktiviteten som amatørornitologer og andre fuglekikkere bedrev i tiden etter Full City-havariet var primært orientert mot konsekvensene for fuglelivet. Følgelig fikk aktiviteten et annet og negativt innhold enn den ellers ville ha hatt. I alle tre kjerneområder settes den umiddelbare effekten av oljesøllet til *negativ* (B). Fugletrekkene i løpet av høsten 2009 skal derimot ha blitt observert mer eller mindre som normalt. Ettersom fokuset på hvilke skader oljeforurensning kunne påføre fugl var te langt utover den umiddelbare fasen settes de kortsiktige virkningene til *liten negativ* (C) i alle kjerneområdene.

6.4 Mediaanalysen

Vårt hovedinntrykk er at friluftsliv fikk en forholdsvis stor plass i medias framstilling etter Full City havariet. Men selve friluftslivet var mer underforstått og sporadisk nevnt; det var tilstanden i de viktige friluftsområdene i strandsonen som fikk oppmerksomheten. I "den akutte fasen" var dette med negativt fortegn ("*tragedie*"-oppslag om oljesøl, oljelukt, ikke mer bading i år, osv), men fra midten av august og utover kom oppslagene som ros om stor innsats og effektiv opprensning som gir gode resultater på tilsølte strender.

Det er en forskjell mellom de tre fylkene med oljepåslag (Telemark, Vestfold, Aust-Agder), i hvilken oppmerksomhet oljesølet, opprenskingsarbeidet og derved friluftsområdene får i mediene. Og mengden oppslag avspeiler hvor omfattende skadevirkningene har vært i de ulike områdene. Vi kan ikke se at det er systematiske forskjeller mellom de tre "hovedavisene" Telemarksavisa, Varden og Østlandsposten i hvordan de vinkla temaet oljesøl og friluftsområder.

Slik media har vinkla Full City-saken og særlig utviklinga gjennom høsten (både de tre største lokalavisene og Osloavisene), så er det sannsynlig at en heller har bygget en forestilling om at neste sesong blir "som i gamle dager", enn en forestilling om at områdene er ødelagt for lang tid.

Tabell 10: Grader av effekter av båthavariet på de ulike fritidsaktivitetene innenfor de tre kjerneområdene, i akuttfasen og videre de kortsiktige effektene:

A = svært negativ effekt, B = negativ effekt, C= liten negativ effekt, D= ingen negativ effekt.

Aktivitet	Mølen-Nevlunghavn		Krogshavn-Steinvika		Jomfruland	
	Umiddelbare effekter	Kortsiktige effekter	Umiddelbare effekter	Kortsiktige effekter	Umiddelbare effekter	Kortsiktige effekter
Båtliv	A	A	A	B	A	C
Turgåing	A	B	A	B	C	C
Bading	A	B	A	A	B	C
Hytteliv	A	B	D	D	C	C
Bølgesurfing, brettseiling og kiting	A	A	C	C	A	C
Padling	A	C	A	C	B	C
Jakt og fiske	A	B	B	B	B	B
Dykking	A	B	A	B	D	D
Fuglekikking	B	C	B	C	B	C

7 Referanser

- Alkhami, A.S. & Slovic, P. 1994. A psychological study of the inverse relationship between perceived risk and perceived benefit. *Risk Analysis*, 14:6, 1085-1096.
- Bickerstaff, K. 2004. Risk perception research: socio-cultural perspectives on the public experience of air pollution. *Environment International* 30:827-840
- Boitsov, S. og J. Klungsøyr. 2009. *Undersøkelse av oljeforurensning i marint miljø etter havariet av lasteskipet Full City*. Prosjektrapport, Havforskningsinstituttet.
- Damasio, A.R. 1994. *Descartes' Error: Emotion, Reason, and the Human Brain*. New York: Monton.
- Finucane, M. L. m.fl. 2000. The affect heuristic in judgements of risks and benefits. *Journal of Behavioral Decision Making*, 13, 1-17.
- Finucane, M.L. m.fl. 2002. *Judgement and decision making: The dance on affect and reason*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Fylkesmannen. 2006. *Forvaltningsplan for Skjærgårdsparken i Telemark*.
- Føyn, L. 2005. Hvor viktig er kysten? I *Kyst og havbruk*, statusrapport, Havforskningsinstituttet, Bergen.
- Holmgren, H. 1992. *Økonomiske konsekvenser for overnattingsnæringen av et oljesøl på Skagerrak-kysten*. Institutt for reiseliv, Oppland distriktshøgskole. Arbeidsgruppe for konsekvensutredninger av petroleumsvirksomheten.
- Jackson, E.L. (ed.) 2005. *Constraints to leisure*. State College, PA: Venture Publishing, 349 pp.
- Kaltenborn, B. 2002. Å bo i naturen – meningen med hyttelivet. *Utmark*, 3.
- Kleiven, J. 1993. *Oljesøl og fritidsbruk av kysten – konsekvensanalyse for Skagerrak*. Norsk institutt for naturforskning (NINA), Oppdragsmelding 206:1-35.
- Kleiven, J. og L.L. Mossberg. 1995. *Ferie og fritid på Bohuslän-kysten og mulige konsekvenser av oljesøl nær 57°40'N 8°30'Ø*. Avdeling for reiseliv og samfunnsutvikling, Høgskolen i Lillehammer, Arbeidsrapport nr. 37.
- Krogh, E. 1995. *Landskapets fenomenologi*. Dr.grad, Landbruksuniversitetet, Ås.
- Loewenstein, G.F. m.fl. 2001. Risk as Feelings. *Psychological Bulletin*, 127:2, 267-286.
- Meyer, R. 1999. *Cognitive and Behavioral Aspects of People-Place Interactions in Recreational Boating*. Dr.grad NTNU, Geografisk institutt.
- Odden, Alf. 2008. *Hva skjer med norsk friluftsliv? En studie av utviklingstrekk i norsk friluftsliv. 1970-2004*. Doktogradavhandling NTNU 2008:289.
- Slovic, P. & Peters, E. 2000. Risk Perception and Affect. *Current directions in psychological science*.15: 6 322-325.
- Slovic, P., Finucane, M., Peters, E., MacGregor, D. 2004. Risk as Analysis and Risk as Feelings: Some Thoughts about Affect, Reason, Risk, and Rationality. *Risk Analysis*, 24:2 311-322.
- Williams, D. R. & Kaltenborn, B. P. 1999. Leisure Places and Modernity: The Use and Meaning of Recreational Cottages in Norway and the USA. In: D. Crouch (ed.) *Leisure/Tourism Geographies: Practices and Geographical Knowledge*. London: Routledge, pp. 214 - 230.
- Wilson, T.D. m.fl. 1993. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 19:3 331-339.
- Zajonc, R.B. 1980. Feeling and Thinking: Preferences need no inferences. *American Psychologist*, 35, 151-175.

Appendiks

Appendiks 1

Liste over foreninger, organisasjoner og offentlige instanser som de forskjellige informantene er representanter for

I de tilfellene der mer enn én representant for en forening, organisasjon eller offentlig instans er intervjuet er antallet oppgitt i parentes.

Miljøforvaltning og andre offentlige instanser

Miljøvernavdelingen Fylkesmannen i Vestfold
Miljøvernavdelingen Fylkesmannen i Telemark (2)

Ansatte i Larvik kommune (3)
Ansatte i Bamble kommune (5)
Ansatte i Kragerø kommune (2)

Ansatte i Skjærgårdstjenesten i Kragerø kommune
Ansatte i Skjærgårdstjenesten i Bamble kommune
Ansatte i Skjærgårdstjenesten i Larvik kommune

Havnevesenet i Larvik
Havnevesenet i Bamble
Havnevesenet i Kragerø

Statens Naturoppsyn i Vestfold
Statens Naturoppsyn i Telemark

Kystverket (2)

Lag- og foreninger

Grenmar dykkerklubb
Grenland dykkerklubb
Larvik dykkerklubb
Kragerø dykkerklubb
Grenland Havpadlerklubb
Sandefjord Brettseilerforening
Larvik Padleklubb

Porsgrunn og omland turistforning
Bamble turlag
Telemark Turistforening
Langesund Kystlag
Kragerø kystlag
Larvik og omland turistforening
Brunlanes JFF
NJFF Vestfold
NJFF Telemark
Bamble JFF

Nevlunghavn båtforening
Helgeroa båtforening
Rognstranda hytte- og båteierforening
Jomfruland hytteeier forening (2)

Jomfruland vel
Langesund vel
Nevlunghavn vel
Åby vel

Mølen fuglestasjon
Jomfruland fuglestasjon
Kragerø Ornitologiske forening

Norges Naturvernforbund, avdeling Telemark

Reiselivsaktører

Valle båthavn/marina
Privat båthavn ved Nevlunghavn
Campingplassinnehaver i Larvik kommune
Campingplassinnehaver i Larvik kommune
Gårdbruker og turistvert Jomfruland

Andre

4 privatpersoner i Langesund
1 hytteeier Trolldalen i Bamble kommune
Fotograf og forfatter av bøker om naturomgivelsene og turmuligheter i Grenlandsområdet
Uorganisert bølgesurfer
Uorganisert kiter

Appendiks 2

Stedsnavn i henhold til tallreferanser i oversiktskartene (figur 5 og 6) for Skjærgårdsparken i hhv. Bamble og Kragerø kommune

Bamble

31	Asvallstranda
32	Stoa
33	Vaterlandsgate
34	Langøya
35	Furustranda
36	Langesundstangen
37	Steinvika
38	Krogshavn
39	Jypleviktangen
40	Rognstranda
41	Skokleøya
42	Brattholmen
43	Aastadlandet
44	Engelskmann, Kattholmen, Saltholmen
45	Såstein
46	Iris
47	Daumannsbukta
48	Ivarsand
49	Knipetangen - Svensvika
50	Haraldsøy
51	Kråka
52	Rakkestadstranda
53	Eggeløs, Stutane, Lille Fugleløs
54	Rauane
55	Bjønnøya
56	Skarveset
57	Toner
58	Østre Holme
59	Vestre Holme
60	Danholmen
61	Langeskjær
62	Hvitodden
62b	Buvollen
63	Kjønnøya
64	Rødlandet
65	Bukholmen, Stangholmen, Kjeholmen øst
66	Vittenskjul
67	Leifsholmen
68	Klokkertangen
69	Østre Vågøy
70	Vestre Vågøy
70b	Rønningsstranda
71	Håklippene

Kragerø

72	Flesa - Askholmene
73	Store Skrue og Kvakksundholmen
74	Børresholmen
75	Store Fluier
76	Lille Fluier
77	Bringebærkastet
78	Hellesøy
79	Langøykilen og Kirkholmen
80	Torgrimshull og Bukholmen
81	Gressholmen
82	Hegrefjell
83	Slerva
84	Sandvika
85	Larsøy
86	Berg
87	Sjøbadet
88	Gunnarsholmen
89	Nautebakken
90	Næpa
91	Lille Kirkholmen
92	Rekevika
93	Laukøya
94	Lyngdalsstranda
95	Kolsvika
96	Brattøy
97	Dypsundholmene
98	Stumsnes og Sundholmen
99	Ramsdalen
100	Eidsholmen
101	Kjeholmen i Kilsfjorden
102	Vestre Stabbestad
103	Saltneven
104	Nessundholmen og Lille Furuholmen
105	Bukholmen
106	Kirkeberget
107	Bærø Paradisbukt
108	Kjelsøy
109	Rytterholmen
110	Skredderhavna og Langholmene
111	Skutevikkilen
112	Ravnholmen
113	Stussholmen
114	Bukta
115	Hasseldalsundet
116	Schweigaardsholmen

117	Øitangen
118	Saltstein og Beverskjæra
119	Tårntjernet - Tårnbrygga
120	Gjesskjæra
121	Skagerakstrand
122	Sukkertoppen, Geitholmen og Jespersund
123	Buskholmen - Munkeskjær
124	Ormøen
125	Skrata og Midtfjordskjær
126	Saltsprøitene
127	Østre Rauane
128	Østre Naus
129	Korsholmen
130	Burøy
131	Ødegården
132	Eidkilen
133	Krikken og Krikkholmene
134	Rødskjær
135	Fengesholmen
136	Tviskjær
137	Kjeholmen i Haslumkilen
138	Portør med Styrmannsholmen
139	Larsholmen og Skarholmene
140	Storholmen
141	Stangnes og Vestre Rødal

Appendiks 3

Liste over figurer (kart og grafer)

- Figur 1: Kart som markerer Jomfruland i Kragerø kommune, Krogshavn og Steinvika ved Langesund i Bamble kommune og Mølen-Nevlunghavn i Larvik kommunen innringet i blått. I tillegg er åstedet for Full City-havariet innringet i samme farge, men med et rødt merke.
- Figur 2: Påslagskart over influensområdet med kjerneområdene innrammet.
- Figur 3: Påslagskart som viser kjerneområdet Mølen-Nevlunghavn i Larvik kommune.
- Figur 4: Påslagskart som viser kjerneområdene Krogshavn og Steinvika ved Langesund i Bamble kommune
- Figur 5: Påslagskart som viser kjerneområdet Jomfruland i Kragerø kommune.
- Figur 6: Oversiktskart over Skjærgårdsparken i Bamble kommune.
- Figur 7: Oversiktskart over Skjærgårdsparken i Kragerø kommune.
- Figur 8: Kart over kyststien i Larvik kommune
- Figur 9: Kart som gir en oversikt over fritidshus i hele influensområdet sammenhold med oljepåslag som var registrert 12.02.2010.
- Figur 10. Antall gjestedøgn (båter per dag) i Kragerøs gjestehavner (brygge 1 og 2) i perioden 2007- 2009.
- Figur 11: Antall gjestedøgn Jomfruland gjestehavn 2007-2009
- Figur 12: Sammenligning av antall gjestedøgn i småbåthavnene på Jomfruland og Kragerø 2007-2009
- Figur 13: OpointMonitor 1/8-31/12-2009. Søkeprofil "Full City" (både total grafisk presentasjon og utvalgt tabellpresentasjon).

Appendiks 4

Telemark, august og ut 2009

Fredag 31. juli ga **avisa Varden** en inngang både til Full City-havariet og til temaet Friluftsliv ved Telemarkskysten. Over heile framsida melder avisa at *"Uværet tok kyst-Telemark"* og følger opp på s. 6: *"Da Varden gikk i trykken var det ikke meldt om noen store skader"*. På midtsidene er en dobbeltsidig gladsak: *"Nytt turkart for hele Kragerø"*, gitt ut i Uglands nasjonale turkartserie.

Lørdag 1. august:

Varden bruker *"Oljekatastrofen"* som topp tekst, når en de kommende ukene bruker helsider på temaet. Denne dagen blir *"Tragedien"* kjent gjennom alle aviser og medium. Det er Varden som bruker tittelen Tragedien, lagt oppå et helsides bilde av en oljedekket sjøfugl på framsida, fulgt opp av en Leder, og fem helsider inne i avisa. Over disse sidene er overskriftene innom både **omfanget** (*"Største utslipp noensinne"*, og en sikter til det største i sørlandsskjærgården), **oppdyddinga** som var i gang allerede tidlig fredag (Sivilforsvaret ble kalt inn kl 06.13, og hadde mannskap på plass kl 11.00), **effekten på naturen** (*"Oljen vil forandre det unike (biologiske) mangfoldet"*), **årsaken til havariet** (*"Kapteinen fremdeles ikke avhørt"*) og **naturopplevelsen** (*"Naboene rystet over omfanget av katastrofen"*). Denne siste overskrifta blir fulgt opp av tre relevante underoverskrifter (*"Svarte fjæresteiner"*, *"Forferdelig trist"* og *"Tragisk for Telemark"*), etter følgende ingress: *"Den friske havlufta var søkk vekk i Krogshavn i går. I stedet reiv lukta av tungolje i nesa. Langesunds beboere var rystet over nattens ulykke."* Seinere i artikkelen: *"Det blir desidert ikke mer badeliv denne sommeren verken i Krogshavn eller Steinvika etter det som har skjedd. – Jeg er redd det tar lang tid før dette griset er ryddet opp i, avslutter (langesunds-)mannen"*. Og sist, men ikke minst: Vi er inne i **valgkampen** før høstens Storingsvalg. Og dette skal prege mange avisoppslag den neste måneden. Denne dagen er det *"Ille"*, men partipolitisk harmoni: *"Politiske motstandere forenes nå i kampen mot oljesølet"*.

Telemarksavisa (TA) skriver at *"Dette kan bli langvarig"*, og viser et bilde fra Krogshavn.

Telemarksavisa (TA), melder videre at *"Oljen har nådd Jomfruland"*, illustrert med bilder:

Søndag 2. august melder **TA** på nett at en *"Skal vaske fuglene"* (overskrift): *"Miljøvernminister Erik Solheim har krevd full stans i avlivingen av fugler som er rammet av oljesølet"*.

Mandag 3. august fylles igjen framsida på Varden, av en fortvilt Kragerø-ordfører mellom oljesvarte rullesteiner på Jomfruland og med overskrifta: *"Olje langs hele kysten"*. Avisen melder videre at selve utslippet fra Full City er stoppet (info fra Kystverket), og at *"Fra i dag skal sjøfuglene vaskes"*. Fire helsider inni avisa følger opp: *"Naturperler..."* og *"Telemarks mest bevaringsverdige sjøområder defineres som svært utsatte"*. Oljen har nådd Jomfruland og Stråholmen, og en representant fra Fylkesmannen melder at *"situasjonen har forverret seg skikkelig siden fredag"* (s. 6). I samme artikkel blir båtfolket kommentert, med underoverskrift: *"Omringet av olje"*. *"Til tross for den katastrofale grunnstøtingen i Langesund er det fortsatt sommer og et yrende båtliv. I områdene rundt Kragerø ligger hundrevis, kanskje tusentalls båter. – Det ligger et oljebelte utenfor Kragerø. Vi gir ut informasjon på sentrale steder og et telefonnummer båtfolket kan ringe slik at de vet hva som er trygt og utrygt"*. Under en annen overskrift (*"Lekkasjen stoppet"*) blir det meldt at: *"Søndag kveld ble det bekreftet at tykk olje fra 'Full City' har kommet så langt sør som Tvedestrand"*. Det er også meldt om observasjon av olje så langt sør som i Grimstad, men *"kun et tynt lag med oljefilm"*. På s. 9 er Varden med lederen for Naturvernforbundet i Grenland rundt Langesundskysten og han *"uttrykte sorg og sinne"*. Og videre: *"Det kommer til å ta år før folk kan bade i Krogshavn igjen"*. **TA** fokuserer på fuglevask med overskrifta: *"«Gullgåsa» reddet fra oljedøden"*. Og videre: *"Her blir grågåsa fra Mølen reddet fra oljedøden, som den første fuglen i Norges mest omfattende redningsaksjon for fugl."*

Tirsdag 4. august er det nytt fullt førstesideoppslag, men nå om mangel på oppmerksomhet rundt skipstrafikken i forbindelse med et arbeid om samfunnssikkerhet i Grenland. Denne dagen har Varden sju (nær-)helsides oppslag om oljesølet og havariet, med hovedfokus på selve havariet, vask av fugl, oppryddingsaksjonen og nevnte sikkerhetsrapport. Dessuten er det en

full margspalte om *"Dette kan du gjøre"*, med telefonnummer både for varsling og for informasjon, hvor en skal melde seg dersom en vil hjelpe til i ryddearbeidet, samt tips om hvordan en skal oppføre seg for å unngå kontakt med oljen og handlingsråd når en har fått olje på båt, sko, klær eller hud. En artikkel tar igjen for seg båtfolket, under overskrifta *"Venter i havn"*, der aksjonsledelsen i oljeberedskapen anbefaler å ligge rolig i havn eller gå langt til havs om en må gå forbi telemarkskysten de nærmeste dagene. En seiler fra Arendal sier at *"Vi bruker telemarksskjærgården veldig mye. Området mellom Risør og Stavern er liksom et paradis for båtfolk... Det er mange fine bukter som ligger utsatt til og jeg håper ikke neste års badesesong blir ødelagt"*. Artikkelen slutter slik: *"Gjestehavnene i Kragerø er ganske fulle av båter, tatt i betraktning at sist helg var en "hjemreisehelg" for feriefolket"*. **Kragerø Blad Vestmar (KV)** melder at Kragerø kommune inviterer fastboende og hytteeiere til informasjonsmøter førstkommende torsdag. **TA** viser til ulykka utenfor Fedje i 2007, der 370 tonn bunkersolje lakk ut, og der ble *"Oljespor borte etter ett år"* (overskrift): *"Erfaringene gir håp om at naturperlene som er berørt i Langesund og den øvrige skjærgården vil komme tilbake til det normale innen neste sommer"*.

Onsdag 5. august:

Det er selve havariet, den mangelfulle oljevernberedskapen og hvorfor ikke Regjeringen tok advarslene fra Kystverket på alvor for fire år siden, spekulasjoner om hvordan det kunne skje, og en fortvilt lokalbefolkning (inkludert fiskere og politikere) som preger denne dagen. Seks helsider omtaler *"Oljekatastrofen"*, i tillegg til hovedoppslaget og bildet av tre ministre på framsida, som ble *"Advert for fire år siden"*, og relevante kulturoppslag og arrangementomtaler lenger bak i avisen: (Langesund) Fiskefestival som planlagt (til helgen), og Trebåtfestivalen i Risør (også til helgen) blir ikke påvirket av havariet, med en ber folk være obs pga. utlagte lenser og stengte sund. Det mest relevante oppslaget er dobbeltsiden (6 og 7) med overskriften *"Rømmer oljekysten for i år"*, der hytte- og båteiere på Rognstranda blir intervjuet: *"Det er så trist å se på den oljeskadde fuglen rett utenfor hytta vår..."* Også båten er tilgriset, *"men verst er den skadde naturen like i nærmiljøet"*. Resten av artikkelen gir informasjon til båtfolket som vil ta seg fram langs kysten, og om en nedringt Aksjonsledelse som hadde pressekonferanse i går og som bruker mye tid på informere, særlig båtfolk: Det gjelder tilstanden rundt omkring i skjærgården, hvor det er lenser som stenger og ikke, hva folk skal gjøre når de finner oljeklumper (ring servicetorget i Bamble kommune), om oljen er giftig. I et eget oppslag skriver avisen om at det blir holdt informasjonsmøter i Bamble og Kragerø, for hytteeiere og fastboende. **TA** tar opp oljeskader og hva forsikringen dekker: Tilgrising av egen båt vil bli dekket, men bare de med toppforsikring får dekt skader på egen brygge. Naturskadeforsikring vil ikke dekke skader (av det menneskeskapte oljesølet) på svaberg, strender og annen natur. *"Hytteiere vil derfor ikke få erstatning for naturskader som er påført som følge av påslag av olje"*. Avisen kunngjør også: *"Neste badesesong reddet"* (overskrift). *"Det er bred enighet om at oljeutslippet fra "Full City" vil være ute av syne før neste sommer. Men naturen vil trolig merke konsekvensene i opptil 15 år"*.

Torsdag 6. august:

Stadig side på side med oppslag, og i dag fortsetter *"Valgkampen i fjæra"*, med angrep og tilbakevisninger (både i reportasjestoffet og på debattsida). Oppryddinga får store oppslag, og i dag særlig innsatsen til Heimevernet, som stiller med 100 mann hver dag; hver mann går i to dager og de har 3000 mann å ta av. Den ansvarlige i Heimevernet vil foreløpig holde de frivillige ute, for det er ikke plass. Dessuten er arbeidet en stor påkjenning, både fysisk og psykisk (... gjør oss *"dels forbanna og dels deprimert"*). Arbeidet har kommet i en ny fase, ved at mye av tungoljen nå har samla seg i store klumper. Veolia Miljø kunngjør at de vil starte båtvask, og har begynt registrering av båter. Langesund IF har åpna kiosk for alt ryddemannskapet (som ikke skal gå sultne). Avisa refererer fra informasjonsmøtet i Langesund Kino (arr: Bamble kommune og Kystverket) i går kveld: Møtet ga informasjon, men det kom også bekymra spørsmål og kritikk fra beboere og hytteeiere over treg reaksjon og feilprioriteringer i lensebruken. *"Fuglesykehuset"* er i full gang (vask av fugl, foring, pleie); Miljøvernministeren innrømmer at innsatsen er eksperimentaktig, men at det vil gi nyttig lærdom for ettertida. Han besøker

samtidig Stråholmen og får *"med egne øyne se hvordan oljekatastrofen ... har rammet et av Telemarks mest sårbare – og unike – sjøområde."*

Fredag 7. august:

IUA (Interkommunalt utvalg for akutt forurensning) går ut og sier at de har nok frivillige. Rundt 400 står på lista, og i helga *"slippes mellom 70 og 100 løs på oljen"* på Jomfruland, Stråholmen og Krogshavn. De vil få opplæring før de settes i arbeid. Men det vil bli bruk for alle etter hvert, for *"oppryddingen vil ta uker, kanskje måneder"*. WWF (World Wide Fund for Nature) har egen innsats med mannskap fra hele Norge som allerede er opplært, og flere som venter på opplæring for å ta et tak. Og det er ikke bare pågang av arbeidslystne hjelpere: *"To festivaler og et skipshavari har gjort det vanskelig å få sengeplass i Langesund"* (overskrift). Det er snakk om den omtalte Fiskefestivalen og Skjærgårdsgospel, og begge regner med flere tusen tilreisende til sitt eget arrangement.

En stor overskrift erklærer *"Begrenset erstatning"*, for opprydding og skader. Båt- og hytteeiere kan kreve erstatning for dokumenterte utgifter i forbindelse med rensing av brygger, båter og strandlinje (men primært gjennom eget forsikringsselskap, sekundært gjennom "Full City" sitt selskap). En liten overskrift gir oss *"Kostholdsrad etter oljesøl"*: Mattilsynet vil ikke anbefale at en fisker eller fanger i synlig forurenset område. Men fisk som ikke lukter/smaker olje er ikke farlig å spise, sier artikkelen. To leserbrev på Kjør debatt-sida gir oss to ulike reaksjoner: Den ene er "vokst opp" i familiehytta mellom Rognstranda og Hydrostranda og ber oss slappe av; forliset var en tragedie, det ble mye søl, men det order seg denne gangen også. Den andre er kunstner og hyppig sommergjest til den vakre naturperlen Langesund; hun skriver en *"rasende hilsen"* (først og fremst til kapteinen på Full City) under overskrifta *"Voldtekt av Langesund."* **TA** presenterer en familiesituasjon under overskrifta *"Stenger hytta – avbryter ferien"*. Vi er i Sandvika inne i Rognsfjorden: *"Flere meter oppe på stranda ved hyttefeltet ligger det et tykt, seigt oljebelte..."* Her går det ikke an å være mer denne sommeren, opprensinga er ikke i gang, og hytteeierne får ikke lov til å gjøre noe. *"Dette er et svært attraktivt turområde hvor tusenvis av folk ferdes hver sommer"*. Hadde tiltak vært satt i verk tidlig (når tungoljen fløt sammen med tangen) ville jobben vært mye enklere enn nå, sier hytteeieren og trebarnsfaren, som flere ganger har meldt fra til Kystverket. Men så langt er det bare lagt ut en lense i fjorden så ikke oljen skal komme ut igjen.

Lørdag 8. august:

Det nærmer seg søndag, andre uka etter ulykka, og sognepresten i Langesund er *"Bekymret for skaperverket"*; han inviterer til gudstjeneste om emnet, og forteller også om mange bekymra henvendelser. I margspalta samme side forteller små notiser om både nettmøte om oljekatastrofen (i Varden og IUA-regi), at Stråholmen er hardest ramma i Kragerø, at oljen fra Full City kan være *"langt giftigere enn antatt"*, og at Kragerø-folk vil få gratis båtvask av båtene sine. Ei større overskrift minner alt båtfolket som finværet igjen har lokka på sjøen om at nå er *"Kysten full av lenser"*; avisa og IUA melder at det er bare å nyte sommeren. *"Langs det meste av telemarkskysten kan man bade. ... Men man bør ta en kikk på kartet til Kystverket om man skal med båt langs kysten"*. Et par sider lenger bak lister Varden opp steder i Bamble, Porsgrunn og Kragerø der det er mulig å bade, og hvor man *"bør se seg godt omkring"*, også dette etter innspill fra IUA. Tre nye leserinnlegg i dag, alle med partipolitisk forankring (Ap, SV og Frp).

Søndag 9. august:

Gjennom **Bamble kommune** sin hjemmeside informerer IUA Telemark om at det er båndtvang for hund også i berørte områder etter skipsforliset. Det er både av hensyn til hundene og fordi hundene kan føre til sekundærforurensning.

Mandag 10. august:

Fiskefestivalen er over og tre blide jenter fyller framsida av Varden, under overskrifta *"Trosset tragedien"*. Ingressen fortsetter slik: *"Oljesølet forskrekker, men turistene x og y falt likevel pladask for Langesund..."*. I dagens Leder kommenterer ansvarlig redaktør det *"enorme informasjonsbehovet"* som *"oljekatastrofen i Langesund"* har utløst, og redaktøren gir solid ros. Folk

har visst hvem de skulle henvende seg til, og de har fått slippe til, i tillegg til informasjonen som har kommet fra "XX (kommunikasjonsansvarlig i IUA Telemark) og hennes team". Sidene 6 og 7 fortsetter med positiv omtale, under overskrifta "... men idyllen er ikke borte", og artikkelen starter slik: "Det skal mer til enn noen hundre tonn bunkersolje for å ta fra Langesund sommer-idyllen. Mye mer". Turistkontoret stengte i går, men "vertinna" sitter utenfor og blir sitert slik: "Olje? Nei, ingen lurer på noe om den. Alle som kommer hit spør etter steder hvor det er fint og hvor festivalene er". I høyremargen er det mer ros og lederen for IUA Telemark er "forsiktig optimist": Stadig flere steder er ferdig grovsanert (Telemarksbenken på Stortinget takker Heimevernet), men en har ennå ikke full kontroll. Kystverket skryter også av kommunale mannskaper og den frivillige innsatsen. Flere frivillige blir etterlyst til den mer langvarige saneringa, men en omtaler stadig tilstanden som "den akutte fasen", siden "Full City" ikke er tømt for olje og det flyter olje langs kysten.

Tirsdag 11. august:

Varden melder at Heimevernet må stoppe egen innsats (120 personer) kommende torsdag, og IUA arbeider med å få erstatta dette mannskapet med frivillige. Øverst på sida blir det meldt om stadig flere fugler (og arter) som blir tilgrisa med olje, og Mattilsynet ber folk som fisker selv om å begrense inntaket av krabbe og fisk når den kommer fra områder som er tydelig forurenset. På debattsida vil en Krogshavnboer takke Bamble kommune og Kystverket for et godt informasjonsmøte like etter havariet og oljesølet, og hun etterlyser flere slike.

KV: IUA Telemark melder at det nå blir et krafttak på Stråholmen, siden dette er "av de mest oljetilgrisede områdene etter forliset". Dessuten: "Miljøverdiene på Stråholmen er av Fylkesmannen vurdert så høye at dette ene området alene nesten overskygger summen av de andre områdene som er rammet av oljekatastrofen". På nettsiden til KV samme ettermiddag kan vi lese: I følge UIA er det så lang fjerna mellom 17 og 20 tonn olje fra Stråholmen.

Onsdag 12. august:

Mangelen på ryddemannskap får overskriftene i dag. Det er skuffelse og frustrasjon over at Heimevernet nå trekker seg ut og IUA melder at bare få av de som står oppført på frivillig-listene har takka ja til å bli med. Varden nevner ulike forslag om rekruttering (arbeidsledige?), krav om ansvarliggjøring av flere offentlige instanser (utover Forsvaret) og skuffelse over at sentrale politikere ikke ser ut til å ha så stor betalingsvilje likevel.

Torsdag 13. august:

Dagens oppslag følger opp gårsdagens: Ryddeaksjonen har hatt opp mot 200 personer i sving, og nå trapper en ned til 60-70. Og en spekulerer på om oppryddinga kan bli norgeshistoriens dyreste (opp mot en halv milliard kroner?). De som rydder vil få en timebetaling på ca 160 kr.

Fredag 14. august:

I et leserinnlegg blir det spurt om det virkelig er trygt å bade de aller fleste steder. Er badevannet godkjent av laboratorier? Vedkommende har hytte på Kjønnøya i Bamble og der kunne en ikke bade 7. august. Det var tykk tungolje i tangen, og klatter av lignende olje overalt på land. Det var kasta på bark, men det var ikke tilstrekkelig. Videre blir det meldt at det nå er fjerna 30 tonn olje fra Stråholmen, og at trekkfuglene som kommer i september trygt kan mellomlande (Fylkesmannen).

Lørdag 15. august:

I forbindelse med reportasjen om at "Full City" nå er tømt for olje og skal slepes til NATO-kaia mellom Langesund og Stathelle, blir det også meldt om tilstanden på land der det er grovrenska. Nestleder i oljevernaksjonen sier at oljen har trengt lenger ned i sandstrener enn en håpa, enkelte steder en meter ned, og sandskifte kan bli aktuelt. Dessuten er det meldt inn 235 tilfeller av oljeskader fra båteiere. Det gjelder både fritids- og yrkesbåter (inkludert fiskebåter). De fleste hører hjemme på strekningen Nevlunghavn – Kragerø. De to midtsidene er dekket av en billedreportasje med hvitkledd folk som rydder, og med overskrifta: "Skjærgårdens førstehjelpere". Bildene fortsetter også over hele neste side.

KV: *"Portør er ikke glemt!"* sier en representant for Levangsheia velforening (på spørsmål i KV tidligere i uka). Men Portør har ligget "på vent" pga. innsatsen på Stråholmen og Jomfruland. Nå er en i gang. Og et annet oppslag: I løpet av de to "superaksjonsdagene" på Stråholmen tidligere i uka *"er det fjernet 30 tonn olje og oljetilsølt tang"*. Aksjonen blir regna som svært vellykka. **TA** har en artikkel om at lensene rundt havaristen har slitt seg i uværet og et oljeflak er på flyt mot Steinvika. Kystverket forsikrer at de har kontroll og at det gjelder små mengde og dreier seg om tyntflytende "blueshine" som er mindre skadelig ved landpåslag. Og mye er allerede tatt opp. En serie påfølgende nettkommentarer viser mye mistillit til Kystverket og oljevernberedskapen.

Mandag 17. august:

Dagens utgave er prega av lokalbefolkningens frykt for nye utslipp, for dette er dagen da "Full City" skal av skjæret på Såstein og slepes til "Nato-kaia" ved Ekstrand. NATO-kaia ligger like ved Eik-Asvallstranda – ei populær badestrand som har fått enda mer besøk etter at Krogshavn ble stengt. Oljeutslipp her *"ville rett og slett vært en skandale"*, sier en som bor like i nærheten. Dessuten har det vært ei uværshelg, to lenser har slitt seg i helga, og noe olje har lekket fra Full City (selv om det som kan pumpes ut av skipet nå skal være ute). SOS Security har døgnvakt for å forhindre besøk til Krogshavn og Steinvika. Et lite område er åpent, men *"folk godtar at de blir avvist"*. Det årlige kulturarrangementet "Ved havet" ble avvikla i helga, og blir presentert over ei side under overskrifta *"I kamp mot uvær og olje"*. Ett arrangement var planlagt i Steinvika, men måtte selvsagt flyttes, og så kom uværet og ulike formaliteter og laga mer trøbbel: *"... men på tross av motgang nektet arrangørene å gi opp"*. Nei det tenkte vi aldri på, sier lederen for arrangementet.

Vasking av sjøfugl har utløst ulike reaksjoner (skyte eller vaske?) og i dag publiseres resultatene fra en undersøkelse som Norfakta Markedsanalyse har gjennomført. De fleste er for å skyte (47 %), mens 34 % vil vaske. Resten vet ikke. Og, i disse valgtider: Senterpartister (70 %) er særlig for å avlive, mens SV-ere (49 %) i størst grad vil vaske fuglene.

TA har overskrifta: *"Strendene ble sorte igjen"*, og det dreier seg om den tyntflytende oljen som kom forbi lensene lørdag kveld. Krogshavn og Steinvika ble ramma av nye påslag. *"Der hvor det er oljepåslag må vi til på nytt, konstaterer"* (lederen i IUA Telemark). Informasjonsdirektøren i Kystverket sier det er snakk om et minimalt utslipp, og at det egentlig skulle vært tatt opp da det lå innafor lensene rundt Full City. Han gjentar at de har full kontroll.

Tirsdag 18. august:

Slepet av Full City med tre taubåter gikk bra, og det er ikke meldt om nye oljelekkasjer (bortsett fra et lite da de dro båten av skjæret, men dette ble raskt tatt hånd om). Intervjuer med 5 ved nykaia til Full City (tre naboer, en turist og en hytteeier) avdekker likevel skepsis og noe frykt: ... lensene rundt båten ser "pinglete ut", ... føler meg ikke helt trygg før den er borte, ... det hele er litt trist for vi flytta hit i våres og så skjer dette, ...alltid en fare for nye lekkasjer så jeg er litt bekymra for badestrendene, ...fælt at de trekker den inn her i denne fine fjorden.

TA melder imidlertid om et nytt påslag av olje ved Hydrostranda og Rognstranda, etter slepet. Påslaget er ikke stort, men aksjonslederen ved fuglevaskeriet sier det skal lite til for å skade sjøfuglene, og han ber om manngardshjelp fra frivillige. I flere nettkommentarer til artikkelen undres flere over at en ber folk melde seg som frivillige, når de selv har gjort det for lengst *"men ennå har jeg ikke hørt et pip fra dere"*. En oppfordrer om heller å melde seg til en av de involverte frivillige organisasjonene.

KV: Formannskapet i Kragerø krever full uavhengig gransking av Kystverket og aksjonsledelsen. Den blir beskyldt for å ha opptrådt arrogant og egenrådig i den første tida etter oljekatastrofen; særlig fordi en ikke fikk legge ut lenser som kommunen hadde liggende tidlig, for å skjerme skjærgården. Kystverket sa at lensene var deres eiendom. *"De ville ikke høre på lokal kunnskap"*.

Onsdag 19. august:

"200 båter å rense" er overskrifta på s. 5. Båteiere som melder inn og får godkjent oljerens, vil nå få dekket kostnaden direkte. To firma er godkjent for å gjøre jobben. Av i alt 260 innmeldt båter (pr mandag) var 200 fritidsbåter.

TA: I et åpent brev til formannskapet i Kragerø redegjør innsatslederen i IUA Telemark, sammen med rådmennene i Bamble og Kragerø for hvordan og hvor godt de mener at politikere og befolkning i Kragerø er blitt (tidlig) informert. I tre leserkommentarer til brevet blir det uttrykt støtte til Kystverket og aksjonsledelsen, og kritikk av alle de *"usaklige og ukyndige kommentarene"*. Ett innlegg gir full støtte til formannskapet i Kragerø.

Torsdag 20. august:

"Mange olje-renset kysten i går", både kommuneansatte (fra hele fylket) og frivillige. *"I går var det rensing i Steinvika, Krogshavn, Såstein, Hafsund og øya Skrue. Og også på Siktesøya – som er eneste oljepåslaget i Porsgrunn kommune. En inspeksjon på Såstein tirsdag gjorde oss ikke så bekymret som før. Den øya er mindre rammet enn vi trodde."* Det melder en fra oljevernaksjonen. Ellers er fuglevasking igjen tema, og *"Solheim forserer forvaltningsplanen for Nordsjøen og Skagerak"*.

KV: Redaktøren støtter kravet fra formannskapet i Kragerø om uavhengig granskning av Kystverket (se 18. august). Og på samme side står også det åpne brevet til formannskapet i Kragerø, som sto i TA onsdag.

Fredag 21. august:

Et styremedlem i Bamble Jeger og fisk mener det er nok fugl også til jakta; bestanden av ærfugl og skarv er økende, fiskeren klager over mengden skarv, det er uansett så få som jakter sjøfugl (*"20-30 ... på Bamblekysten"*) at det ikke spiller noen rolle for bestanden, og det aller meste av bestanden overlevde oljen... (i morgendagens Varden melder et annet styremedlem at dette ikke er styrebehandlet). Andre som uttaler seg (Telemark jeger og fisk, WWF) er mer skeptiske/negative til jakt. Og i hvert fall må det telling til. Ellers så er det frivillige renskearbeidet kommet i en ny fase. 700 har meldt seg, men mange vil bare jobbe en til to dager. Det krever mer og annen organisering, og mye ressurser på opplæring, melder IUA Telemark. Og en oppsummering viser at frivillige har nedlagt 9200 timer, og Forsvaret nesten 3000 dagsverk. *"Og så langt er ingen skader innmeldt..."*.

Lørdag 22. august:

En liten notis melder at fredag ble lensene som har stengt fjorder og sund på Telemarkskysten fjernet. *"Unntaket er ett innløp til Åbyfjorden. Ved Steinvika, Rognstranda og Krogshavn vil det fortsatt ligge lenser til beskyttelse, melder aksjonsledelsen"*.

Og kulturlivet går sin gang: Den 8. Kystkulturuka starter 8. september i Langesund. *"Kystlaget inviterer til koggerace og øyturer, og selvsagt blir det fiskekonkurranse og fiskesuppe på brygga. ...Kystlaget er initiativtaker til uka som skal fortelle Grenlandsfolk at den virkelig gamle historien vår dreier seg ikke om industrien på Herøya, men om livet på og ved havet"*.

Mandag 24. august:

(Nesten) en oljesøl- og Full City-fri dag i Varden – den første på over tre uker. Men to statsråder har et debattinnlegg om trygg sjøfart, med referanse til havariet.

TA presenterer renskemetoden som skal brukes i Steinvika: En skal vaske steinene fysisk med bark, og så la naturen ordne resten; altså svært lik den metoden som en ellers bruker der det har blitt oljepåslag. Dette er i første omgang et forsøk som så må godkjennes av Fylkesmannen og Kystverket.

Tirsdag 25. august:

Avisa gir et nærmere portrett av noen frivillige oljerensere (to hjelpepleiere, to skoleungdommer, to fra teknisk i Bamble). Artikkelen gir også et innblikk i trommelrensing av stein og grus, og av de ulike metodene en bruker i Steinvika (uten kjemikalier) og i Krogshavn (med godkjente kjemikalier). Steinvika *"er et viktig friluftslområde for Bamble. Når vi satser så mye her håper vi at det verdifulle området kan brukes igjen til sommeren"*, sier to fra IUA og Kystverket. De to

skoleungdommene lekte i Steinvika som barn, og finner det *"meningsfullt å jobbe med oljerens her nå"*.

Torsdag 27. august:

To uker før Full City havariet, gikk *"årets konsertopplevelse i Telemark"* (TA, 16/7-09) av stabelen i Krogshavn: 11.000 mennesker opplevde Leonard Cohen, Sivert Høyem og Vamp. Dagens oppslag i Varden dreier seg om utsiktene og planene: *"Vi ønsker å få til en Krogshavn-konsert hvert år. Gjerne over to dager"*.

Fredag 28. august:

DN radiomerker 25 oljevaska ærfugl, og vil trolig tilrå Miljøvernministeren at det ikke blir ærfugljakt i det oljeramma området i år. Og IUA melder at 35 personer så langt har fått langtidskontrakt (fire uker eller mer) på strandrens. Siden forliset har 336 personer vært engasjert som frivillige med arbeidskontrakter (viser en oversikt fra Bamble kommune).

Tirsdag 1. september (Varden):

Mot slutten av et oppslag om *"Skepsis til merking"* (av ærfugl) summerer aksjonslederen i oljevernaksjonen opp oljerensarbeidet: *"Grovsaneringen går nå mot slutten, før finsanering av områdene"*.

TA har flere helsider i dag, med hovedvekt på hvor vellykket og raskt opprensingen har gått: *"Ikke til å kjenne igjen to uker etter"*, og det er snakk om situasjonen i Krogshavn og Steinvika. Og med store typer på framsida: *"Vasker forurenset kyst i rekordtempo"*, med bilde av den nye gangbrua fra Langesund Bad.

Tirsdag 8. september:

"Alt du trenger å vite om Full City-aksjonen på ett nettsted!" (www.fullcity.no). Annonsen fra IUA Telemark sier at *"Her kan du følge aksjonen fra dag til dag og få svar på spørsmål du kanskje har"*.

Onsdag 9. september:

En liten notis har overskrifta: *"Ikke spis sjømat etter Full City"*. NIFES (Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning) har vurdert analyseresultatene av fisk, krabbe og skjell fra området rundet forliset: *"Analysene viser liten effekt på fisk og krabbe, men påvirkning på skjell. Publikum bør begrense inntaket av skjell, snegler og krabbe i området"*.

Tirsdag 15. september:

I går ble Full City slept vekk fra NATO-kaia, ut Helgeroa fjorden og i retning Göteborg, og det gikk bra. Etterpå kommenterte en lettet Aksjonsleder hele oljerensaksjonen: *"Per i dag har vi brukt ... om lag 25 årsverk... Vi ligger nå an til å avslutte oljeaksjonen i god tid før opprinnelig tidsplan. Kanskje alt i slutten av november"*. Informasjonssjefen i oljeaksjonen sier: *"Folk fra andre landsdeler som deltok skrøt av området og kunne tenke seg å komme som turist. Og det har vært økning overnatting på hoteller og cateringvirksomheten har fått oppsving. De som tapte noe, er butikker som sier sesongen stoppet et par uker før tida på grunn av dette"*.

Fredag 18. september:

"140 båter oljevasket så langt".

Tirsdag 22. september:

Redningsaksjonen igjen, og lederen for IUA Telemark *"Takker de frivillige og været"* (overskrift). Han beskriver også omfanget: *"I alt er 700 tonn olje og tilgriset masser tatt opp. 77 kilometer kystlinje fra Mandal til Stavern ble tilgriset. Men det som ble tilgriset er bare ca. fem prosent av kystlinjen i Telemark. ... Jobben er ennå ikke ferdig. (Lederen) regner med at ryddemannskapene må gå løs på den med ny frisk kommende vår."* Og journalisten har et avsluttende spørsmål til Bamble-ordføreren: *"Hva gjør dette havariet med miljøryktet til Bamble og Telemark?"* Ordføreren er *"ikke sikker på om det er noe negativt i det hele tatt. Snarere tror*

han framvisningen i media av den fine kysten og lokalbefolkningens engasjement og innsats for å rydde opp i oljesølet vil være god turistreklame”.

Fredag 25. september:

Det er stadig frivillig innsats i fjæra: *”Hver eneste dag er det 25 mennesker i sving med å rydde opp. 1. desember tas det vinterferie i opprydningen, og rundt påsketider skal en ny beredskap være på plass. Nå hjelper vi naturen til det punktet der den selv kan ta over”,* sier operativ leder i IUA Telemark.

Tirsdag 6. oktober:

Overskrift: *”Turgåere bryter politisperringer”*. Steinvika og Krogshavn er stadig sperret for allmennheten. *”Tanken er at områdene skal få hvile fram til påske, slik at høststormene kan rense det gjenværende oljesølet på naturlig vis”,* sier informasjonssjefen i IUA Telemark. Hun roper et varsko etter at folk har tatt seg gjennom politisperringene. Krogshavn er ferdig grovrensket, men det gjenstår ennå noe arbeid i Steinvika. Og folk flest ser ikke forskjell på reine og ureine områder, *”Dermed kan de lett dra med seg forurensning fra ett område til et annet. Nå henstiller vi til langesundsfolk om å respektere restriksjonene og heller finne andre turstier i vinter. Krogshavn og Steinvika er hver på sin måte helt spesielle områder vi må ta vare på”*.

Onsdag 21. oktober:

Kystverket har summert opp hele Full City-aksjonen, på oppdrag fra Fiskeri- og kystdepartementet, med presentasjon over to sider og følgende overskrift: *”Har brukt 15.000 årsverk og 200 millioner kroner”*. Og i tillegg kommer alt etterarbeid og oppfølging. To spalter med fakta gir detaljene. *”Ifølge IUA Telemark jobber fortsatt 13 frivillige på langtidskontrakter med strandrensing i Kragerø og Bamble, fortrinnsvis ved Hafsund og Portør”*.

Onsdag 4. november:

”Nå er atter Krogshavn og Steinvika åpne for folk, men litt olje er igjen tre måneder etter havariet av Full City”.

”Vi avviser kritikken av at lensene ikke kom fort nok ut første dagen. Det handlet om liv og helse, så det lot seg ikke gjøre, sa havnesjef XX. Derimot var han atskillig mindre stolt av håndteringen av alle de frivillige som meldte seg etter oljeutslippet”. Operativ leder for aksjonen sier: ”Vi hadde over 700 på liste og over 1.000 antakelig som ville stille, men vi hadde ikke apparat til å ta imot alle”.

Appendiks 5

Vestfold, august og utover høsten 2009

Østlands-Posten er hovedkilden. "Oljekatastrofen" blir også brukt som topptekst når Østlands-Posten har helsideoppslag.

Lørdag 1. august:

Østlandsposten har framside med følgende overskrift: "Store deler av Brunlanes-kysten truet av olje. Full katastrofe trolig avverget". Og teksten nedenfor: "... takket være iherdig innsats fra beredskapsgrupper og lokale frivillige, ble det i går satt ut lenser som kan ha avverget en total katastrofe. – Kanskje vi tross alt har vært heldige, sier overbefal XX i Larvik brannvesen. «Full City» inneholdt vel 1.000 tonn tungolje og 120 tonn lettolje da det gikk på grunn, og store mengder av dette har lekket ut. Lekkasjene skal nå være stoppet".

Dobbeltsidene 6-7 følger opp med lokale betraktninger: "Jeg blir helt stum. Dette er ikke bra, sier turgåer YY og kikker utover et svært tilgriset område ved Saltstein. Grass og steiner er dekket av klumpete tungolje. I vannkanten flyter det en tykk, sort grøt". Og videre: "Jeg gikk tur her senest onsdag. Da tenkte jeg på hvor utrolig flott område dette er, og hvor fantastisk dyrelivet er. Og så våkner jeg opp til nyhetsmeldinger om oljekatastrofe. Det er uvirkelig, sier YY, som selv er fra Østre Halsen. ZZ bor like ved Nevlungstranda, og ble ikke lystig av synet som møtte ham til morgenen i dag. – Jeg blir trist av å se på dette. Her har jeg gått siden jeg var guttunge. Nå er det helt håpløst her".

Mandag 3. august:

ØP i dag er nesten som et temanummer på oljesøl, friluftsliv og camping, og det er ikke med positivt fortegn. Det begynner med sterke anklager i overskrifta på framsida: "Raser mot olje-vernnet. Oddane Sand ødelagt av olje fra "Full City"". Og teksten fortsetter: "xx i Nevlunghavn velforening raser over det hun mener er en kaotisk oljevernberedskap. I går måtte hun se den praktfulle stranda på Oddane Sand bli tilgriset av olje fra det grunnstøtte «Full City» i Langesundsfjorden. – Det er hårreisende at beredskapen venter til oljen kommer på land før de legger ut lenser. Dette kunne vært forebygget, sier hun". I billedteksten sier hun: "Jeg skjønner at de som jobber, gjør alt de kan, men med bedre planlegging kunne mange steder vært reddet". Inne i avisa blir saka fulgt opp over tre hele sider, og en "nivåforskjell" i prioritering mellom friluftsliv og naturvern blir illustrert: "Folkene våre jobber på spreng. Men til nå har alt personellet konsentrert seg om naturvernområdene, som Mølen. Det har vært førsteprioritet for oss, sier leder i Den interkommunale beredskapen mot akutt forurensning (IUA), avdeling Vestfold. IUA har ansvaret for oljeberedskapen på land. Også Larvik kommune er tungt inne". Representanten for Nevlunghavn Velforening presiserer i naboartikkelen: "Jeg er rett og slett rasende. Dette går ikke an. Oddane Sand har vært omringet av oljeflak siden fredag. Det burde vært lagt ut lenser her for lenge siden, sier hun. Det er hårreisende at de venter med å legge ut lenser til det er registrert oljepåslag. Da er jo skaden allerede skjedd, forteller hun. ... Nevlunghavn velforening (hadde) i går kveld krisemøte. X understreker at kritikken ikke er rettet mot beredskapspersonellet. – Jeg vet det jobbes på spreng. Det er myndighetenes amatørmessige oljeberedskap som er skyld i at man ikke rekker å verne viktig kystlinje før det er for seint, sier hun".

"Tidlig på kvelden i går ble det lagt ut lenser utenfor Oddane Sand, og mye av oljen i strandkanten ble fjernet. Vi har etterspurt lenser siden fredag morgen. Men ingenting har blitt gjort, ikke før det er for seint. Skaden har allerede skjedd, sier driveren av Oddane Sand Camping".

Artikkelen har overskrifta: "Det er farlig å bade i ett år", og starter med et intervju med lederen i Norges Miljøvernforbund som advarer mot den farlige tungoljen: "Dette er giftige saker. Jeg ville i hvert fall ventet ett år med å bade på områder som er rammet av dette oljesølet. X forklarer at klumpene av bunkersolje vil avgi løsemidler i lang tid framover. Noe av oljen vil også synke, og kan bli vanskelig å fjerne. Foreløpig er det ennå ikke klart hva akkurat denne oljen inneholder. Men generelt er slik olje en miljøgift, og kan være kreftfremkallende. Den inneholder sannsynligvis PAH-stoffer og PCB, samt altfor høye verdier av kobber og bly."

En annen artikkel presenterer surferne ved Saltstein, og derved forholdet friluftsliv – naturvern. Dette er ei gruppe som stiller *"mannsterke opp for å få surfeperlen sin ren igjen"*, men som *"lever farlig"*: *"Surferne risikerer å bli nektet adgang til Saltstein dersom det vedtas i Fylkesmannens nye forvaltningsplan for Mølen fuglefredningsområde, som skal ut på høring i november. Nå håper X at partene i stedet kan samarbeide"*. Surferen forteller: *"Jeg håper folk nå skjønner at det er andre ting enn surfere som er den reelle trusselen overfor fuglelivet på Saltstein"*.

Tirsdag 4. august:

"Tusenvís av liter med tungolje har blitt tatt opp fra vikene i Nevlunghavn siden fredag. Sentralt står lokale helter i småbåter og olje fra topp til tå."

Onsdag 5. august:

SNO (Statens Naturoppsyn), kommunen og Viltneemnda ber folk holde seg borte fra den oljebefengte kysten (fra Helgeroa til Naverfjorden) slik at en ikke skremmer sjøfugler ut i olja, og av hensyn til egen sikkerhet: *"Denne sterke oppfordringen vil nok stå i mange uker. Her tar vi ingen sjanser, sier ordføreren. ...Vår førsteprioritet er fuglevernomsrådene, altså Mølen, Fugleøya og Nevlungstranda. Sandstrender har blitt nedprioritert. Det er sikkert upopulært hos mange, men vi har valgt å sette fugler framfor rekreasjon"*.

Nevlunghavn får overskrifta: *"Fra idyll til spøkelsesby"* over to sider, og flere beboere utdyper sine synspunkter: De mener de har tatt hele *"oljéstøyten"* for Vestfold og føler seg oversett. En reportasje i margin skriver om oljeutslippet ved Fedje i 2007, der sporene etter utslippet var borte et snaut år etter utslippet: *"Erfaringene gir håp om at naturperlene som er berørt i Lange-sund og den øvrige skjærgården vil komme tilbake til det normale innen neste sommer"*.

Torsdag 6. august:

"Bråstopp for båtsesongen", dette er største overskrifta på en dobbeltside om *"Oljekatastrofen"*. Sesongen i gjestebåthavna i Nevlunghavn *"er definitivt over. – Alle 50 plassene står tomme. Det er klart vi taper på dette, sier XX, daglig leder av Nevlunghavn Fisk"*. Og han fortsetter: *"Alle ble jaget herfra. Nå slipper ingen verken ut eller inn av havna på grunn av lensene"*. Leder av IUA oppfordrer båteiere i det aktuelle tilsølte området å la båten ligge, for ikke å dra med seg olje til andre steder. Driver av Brunvall Gård Camping med tilhørende båtplass *"er mest bekymret med tanke på neste års sesong. – Vi har 50 båtplasser, men alle er forbeholdt campinggjestene våre. Derfor er vi ikke avhengige av dagsbesøkene, og mister altså ikke inntekter direkte. Men dette er plasser campinggjesten må søke om hvert år. Det blir spennende å se om de vil komme tilbake, sier (driveren), som forteller om foreløpig kun støttende tilbakemeldinger fra gjestene og båteierne"*. Han tror det er veldig viktig å vise gjestene at noe blir gjort, at det blir jobba for å få bort oljen.

To andre småartikler har interesse: *"Hyttemarkedet som normalt"* (eiendomsmeglere i distriktet ser ingen grunn til å utsette salget av fritidseiendommer *"langs den oljeberørte kystlinjen"*), og *"Fortsatt badeglede"* (tre ungjenter med hytte på Gusland bader i Hummerbakken, *"beskyttet av linsen som har sperret av tungolje siden fredag"*).

I en egen kommentar skriver en fastboende i Havna (representant for Nevlunghavn velforening, som også ble intervjuet 3. august): *"Noen av oss har tatt raka i egen hånd og begynt det møysommelige arbeidet med å rydde våre strender og viker. Der vi tar ettermiddagskaffen, der barna våre leker, der vi tar morgenbadet eller der vi sover en stille kveld. Når alle turistene har reist. Ja, for vi bor her. Vi er fastboende. Hele året. Nevlunghavn, vår kjære Havna, er voldtatt"*. Hun retter sterk kritikk mot de prioriteringer som er gjort (fugl og sjeldne steiner, framfor folk?) og er uforstående til at det ikke var lenser nok til også å skjerme Havna i tide. *"Vi skal nok få Nevlunghavn til å smile igjen. Det vil ta tid. Men vi vil aldri forstå"*.

Lørdag 8. august:

"Kysten klar for bading", det blir meldt fra IUA Vestfold i en overskrift på s. 7, og hele teksten lyder slik:

"Så lenge man ikke ser olje i nærheten, er det trygt å bade. Det opplyser XX fra IUA Vestfold om. – Er det imidlertid oljefilm eller tungoljeklumper i vannet, anbefales det å holde seg unna, sier hun. Selv om det fortsatt frarådes på det sterkeste å ferdes i områdene langs Brunlaneskyksten som er rammet av oljen, vil det bli opprettet en hjelpestasjon for turgåere på Mølen. – Med så mange turister i området, er det vanskelig å holde alle borte. Derfor vil det bli en førstehjelpsstasjon som kan betjene eventuelle turgåere som har kommet i kontakt med oljen, sier X. Stasjonen vil bli stående på Mølen også etter helgen, for å tjene som hjelpestasjon for de mange frivillige som starter rengjøringen av rullesteinene til uka".

Hovedoppslaget vedrørende oljesølet denne dagen er om alle frivillige som vil hjelpe (overskrift: *"Byen som ville hjelpe"*), og om organiseringen av hjelpearbeidet.

Mandag 10. august:

Skadestedsledelsen blir kritisert for at oppdateringa av oljepåslag ikke er oppdatert. En campingdriver bruker Kolvika som eksempel. *"Det er veldig mange som bruker Kolvika som rekreasjonsområde. Både hyttefolk og fastboende er der mye. Der er både en strand og flotte sva-berg, så det er et fint område for bading. Nå ligger det masse olje der, sier Anvik. Lørdag kveld, en uke etter at X meldte om oljefunn i Kolvika, ringte han igjen til aksjonsledelsen for å høre hva som ble gjort. Først da skjedde det noe. – Da kom det noen hit nesten med en gang. De kom bare for å se hva som var her av olje, så får vi bare vente og se hvor lang tid det tar før oljen blir fjernet, sier X.*

"Informasjonssjef i Interkommunalt utvalg mot akutt forurensing (IUA), YY, hevder at alle oljepåslag blir registrert så fort som overhodet mulig. Han mener også at det har vært noen i området ved Kolvika tidligere. Oljefunnet i Kolvika ble registrert på Kystverket sine nettsider etter at XX hadde ringt for å melde fra på nytt lørdag denne helgen. Kolvika ser på Kystverkets kart ut til å være det østligste punktet på fastlandet oljen har kommet til. – Vi sendte i alle fall ut folk dit lørdag kveld, og fant ingen olje i sjøen. Det ble registrert oljepåslag på stranda, men det er ikke blant de områdene som vil bli høyest prioritert. I første rekke vil vi nå konsentrere oss om de viktige fugleområdene på Mølen og Nevlungstranda".

I en faktaspalte blir navngitte områder med påslag ramsa opp (Kilde: Kystverket): *"Store deler av Brunlaneskyksten er rammet av oljesølet. Mange bukter, viker, holmer og skjær er rammet. Lengst vest på fastlandet er Mølen rammet, det østligste påslagspunktet er strandlinjen langs Vardeberget ved Naverfjorden".*

Neste artikkel slår fast at Helgeroa har berga fra oljesøl på land, visstnok ved hjelp av en *"kjempesterk undersjøisk strøm"* som tok med seg oljen (som var på veg inn fjorden) sørover. *"Vi er lykkelige"* sier de to turistvertene i Helgeroa, men: *"Østlands-Posten har tidligere skrevet at det har vært funnet olje i Helgeroa. Det stemmer ikke. Verken Blokkebukta, Helgeroa sentrum eller Omlidstranda camping har sett noe til oljen. – Det er mange som har ringt og spurt om det er olje her. Jeg tror ikke det er så mange som har latt være å komme hit i frykt for oljen, men det er klart at viss de tror det er olje her så er ikke det noe positivt for oss som lever av turisme, sier ZZ".*

Onsdag 12. august:

Denne dagen og dagen i går hadde store oppslag om pågang av og innsats av frivillige. En annen overskrift i dag: *"Oljesøl i minst 36 verneområder"*, det viser en kartlegging fra SNO. *"Det er spesielt verneområdene i Telemark og Vestfold som er tilgriset. Havstrømmen har ført oljesølet langs kysten i sørvestlig retning. Et lite antall verneområder i Aust-Agder er også forurenset".*

Mandag 17. august:

Trist nyhet: *"Nå har oljen også nådd Helgeroa"* (overskrift på framsida). Et ektepar fra Asker med hytte i Helgeroa oppdaga oljen i strandkanten, sammen med en tilgriset oljelensebit, da de skulle ta morgenbadet i går. Oppslaget skriver om flere usikkerheter: Hvor mye olje? Hvor kommer den fra? Hvilken lense er det som har røket? Ekteparet retter ny kritikk mot beredskapen og aksjonsledelsen: *"Det tok altfor lang tid fra ulykken skjedde til aksjonen kom ordentlig i gang. Sendretiktheten var et trist skue, og da man til slutt fikk satt ut lensene, var skadene allerede skjedde"*.

Tirsdag 18. august:

Det var ekstra spenning i Helgeroa i går, fordi slepet av Full City gikk via Helgeroafjorden: *"Fra tidlig formiddag var derfor den kommunale beredskapsledelsen på plass på brygga i Helgeroa, hvor både havnevesenets og skjærgårdstjenestens båter lå klar, lastet med lenser som kunne settes ut på kort varsel dersom det oppsto nye oljelekkasjer fra skipet under slepet på vei mot kai på Ekstrand i Bamble"*.

Fredag 21. august:

Båtvask i Larvik: Et firma har fått godkjent avtale om vasking av tilgrisa båter: *"Totalt kommer vi nok til å få inn omtrent 100 båter her"*. Og det er ganske omfattende arbeid: *"Smusset må fjernes med spesielle kjemikalier, noe som ofte fører til at bunnstoffet ødelegges. Derfor må vi blant annet legge på nytt bunnstoff også før eieren kan få igjen båten sin, sier X, som oppfordrer alle til å levere inn båten sin istedenfor å forsøke å fjerne oljen selv"*.

Mandag 24. august:

Hovedoverskrift på framsida: *"Irritert over sperringer på kyststien. Turgåerne blir stoppet på Mølen"*. Og videre: *"Vi må akseptere begrensinger, men det kan ikke være nødvendig å sperre kyststien på "rene" områder, sier turfolket"*. Og temaet blir fulgt opp over to sider inne i avisa: Det gjelder kyststien fra Mølen til Oddanesand, og *"... jeg kunne forstått det dersom kyststien her hadde gått ned mot sjøen der oljesølet er, men på det meste av strekningen går stien langt unna sjøen, og dermed er det ikke noen logikk"*, sier en som bruker stien ofte. Det er brukt både sperrebånd og vakter. Operativ leder i IUA Vestfold sier til ØP at man skal se over sperresystemet igjen og fjerne eventuelle unødvendige sperrer.

Tirsdag 25. og onsdag 26. august:

I en margspalte har avisa saksa inn tre innlegg fra en nettdebatt som imøtegår de som protesterer mot sperringer av kyststien på Mølen: Respekter opprenskingsjobben som blir gjort! Oppsøk andre steder med gode muligheter! Verv dere heller som frivillige i stedet for å sutre! Og dagen etter er det et debattinnlegg som taler for mer informasjon og smidighet, i stedet for så omfattende avsperring: Det er positivt at folk får se hvor ille oljesølet egentlig er.

Tirsdag 8. september:

"Ryddingen av olje langs Brunlaneskysten går raskere enn aksjonsledelsen først regnet med ... ingen av stedene ... er hundre prosent friskmeldte, men vi ahr ryddet veldig mange områder tilstrekkelig."

Utlagt to referanseområder (ett område på Nevlungstranda, og et område på østdisen av Oddane fort) *"som ikke skal røres"*. Bli sperra av og skilta.

Mandag 14. september:

Oppryddingsarbeidet går mot slutten og de frivillige får nå sin oppsigelse. Det meste vil bli avslutta i løpet av den neste måneden.

Torsdag 24. september:

"Fjerner olje med tørris" (overskrift på helsider reportasje). Det gjelder *"de siste oljerestene på svabergene i Krogshavn i Langesund"*. Miljøvennlig måte...

Tirsdag 29. september:

IUA Telemark blir referert: *"Lenseutleggingen ulykkesnatta ble hindre av vind og dårlig vær, viser de første evalueringene. ... av hensyn til liv og helse for mannskapet".*

Torsdag 5. november:

"Oljeoppryddingen avsluttet for i år". Det er innsatsen i Larvik kommune som blir omtalt, og det er *"en måned tidligere enn det som var stipulert".*

Appendiks 6

Aust-Agder, i august/september 2009

Lørdag 1. august: Tvedestrandsposten melder: *"Frykter ikke oljesøl i Tvedestrand"*, selv om oljen har nådd Risør. *"Men ingenting er umulig"*, sier lederen for IUA Aust-Agder.

Søndag 2. august: Aust-Agder Blad melder at oljen har nådd tre nautiske mil sør for Risør. En nettkommentator kritiserer **Agderposten**: *"Aftenposten og andre aviser melder om at oljen er på vei til sørlandet. Hvor er engasjementet for denne miljøkatastrofen? Hvor er beredskapen og hvorfor følger ikke Agderposten saken?"* Men samme dag melder Agderposten på nettet at *"Oljen kan trekke sørover"*.

Mandag 3. august: *"Oljen fra «Full City» er nå observert langs hele Aust-Agderkysten. I Risør og Grimstad er det så langt samlet inn 300 liter olje"*.

Tirsdag 4. august (via NTB):

"Strendene som er rammet av oljesøl fra havaristen Full City er sårbare og det kan ta opptil 15 år før naturen er tilbake til det normale. Dette er et av de mest sårbare områdene som finnes for oljesøl, sier seniorforsker XX ved NIVA. Årsaken er at de helt spesielle rullesteinsstrendene holder på oljen mye lengre enn for eksempel et svaberg".

(Aust-Agder blad):

"Oljeutslippene etter Full City-havariet påvirker ikke utviklingen av Risør Trebåtfestival" (som starter torsdag). Og det gjelder både selve utviklinga og muligheten for deltakerne til å ta seg fram ("... liten risiko for at en vil få oljeøl på båtene"). Kystverkets operasjonsleder sier de "har nedskalert beredskapen, og de store oljeflakene vil være borte".

Torsdag 6. august:

"Det er ingen meldinger eller observasjoner om ny olje på sjøen eller nye påslag på land". Og IUA Aust-Agder har fullt fokus på strandsanering, og det er lagt ut preventive lenser i Sandnesfjorden og Oksefjorden.

Tirsdag 11. august:

Stort oppslag og bilde fra Gjernes utenfor Risør (s. 3), der mannskap fra Østre Agder Brannvesen driver på med oljerensking. *"Risør er og har hele tiden vært hardest rammet her i Aust-Agder, sier brannsjef i Østre Agder Brannvesen. Han kan fortelle at man i de øvrige kystkommunene nå begynner å se slutten på oljen. – Status i Grimstad er at man er ferdig med oppryddingen ved Ruaker-kilen. Her hadde en ekspert fra Kystverket befarig på lørdag, og det ser bra ut, sier (brannsjefen) som kan fortelle at det både i Arendal og Tvedestrand også begynner å se lysere ut"*. Man regner med at det vil ta ca 3 uker før man er ferdig med oppryddingen i hele distriktet. (Brannsjefen er også leder i IUA Aust-Agder).

Onsdag 12. august:

"Kystverket prioriterer opprydding i naturvernområder etter Full City-katastrofen. Grimstad er hardt rammet". Oppslaget lister opp viktige naturområder (7 stk) og rekreasjonsområder (4 stk). Blant rekreasjonsområdene er Valøyene og Indre og Ytre Maløya i Grimstad kommune prioritert høyest. De to andre er Kalvøya/Ytre Tronderøya, Lillesand kommune og Hove-området i Arendal kommune.

Fredag 14. august:

Lederen for IUA Aust-Agder sier at renskeaksjonen så langt har kosta 1 million i Aust-Agder, men at kostnaden nok vil bli dobla før en er ferdig. *"Han understreker at Aust-Agder er lett rammet sammenliknet med Telemark og Vestfold. Og Kystverket melder om at det per 10. august var samlet opp totalt 371 kubikkmeter olje. I Aust-Agder er det tatt opp 0,15 kubikkmeter oljeinfisert masse og 3,21 kubikkmeter oljeemulsjon"*.

Fredag 11. september:

Overskrift: *"Kysten er endelig fri for olje"*, og ingressen går slik: *"Kystverket har nå gjennomført sluttbefaring i Aust-Agder etter Full City-havariet i Langesund, og alle områder med oljepåslag i Grimstad, Arendal, Tvedestrand og Risør er nå friskmeldt"*. Det eneste arbeidet som pågår nå er rengjøring av tilgriset materiell i Risør. Det er lagt ned halvannet årsverk og kostnaden per i dag er 2,2 millioner kroner.

Fredag 9. oktober:

Det er gjennomført en nasjonal omdømmeundersøkelse (av Ordkraft) om hvordan ulike landsdeler blir opplevd og vurdert. Sørlandet blir først og fremst oppfattet som et attraktivt reisemål (sier 95 % av landets befolkning), *"et vakkert sted for friluftsliv, med en vakker natur"*.

Appendiks 7

Oslopressen og riksdekkende media, fra 1. august og ut 2009

Her lar vi Aftenposten og NRKs nettsider (i hovedsak dekning fra ulike distriktskontor) stå for gjennomgangen. Disse blir supplert av utfyllende oppslag. Mediestatistikken fra Opoint Monitor sier noe om omfanget av oppslag i ulike medium, for ulike perioder.

Aftenposten (Ap) 1. august: *"Folkevandring til tilsølte Mølen (overskrift), ... der brune brenninger nå slår mot rullesteinene".* Det er utrolig trist, sier en hyttebeboer. I tillegg til Mølen og Brunlanes, så nevner artikkelen Valle i Bamble (oljetilsølte ærfuglunger), Jomfruland, Stråholmen, Skåtøy og innløpet til Kragerøfjorden (oljeflak og oljeflekker på havet og svaberg). Og Risør kan forberede seg på olje i dag, sier en marinbiolog. Hyttefolk ved Valle tok ryddesaken i egne hender, da ikke kommunen og Kystverket kom med lenser. *"Fastboende og hyttegjester stusser over at det ikke ble gjort noe da oljen kom flytende inn her".* På nettet skriver **Ap:** *"Kan true hele sørlandskysten",* og fortsetter med ingressen: *"Oljekatastrofen er en av de verste ulykkene som har rammet sjøfugl og friluftsliv i nyere norsk historie, sier Direktoratet for naturforvaltning".* **Dagbladet** skriver at: *"Sjøfugl skytes i hopetall".* I samråd med Fylkesmannens miljøvernavdeling er det bestemt at *"bare fuglearter som er rødlistet (truede, red.anm.), skal forsøkes vaskes rene for olje. Resten skal avlives".* **TV2** melder at det tok *"Tolv timer før oljelensene var på plass"* (overskrift), og at *"Lokale innbyggere kritiserer myndighetene for sen respons".* Tregheten har gått særlig utover områdene utenfor Langesund Bad, og etter 12 timer var *"... allerede hele området ødelagt",* sier eieren. Og i en annen overskrift melder TV2: *"Mot gigantisk forsikringsoppgjør. De totale naturskadene og alt arbeidet vil koste dyrt".*

Ap, 2. august: Utenfor Lyngør og Risør er det bare observert tynn oljefilm og noen oljeklumper, *"men dette er ikke aksjonerbare påslag",* melder Kystverket. Det flyter stadig en del olje på sjøen, særlig rundt Jomfruland, og på vestfolds- og telemarkskysten. I en tilhørende faktaliste, blir påslagsområder lista opp: Jomfruland, Stråholmen, Skåtøy, Mølen. *"Mange badestrender er ødelagt av oljesøl".*

NRK riks: *"Oljen har nådd Tvedestrand".* Kystverket bekrefter at havstrømmen ikke har brakt noe sammenhengende oljeflak så langt sør; det som er funnet er enkelte klumper og en tyn hinne på havflaten. *"Men oljen sprer seg, og situasjonen er ikke stabil"*

Ap, 3. august: Lederen i Norges Miljøvernforbund blir intervjuet: Den tette bebyggelsen gjør at folk vil bli kraftig påvirket av denne ulykken. *"Derfor er dette oljesølet trolig det verste vi har sett her til lands".* **VG:** Overskrift: *"Oljen har nådd Grimstad",* fulgt opp av kart:

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=556068>

Ap og E24, 3. august: Overskriften er kategorisk: *"Oljesølet bremser hyttesalget",* men intervjuet er mer en drøfting omkring salg, priser, muligheter, dempingseffekt osv. Aftenposten melder ellers at: *"Oljesølet har nådd Mandal",* og tidligere er det rapportert om olje ved Grimstad. Og den store artikkelen har overskriften: *"Rullesteinene holder på oljen"* og med ingressen: *"De spesielle rullesteinstrendene som nå er rammet av oljesøl fra havaristen «Full City», gjør at oljen blir liggende ti år lengre enn på andre strender".* Artikkelen har fokus på konsekvenser for naturen og en sammenligner med utslippet fra Exxon Valdez: *"Exxon Valdez"-ulykken, som skjedde 24. mars 1989 utenfor Alaska, er den største oljekatastrofen i USAs historie. Opptil 35000 tonn råolje lekket ut. Men utslippet fra «Full City» er mye mindre enn fra «Exxon Valdez»? - Ja, men det er ikke nødvendigvis stor sammenheng mellom størrelsen på spillet og konsekvensene for naturen. Ettersom dette er et raområde fra istiden, med mange rullesteinstrender, så kan de områdene som nå er rammet i Norge, bli like hardt rammet som det deler av Alaska ble av «Exxon Valdez»-ulykken, sier XX (seniorforskeren fra NIVA – se VG for i morgen, nedenfor).*

Dagbladet: Politisk redaktør bruker overskrifta: *"Ett bilde av en oljesvart fugl sier mer enn tusen kalkyler".* Og hun sikter til problemet med å få synliggjort miljøtemaet i valgkampen. Nå går det!

NRK Østafjells: *"Flere fjorder er stengt etter havariet. Aksjonsledelsen ber båtfolket ta betydelige hensyn og vente med å ta båter videre fra de berørte områdene."* **NRK Sørlandet:** *"Olje langs hele Aust-Agder"* (overskrift). **NRK Vestfold:** *"Trenger flere frivillige"* (overskrift)

Ap 4. august: *"Slik har oljen forurenset sørlandskysten"* er overskrifta. *"Oljedråpene med en rød «K» indikerer funn som Kystverket har registrert og tatt bilde av. Trykk på dråpen, og du vil få opp bilde av stedet"*: Se kartet fra Aftenposten 4. august, som ligger på denne nettsiden: <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article3199248.ece>

NRK Sørlandet: *"Oppdager stadig mer oljesøl"* (overskrift). **VG:** Seniorforsker (ved NIVA, som i går var intervjuet i Aftenposten, se over): *"- Dette er ingen miljøkatastrofe, ... ser mye verre ut enn det virkelig er"*. Bruken av ordet katastrofe skyldes uvitenhet. *"Olje er et naturlig stoff som brytes ned i naturen. Tilgrisingen er naturligvis et lokalt og regionalt problem. Fiskere, fastboende og hytteboere opplever dette som tragisk, men dette er ingen miljøkatastrofe"*. Han understreker at rullesteinsforholdene gjør at det kan ta 15 år før *"naturen er tilbake til det normale"*. Lederen i Miljøvernforbundet mener vannforskeren "bommer totalt" når han ikke vil kalle dette en miljøkatastrofe.

VG 5. august: Om skader av oljesølet for private og næringslivet: Langesund Bad har bygget hytter og prosjektert leiligheter til en verdi av 30 millioner (ut for salg i august). Hotelleieren er nå redd prisfall og utsatt salg. Og en var også i ferd med å åpne et naturlig spa, et gytje-bad i sjøen; den bukta er nå full av olje. En forurenset gytje betyr store tap. Hotelleieren mener det kan ende i erstatningskrav på tosifrede millionbeløp.

Ap 6. august: Overskrifta er *"13 spørsmål og svar om 'Full City'"*, og flere av spørsmålene/svarene er aktuelle for friluftsliv og turister. Og det er stort sett et positivt budskap. Det er OK å spise sjømat, så lenge man holder seg borte fra det sentrale utslipps-/påslagsområdet. Det er ikke farlig å bade om man ikke kommer i direkte kontakt med oljen, men *"det vil nok ikke være bademuligheter i de sentrale utslippsområdene i Grenland i 2009. Men neste vår og sommer vil det nok ikke være noe problem. Langs Agderkysten er det ingen problem med bading verken nå, senere i høst eller neste år"*. **Dagbladet:** Overskrift: *"Langt mindre skader enn først antatt"*. Men havaristen utgjør stadig en stor risikofaktor og mange fugler er døde.

NRK Telemark og Sørlandet (5. og 6. august): To overskrifter som går i mot det ekspertene i Aftenposten uttaler: *"Spis skalldyr med måte"* og *"Sjømat kan være forgiftet"*.

NRK Sørlandet 7. august: Overskrift: *"Mer og farligere oljesøl"*. **VG:** *"Gir blaffen i oljesølet og bader likevel"* (overskrift), og det er snakk om Rognstranda. *"Det fine med katastrofen er at det er bedre plass på stranden"*, sier en 62-åring og barnebarnet. Og de understreker at denne stranda ikke er stengt av politiet.

NRK Vestfold 12. august: *"Mener akuttfasen er over"* **NRK Telemark:** *"Eiendomsmekler XX anbefaler folk med hytter nær oljesølet i Langesund om å vente med å selge"*. Et resonnement som følger er *"at oljekatastrofen kan føre til at området igjen får et dårlig miljørykte"*.

NRK Telemark 13. august: *"Det skal ikke være industriavfallstoff i oljen fra det havarte skipet"*.

Ap 14. august: Liten notis på framsida: *"250 må rydde olje til jul. 12 mil strandlinje fordelt på 180 steder er tilgriset av tungolje"*. Og inne i avisa blir det fulgt opp: Det er snakk om 120 km av totalt 1900 km strandlinje som tungoljen har *"berørt"* (også i **NRK Sørlandet**). Artikkelen omhandler ellers den *"fantastiske innsatsen for å få det fint igjen"*, selve måten en rensker på, at det er snakk om lønna arbeid for de frivillige, og kritikk av den seine lenselegginga (*"... først to dager etter havariet"*, sier formannen i en velforening på Stråholmen). Og alt i alt blir dette dyrt.

Ap 16. og 17. august: Omtale av at Full City skal fjernes/flyttes og (dagen etter): at det gikk bra. Men også irriterte uttalelser fra Vestfold og Helgeroa om at lensebeskyttelsen har vært for dårlig/mangelfull (og *"mer enn to uker etter havariet"*). Kystverket og IUA mener situasjonen er

under kontroll. På lederplass (17. august) blir den fantastiske ryddeaksjonen kommentert, men også noen kritiske kommentarer til usikkerheten om hvor lenge Forsvaret kunne stille opp.

NRK Telemark/Østafjells 18. august: *"Selger fortsatt fisk i Langesund. Men fiskerne frykter dårlig omdømme"* (ref: leder i Langesund Fiskarlag).

Dagbladet 23. august: Avisa har sendt et fototeam til området, og de *"frykter det verste"*. Naturfotografen melder: *"Jeg ble så glad over å se hvor vellykket ryddeaksjonen har vært hittil"*. Og han er også glad for bestemmelsen om å vaske sjøfugl, i stedet for å avlive.

NRK Telemark 25. august: *"Fem prosent av kysten oljetilgriset"* (eller som i billedteksten: *"95 prosent av Telemarskysten slapp unna oljeforurensingen"*).

Ap 3. september: En liten margnotis (s. 3) forteller at grovrensinga er ferdig, ifølge IUA, og finrensinga fortsetter. **NRK Sørlandet:** *"Resultatet av alle oljeprøvene tatt langs kysten av Agder er ferdig analysert"*, ... og alt stammer fra Full City.

Ap 8. september: Ny liten margnotis: *"Mattilsynet opprettholder rådet etter Full City-forliset om ikke å spise sjømat frå området utenfor Langesund"*.

Dagbladet, Magasinet 8-9. september: En stor reportasje med overskrift: *"Økosystemene ikke så sårbare som vi tror"*. En ekspertgruppe fra Yale-universitetet uttaler seg om påvirkning av ulike økosystemer, og Full City blir brukt som ett eksempel. De har sett på forskningsrapporter fra 1910 og fram til i dag: *"Marine økosystemer på havbunnen kommer seg raskest. Det tar mindre enn fem år i gjennomsnitt før havbunnen kan friskmeldes. Rekonvalesenstiden avhenger selvsagt av inngrepets art"*.

Ap perioden 8. til 20. september: Flere små omtaler av "Full City-fjerningen" til Göteborg, vasking av sjøfugl (pris 12.000 for hver fugl), Full City i valgkampen, og mulige årsaker til/skyldige i havariet.

NRK Telemark 22. september: *"Ingen ærfugljakt"* (fordi det har dødd om lag like mange ærfugl som et årlig jaktuttak), og dette gjelder Telemarskommunene Porsgrunn, Bamble og Kraggerø, i tillegg til Larvik i Vestfold og Risør i Aust-Agder (kilde: Direktoratet for naturforvaltning).

VG 26. november: *"Full City-aksjonen tar vinterpause"* (overskrift)

NRK Telemark 27. november: *"Først om fem år får vi se alle konsekvensene av oljeutslippet etter Full City havariet"*, og en sikter til de omfattende undersøkelsene om Kystverket har bestilt.

Seilmagasinet 7. desember: Overskrift *"Drøm deg – til Stråholmen"*. En billedreportasje fra *"ett av skjærgårdens mest eksotiske steder"*. Artikkelen refererer nøkternt: *"Stråholmen ble dessverre også rammet av oljeutslippet etter Full City, men siden den gangen har oppryddingen pågått for fullt"*.

Kommunal Rapport 21. desember: SFT (Statens Forurensningstilsyn) har kontrollert IUA Telemark og Vestfold (første fase etter havariet), og konkluderer: *"fulgte ikke egne beredskapsplaner i oppstartfasen. Dette forsinket igangsetting av tiltakene. Vi mener dette likevel fikk små konsekvenser fordi det dårlige været gjort det problematisk å legge ut oljelenser, sier avdelingsdirektør ZZ i SFT"*.

NRK Buskerud 1. januar 2010: *"Hendelsene vi husker"*. I Telemark er Full City-havariet nevnt først blant tre-på-topp hendelsene, men i Vestfold er ikke hendelsen blant de tre-på-topp.

Dagbladet 15. januar: Full City er på fjerdeplass i en nasjonal spørreundersøkelse om hvilke mediasaker som *"gjorde mest inntrykk i 2009"*, og på femteplass blant de mediasakene som *"fikk mest omtale"* (og svineinfluensaen topper begge).

NINA Rapport 573

ISSN:1504-3312

ISBN: 978-82-426-2150-4

Norsk institutt for naturforskning

NINA hovedkontor

Postadresse: 7485 Trondheim

Besøks/leveringsadresse: Tungasletta 2, 7047 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00

Telefaks: 73 80 14 01

Organisasjonsnummer: NO 950 037 687 MVA

www.nina.no